

MYZHDE AGU

Përsiatje kuranore

[VËLLIMI I PARË]

ENIS RAMA

Titulli:

Myzhde agu – Përsiatje kuranore - 1

Autor:

Enis Rama

Transkriptoi:

Ejyp Mikullovc

Redaktor gjuhësor:

Lulzim Ymeri

Kopertina dhe brendia:

Dorlir Kraja

©Botim privat

Mitrovicë, 2023

PËRMBAJTJA:

PARATHËNIE 5

EMRAT E BUKUR TË ALLAHUT - 7

NJË PËRGËZIM QË FRESKON ZEMRAT 9

SUREJA IHLAS 11

VLERA E KËNDIMIT TË SURES EL-IHLAS 14

TË MIRA NË KËTË BOTË DHE NË TJETRËN 17

DRITË QË JEP JETË 19

NJË INFORMATË QË NA DUHET SHUMË 22

ORIGJINA E NJERIUT DHE ÇMIMI I JETËS NË DYNJA 25

MIRËSJELLJA 28

PËR NATYRËN SHFAJËSUESE TË NJERIUT 31

PËR SUKSESIN DHE DËSHTIMIN 35

KUSH ËSHTË MË I MIRI DHE MË FISNIKU 39

ÇKA ËSHTË MIRË E ÇKA ËSHTË KEQ 42

RRUGA E DUHUR PËR REALIZIMIN E SYNIMEVE 46

RAPORTI MES PËRPJEKJES DHE SUKSESIT 50

MËKATI SI BARRË PERSONALE DHE KOLEKTIVE 53

SHTRIRJA E PËRGJEGJËSISË NJERËZORE 56

ÇELËSI I SUKSESIT - DEVOTSHMËRIA DHE DURIMI 59

LEHTËSIMI NGA ALLAHU 62

E BRENDSHMJA DHE E JASHTMJA NJERËZORE SIPAS ISLAMIT 66

PRANIMI I PLOTË I ISLAMIT 70

VËSHIRËSIA VJEN ME LEHTËSIME 74

TË MIRËN TA KTHESH ME TË MIRË 78

NDEJAT DHE AKTIVITETET QË NA DUHEN 82

KOPRRACIA MORALE SI PENGESË E PAJTIMIT MES NJERËZVE 86

EDUKIMI DHE ZBATIMI I PREMTIMEVE E I ZOTIMEVE 90

NDËRLIDHJA MES BESIMIT DHE SIGURISË 93

NXITIMI PËR PUNË TË MIRA 97

GATISHMËRIA PËR T'Ë MARRË PËRSIPËR GABIMET 102

JUSTIFIKIMI I KEQBËRJES 108

KOMUNIKIMI QË NA DUHET 112

ZOTI YNË NUK HARRON KURRË 118

PËR TALENTIN 122

OPTIMIZMI I NGULITUR NË MENDËSINË E BESIMTARIT 127

KRITERI I DREJTË 133

PYET, KUR NUK DI 138

NJË GRUA SI SHËMBËLLTYRË 143

MBROJTJA PËRFSHIRËSE 148

TA RUASH FENË NGA CYTJET E SHEJTANIT 153

UDHËZIMI I SURES ES-SEXHDE 158

EDUKATA NDAJ ALLAHUT DHE TË DËRGUARIT TË TIJ 163

EDUKATA NDAJ DIJETARËVE 168

UDHËZIMI I SURES EL-INSAN 174

PARATHËNIE

LIBRI “MESAZH AGU” është një përmbledhje përsiatjesh mën-gjesore, të publikuara në grupin “Hoxhë Enis Rama” në aplika-cionin Viber. Krahas qëllimit për rregullim dhe fuqizim të rapor-teve me fjalën e Allahut, kam synuar që udhëzimet e këtij Libri fisnik të shërbejnë si lajme ditore në kuptimin e informimit të za-konshëm me ndikim në jetën tonë. Fakti i ndikimit të lajmit në kohën tonë është i pamohueshëm. Lajmi sot është bërë pjesë e rëndësishme e përditshmërisë sonë. Të informohesh është përparë-si dhe dobi, mirëpo, nëse informacioni vjen nga burime jo të veri-fikuara, madje është i pasaktë e shpeshherë as nuk ka të bëjë me ne realisht, atëherë bëhet shkak i humbjes së kohës dhe i manipulimit. Kur’ani sjell lajme shumë të rëndësishme, që kanë të bëjnë me origjinën tonë, me rolin tonë në këtë jetë, me raportet tona me Zotin, me të ardhmen, me natyrën e kësaj bote e me shumë gjëra të tjera që nuk i gjejmë askund tjetër. Ta fillosh ditën me informim të kësaj natyre pa dyshim se i jep jetës kuptimin e vërtetë, duke i organizuar prioritetet në mënyrën e kërkuar nga udhëzimi hyjnor.

Librin e kam emërtuar “Myzhde agu” me bindjen se përgëzimi ose lajmi i mirë është esenca e mesazhit hyjnor. Agu në titull përçon idenë e dritës së mëngjesit dhe kuptimin e nisjes së ditës me infor-matat e duhura për organizimin e jetës dhe përcaktimin e priorite-teve. Në këtë përmbledhje kam synuar një formulim të thjeshtë idesh, pa ngarkesa akademike, në mënyrë që të kuptohet më lehtë. Vëllimi që ke në duart e tua është pjesa e parë e këtyre përsiatjeve. Me lejen e Allahut, do të pasojnë edhe pjesët e tjera.

ENIS RAMA

E lus Allahun e madhëruar që ta pranojë këtë punim si një vepër të mirë dhe të bëhet udhëzues për marrëdhënie të mira me Kur'anin, burimin tonë kryesor të informimit!

Enis Rama

EMRAT E BUKUR TË ALLAHUT

*“Allahut i përkasin emrat më të bukur, andaj thirreni
Atë (lutni Atë) me to dhe largohuni nga ata që i
shtrembërojnë emrat e Tij. Ata do të ndëshkohen për
çfarë kanë vepruar”.
(el-A’raf, 180)*

Këtu Allahu i lartësuar flet për veten e Tij në mënyrën që na bën të kuptojmë se të gjitha njohuritë, angazhimet dhe përpjekjet tona duhet të fillojnë me Allahun dhe nga Allahu. Allahu i madhërishtëm fillimisht përmend një nga mirësitë më të mëdha që i gëzojmë në këtë dynja: Emrat e bukur të Tij dhe mundësia që ta njohim Atë nëpërmjet këtyre emrave. Njohja e Allahut ose besimi i drejtë në Allahun, pa dyshim, është arritja më e madhe në jetën e kësaj bote dhe arsyeja kryesore për të shpëtuar në Ditën e Gjykimit. Njohja e Allahut të madhërishtëm të bën ta adhurosh si duhet Atë. Ai që e njeh Allahun, do ta dojë Atë. Ai që e do Allahun, do ta adhurojë Atë pa hezitim, me kënaqësi, dhe do ta kalojë si duhet çdo pengesë që i shfaqet. Sepse njohja e Allahut i jep forcë, i jep arsye për të vazhduar tutje, pavarësisht pengesave ose sfidave. Ta njohësh Allahun është mirësi e madhe, meqë nga kjo njohuri burojnë të gjitha njohuritë e tjera. Nëse e njohim Allahun, do t’i njohim vetët tona. Nëse e njohim Allahun, do ta njohim botën që na rrethon.

Kështu, Allahu i lartësuar na përgëzon që Ai ka emrat e bukur dhe pastaj na udhëzon ta lusim Atë me këta emra, gjë që nënkupton se Allahu do të na i mësojë këta emra. Para se ta përmendë lutjen ndaj Tij me këta emra, Allahu i quan “*husne*” këta emra, që do të thotë se emrat e Tij janë të bukur nga çdo aspekt. Me fjalë të tjera, bukuria e këtyre emrave është e përkryer në përmbajtje, në kuptim, në domethënie – në çdo gjë. Emrat e Allahut të lartësuar tregojnë se kush është Ai për dallim nga njeriu. Njeriu mund të ketë emra të llojllojshëm e të bukur dhe ata të mos aludojnë në atë çfarë vërtet është ai. Njeriu mund të ketë emër të bukur, por edhe vepra të shëmtuara, cilësi të këqija, vese. Ndryshe nga kjo, kur Allahu flet për veten e Tij, na tregon kush është Ai realisht. Pra, nëpërmjet emrave të Tij, ne i njohim veprat e Allahut dhe e njohim vetë Allahun.

Allahu pastaj thotë “*fed’uhu*” ose thirrreni/luteni Atë. Domethënë, posa ta njihni Allahun e lartësuar, duhet kaluar në veprim. Çdo njohje sjell veprim ose reagim të caktuar dhe kjo është një lidhje e natyrshme mes diturisë dhe veprës.

Allahu më tej thotë “Largohuni nga ata që i shtrembërojnë emrat e Tij”, pra nga ata që shtrembërojnë kuptimet e Shpalljes së Allahut. Ky ajet na udhëzon të merremi me atë që na përket, pra të merremi me punët tona, me raportet ose me lidhjet tona me Allahun, në mënyrë që të jemi të rreshtuar në grupin e të shpëtuarve, në grupin e atyre që e njohin Allahun e lartësuar, në grupin e atyre që e kanë lutur Atë, iu kanë përrulur, e kanë adhuruar, pra kanë besuar si duhet dhe do ta takojnë faqebardhë Atë.

NJË PËRGËZIM QË FRESKON ZEMRAT

Pejgamberi ﷺ ka thënë:

“Allahu ka nëntëdhjetenëntë emra. Kushdo që i përfshin, do të hyjë në Xhenet.”¹

Këtu Pejgamberi ﷺ na mëson për shpërblimin që mund të arrihet, nëse interesohemi në vazhdimësi për këta emra. Pejgamberi ﷺ ka thënë: “Allahu ka nëntëdhjetenëntë emra”. Domethënë, nga tërësia e emrave të Tij që i di vetëm Ai, Allahu na i ka mësuar 99 emra, përfshirja e të cilëve na fut në Xhenet. Çka nënkupton kjo përfshirje? Nënkupton disa gjëra. E para është mësimi përmendësh i këtyre emrave të Allahut; sa më shumë që t’i mësojmë përmendësh, aq më shumë shkallë ndërtojmë drejt Xhenetit. Kjo përfshirje nënkupton edhe mësimin e domethënies së këtyre emrave, lutjen me ta, dhe punën sipas këtyre emrave. Ta marrim për shembull emrin e Allahut el-Gafur. Ne e dimë se Allahu e ka emrin el-Gafur dhe e mësojmë përmendësh. Çka do të thotë el-Gafur? Kuptimi i emrit el-Gafur është: Ai që i mbulon të metat e robërve, ua fal atyre dhe nuk i ndëshkon për to. Kaq. Çka nënkupton ta lutim Allahun me këtë emër? Të themi “O Allah që je el-Gafur, që i

¹ El-Buhari (7392) dhe Muslim (2677).

mbulon të metat dhe ua fal robërve tu, pavarësisht çfarë kanë bërë, m'i mbulo të metat e mia, m'i shlyej mëkatet dhe m'i fal ato, dhe mos më merr në përgjegjësi për atë çfarë kam bërë!" Mund ta zgjasim edhe më tej, por ky është vetëm një shembull se si duhet lutur Allahun me një emër të Tij. Tash po mbetet pjesa që ka të bëjë me punën me këta emra. Thamë se emri i Allahut el-Gafur ka të bëjë me mbulimin e të metave, pra që t'ia mbulojmë të metat njëri-tjetrit, të mos ia shpërndajmë të metat njëri-tjetrit, të mos i ndjekim të metat e njeri-tjetrit. Me fjalë të tjera, nëse dikush gabon karshi neve, t'ia falim e të mos hakmerremi, por të jetojmë në paqe, të jetojmë në dashuri dhe me raporte të mira mes vete.

Pra, kushdo që i njeh kuptimet e emrave të Allahut të lartësuar, e lut Allahun me ta dhe punon sipas tyre, do të hyjë në Xhenet. Kjo është një dëshmi se emrat e Allahut janë baza dhe esenca e jetës sonë, janë burimi i lumturisë sonë. Duke e njohur Allahun e madhërishëm, i afrohem Atij; po ashtu afrohem mes vete, jetojmë një jetë të këndshme në jetën e kësaj bote dhe në fund bëhemi bashkë në Xhenet.

Allahu na i ndriçoftë zemrat me këtë njohje! Na e ndriçoftë jetën me këtë njohje! Na e ndriçoftë varrin me këtë njohje! Dhe na gëzoftë me shpërblime të mëdha në Xhenet me anë të kësaj njohje!

SUREJA IHLAS

“Thuaj: ‘Ai është Allahu, Një dhe i Vetëm! Allahu është Absoluti, të Cilit i përgjërohet gjithçka për çdo nevojë.

Ai as nuk lind, as nuk është i lindur. Dhe askush nuk është i barabartë (a i krahasueshëm) me Atë!”

(el-Ihlas, 1-4)

Kjo është një nga suret më madhështore të Kuranit. Edhe pse e shkurtër në formulim, është shumë domethënëse në përmbajtje dhe në kuptim. Është një sure e dashur për të gjithë. Transmeton Ubej ibn Kaabi (ra) se një grup i Kurejshëve erdhën te Pejgamberi ﷺ që ta pyesnin për prejardhjen e Zotit, duke i kërkuar atij që t’ua përshkruante Zotin. Me këtë rast zbriti surja el-Ihlas, ku Allahu tregon për veten e Tij se nuk ka prejardhje, pra nuk ka fillim e as mbarim, duke e përcjell këtë përshkrim me emrat e Tij më të bukur, me të cilët Allahu i përgjigjet kujtqo që e lut. Kjo është sureja e besimit, andaj dhe quhet *el-Ihlas* (sinqeriteti), duke qenë se na mëson sesi besimtari dhe besimtarja duhet të jenë të sinqertë në besimin e tyre dhe të kenë një besim të pastër në Allahun e madhë-rishëm. Është një sure në të cilën përmendet emri Allah, që është emri më i madh i Allahut të lartësuar. Pastaj emri Ehad ose Ai që është Një dhe i Vetëm. Përmendet edhe emri i Allahut Samed, i cili ka disa kuptime, njëri nga të cilët është se të gjithë kanë nevojë

për Të ndërsa Ai nuk ka nevojë për askënd; të gjithë i drejtohen Atij me kërkesa e me lutje, kurse Ai nuk i drejtohet askujt. Meqë kjo është një sure që përmban emra të bukur të Allahut, është më se e denjë për të reflektuar për të, për të parë realitetin e gjendjes sonë, raportin tonë me Allahun e madhërishëm. Vërtet që është madhështore të reflektosh për këtë sure, kur të kuptosh se Allahu është Një dhe i Vetëm, dhe vetëm Atij i drejtohem i lutjet tona, vetëm Atë e synojmë, vetëm kënaqësinë e Tij e kërkojmë, vetëm sipas udhëzimeve të Tij punojmë, vetëm Atë e adhurojmë, vetëm Atij ia drejtojmë kërkesat tona, Ai është i Vetmi që na përgjigjet - pra është madhështore të kuptosh se Allahu i dëgjon të gjitha kërkesat dhe nevojat që kanë robërit dhe të gjithëve iu përgjigjet dhe u jep, pa pakësuar kjo ndonjë gjë nga pushteti dhe pasuria e Tij.

Sigurisht që kemi nevojë për meditime të tilla, që të na shtohet ndjesia e madhësisë së Allahut dhe dashuria ndaj Tij. Një nga shokët e Pejgamberit ﷺ këndonte në vazhdimësi këtë sure dhe, kur u pyet për këtë, ai tha se e donte shumë, ngase në të përmenden cilësitë madhështore të Tij. Dhe Allahu, po ashtu, e do njeriun që e do këtë sure², ngase në të janë përmendur cilësitë dhe emrat e bukur të Tij.

² I Dërguari i Allahut ﷺ caktoi një burrë në krye të një njësi ushtarake i cili i udhëhiqte në namaz; ai gjithmonë e përmbyllte këndimin me suren el-Ihlas: “Thuaj: Ai është Allahu, një dhe i vetëm ...” Kur u kthyen në Medinë, ia përmendën këtë të Dërguarit të Allahut ﷺ, i cili tha: “Pyeteni përse e bën këtë?” Ai u pyet dhe u përgjigj: “Kjo sure përmban cilësitë e Allahut mëshirëplotë dhe pëlqej që ta këndoje.” I Dërguari i Allahut u tha:

Pastaj, në fund të kësaj sureje, pasi Allahun pohon për veten e Tij disa gjëra, Ai po ashtu mohon për veten e Tij të gjitha ato që nuk i takojnë një Zoti; mohon që nuk e ka lindur askënd dhe as nuk ka lindur Vetë, dhe nuk i ngjason askush. Kështu, përderisa askush nuk i ngjason Allahut dhe Ai është i Vetmi, është Një, që nuk ka nevojë për askënd, atëherë duhet patjetër që edhe fjalët tona, veprat tona, qëndrimet tona, raportet tona me Allahun të jenë vërtet të veçanta, të një niveli që nuk i kushtohen askujt tjetër përveç Tij. Atëherë, të meditojmë për këto raporte, të meditojmë për këtë qëndrim ndaj Allahut të madhërishtëm, të meditojmë për këtë sure, që të na shtohet dashuria ndaj Tij, ndjesia e madhështisë së Tij dhe, rrjedhimisht, nënshtrimi dhe përulja ndaj Tij.

“Tregoni atij se Allahu e do atë”. (el-Buhari dhe Muslim, Libri i të ndryshmeve, hadithi 388)

VLERA E KËNDIMIT TË SURES EL-IHLAS

Nga Ebu Seid el-Hudri se i Dërguari ﷺ iu drejtua sahabëve (ra): "E, kush prej jush nuk ka mundësi ta lexojë një të tretën e Kuranit?" Atyre iu dukë e vështirë kjo dhe i thanë se askush prej tyre s'mund ta bënte këtë, pas çka i Dërguari ﷺ tha: "Thuj: 'Ai është Allahu, Një dhe i Vetëm!' është sa një e treta e Kuranit".³

Ky hadith, pa dyshim, ka një përmbajtje tejet të vlefshme me lajme shumë të gëzueshme për ne. Si duhet kuptuar që surja El-Ihlas është 1/3 e Kuranit? Dijetarët kanë dhënë sqarime të ndryshme për këtë çështje dhe këtu duam t'i përmendim dy prej tyre. E para ndërli-dhet me temën e sures el-Ihlas. Sureja el-Ihlas flet për çështjen e besimit, domethënë përmbledh të gjitha ato që kanë të bëjnë me besimin në Allahun e lartësuar. Besimi ynë në Allahun është i thjeshtë, jo i komplikuar; nuk është filozofik, por i lehtë për t'u kuptuar, i lehtë për t'u pranuar. Pra, sureja el-Ihlas përmbledh në një formulim të shkurtë çështjet e besimit në Allahun e madhërishëm. Për më shumë, dijetarët kanë ndarë temat e Kuranit në forma të

³ El-Buhari.

ndryshme. Një nga këto ndarje është se Kurani trajton tri tema ma-dhore. Tema e parë ka të bëjë me çështjet e besimit, e dyta ka të bëjë me çështjet e adhurimit (urdhrat dhe ndalimet), dhe tema e tretë ka të bëjë me rrëfimet për pejgamberët, për popujt e pejgam-berëve, për ata që iu bindën pejgamberëve duke e adhuruar Alla-hun, për shpërblimin e tyre në Ahiret, dhe po ashtu me rrëfimet që kanë të bëjnë me kundërshtarët e pejgamberëve, mohuesit e Shpalljes, çfarë ata morën në dynja dhe çfarë i pret në botën tjetër. Nëse kemi parasysh këtë ndarje, i bie se tema e besimit përfshin një të tretën e Kuranit dhe, për shkak të përmbajtjes përmbledhëse, edhe sureja el-Ihlas në veten e saj përfshin këtë temë. Por nuk është vetëm kaq. Përtej kësaj dijetarët kanë thënë se këndimi i kësaj sureje ka të bëjë edhe me shpërblimin. Kushdo që e lexon suren el-Ihlas, merr shpërblimin sikur ta ketë lexuar 1/3 e Kuranit, nëse e kupton përmbajtjen e saj, që e kemi sqaruar më lart në lidhje me disa kuptime të sures el-Ihlas. Kësodore edhe shpërblimi për lexi-min e sures el-Ihlas, si ai për leximin e një të tretës së Kuranit, merret nga ky kalkulim. Kjo nuk nënkupton që shpërblimi i një të tretës së Kuranit është i barasvlershëm me leximin e sures El-Ihlas. Sepse kanë ardhur përgëzime se, kush lexon një shkronjë të Kura-nit, ka 10 shpërblime. Prandaj, sa më shumë që personi të lexojë Kuran, aq më shumë do të fitojë sevape. Sidoqoftë, Allahu e di si është sa është shpërblimi i vërtetë për leximin e sures el-Ihlas. Kjo është ngjashme me pasurinë e njeriut e cila nuk është e njëlllojtë. Njeriu, fjala vjen, ka pasuri që përbëhet nga ushqimi, pija, vesh-mbathja, mjetet transportuese, vendbanimi, etj. Nuk mund të the-mi se është i pasur dikush që ka vetëm shtëpi në vlerë të pesëdhjetë mijë a njëqind mijë eurove. Krahës vendbanimit, ai duhet të ketë

edhe ushqim, për shembull. Pra, të gjitha këto janë pasuri, ndonëse të shprehura në forma të ndryshme. As shpërblimi nuk është i një-llojtë. Por prapë themi se shpërblimi i barasvlershëm me një të tretën e Kuranit është i garantuar me leximin e sures El-Ihlas. Sigurisht, një shpërblim dhe përgëzim i madh! Allahu na gëzoftë me këto shpërblime dhe na nderoftë me nderimet e Tij në dynja dhe në Ahiret!

TË MIRA NË KËTË BOTË DHE NË TJETRËN

“Por ka dhe të tjerë që thonë: ‘Zoti ynë, na jep të mira në këtë botë, na jep të mira në botën tjetër dhe na ruaj nga dënimi i Zjarrit (të Xhehenemit)!’”

(El-Bekare, 201)

Allahu i madhërishëm, në kuadrin e ajeteve që flasin për një nga adhurimet më madhore, haxhin, në fund na flet edhe për lutjet që bëjnë njerëzit. Flet për njerëz që luten vetëm për këtë botë, që kërkojnë vetëm aspektin material, që i harrojnë mirësitë kryesore në këtë botë dhe përjashtojnë tërësisht nga kërkesa botën tjetër. Pastaj flet për disa të përzgjedhur, për disa elitarë, për disa të ngritur - na bëftë Zoti prej tyre! - që luten: “Zoti ynë, na jep të mira në këtë botë, na jep të mira në botën tjetër dhe na ruaj nga dënimi i Zjarrit (të Xhehenemit)”. Gjejmë që lutja të fillojë me *Rabbena/ Zoti ynë*, që nënkupton se Ai është i vetmi që na jep tërë atë për të cilën kemi nevojë dhe po ashtu na jep të mirat e kësaj bote. Dhe Allahu e di më së miri se cilat janë të mirat e kësaj bote. Kështu, me këtë lutje, ne fillimisht i mbështetemi Allahut dhe kërkojmë prej Tij të na japë të mirat e kësaj bote që Ai e di se janë të mira për ne, meqë ka mundësi të lutemi për gjëra që nuk janë të mira për ne. Atëherë, cilat gjëra janë të mirat e kësaj dynjaje, që të lutemi për to? Gjithçka që garanton mirëqenie, rehati e lumturi në këtë botë, është nga të mirat e kësaj bote; për shembull, shëndeti,

rehatia familjare, pasuria hallall, autoriteti, veprat e mira. Po e mira e Ahiretit cila është? E mira e vetme e Ahiretit është Xheneti dhe shpëtimi nga Zjarri. Por ka një çështje interesante në lutjen “Zo-ti ynë, na jep të mira në këtë botë, na jep të mira në botën tjetër dhe na ruaj nga dënimi i Zjarrit”. Përmendëm se nga mirësitë e botës tjetër është Xheneti dhe ruajtja nga Zjarri, por këtu Allahu i ka ndarë këto dyja, çka nënkupton se lutja për këtë botë është bërë një herë, ndërsa lutja për botën tjetër është bërë dy herë. Nga kjo mësojmë se në duatë tona duhet patjetër të lutemi për këtë dynja, për shëndet, për mirëqenie, për siguri, për familje. Por për botën tjetër duhet të lutemi shumë më shumë sesa për dynjanë, ngase ajo është më e rëndësishme. Ahireti është i përjetshëm, kurse jeta e kësaj bote është e përkohshme.

Këtu gjejmë edhe ambicien e besimtarëve për të bashkuar mes të mirave të dy botëve. Domethënë, ata nuk ndalojnë vetëm në të mirat e dynjasë, pra vetëm në materialen e përkohshme, por as nuk e braktisin tërësisht. Prandaj besimtarë të kompletuar janë ata, që kujdesen për këtë dynja, për mirëqenien e dynjasë, por kujdesen edhe për botën tjetër. Pra, këtë ambicie duhet ta kemi në vazhdimësi.

Allahu i lartësuar, ndër të tjera, këtu na jep të kuptojmë se mirësitë e kësaj bote duhet të na shpijnë te mirësitë e botës tjetër. Nuk na duhet asnjë mirësi e dynjasë që nuk na e garanton Xhenetin, nuk na shpie te kënaqësia e Allahut të madhërishtëm, nuk na ruan nga zjarri i Xhehenemit. Nuk quhet mirësi ajo që ta humbë Ahiretin duke të ta prishur raportin me Allahun dhe duke të të shkëputur prej Tij.

DRITË QË JEP JETË

“A barazohet i vdekuri që Ne e ngjallëm dhe i dhamë dritë me të cilën ecën midis njerëzve, me atë që është në errësirë e nuk mund të dalë prej saj?! Kësisoj jobesimtarëve u duken të bukura veprat që bëjnë”.
(el-En’am, 122)

Ky ajet kërkon një komentim më të gjatë e më të thellë, por këtu do t’i përmendim shkurtimisht disa pika për të cilat shpresojmë të jenë një frymëzim për reflektim rreth këtij ajeti.

Allahu i lartësuar e krijoi njeriun dhe i dha jetë. Kjo është jeta materiale, biologjike, që njeriu e ndan me krijesat e tjera. Por ajo që, me të vërtetë, e bën të gjallë njeriun, që e bën të privilegjuar ndaj krijesave të tjera, është ngjyrimi kuptimor i jetës, një jetë me udhëzim, me një rol jetësor. Për Allahun kjo është jeta reale, pra jeta që ka kuptim, ku njeriu e di pse jeton, për kë jeton, dhe me udhëzimin e kujt ndriçohet. Udhëzimin hyjnor Allahu e quan ngjallje, meqë njeriu, në njëfarë mënyre, rilind në momentin kur nis të udhëzohet. Atëherë, ta kuptojmë udhëzimin si një jetë të re dhe ta matim cilësinë e jetës sonë me udhëzimin që kemi nga Allahu i lartësuar.

E dyta që dua ta them këtu është se njeriu, kur e lindë nëna, del nga mitra e nënës, del nga mbështjellësi biologjik ku ka qenë duke e mbrojtur sa ishte në mitrën e nënës. Pa e shpërthyer këtë mbështjellës, ai nuk mund të kalojë në jetën e kësaj bote. Kështu është edhe jeta reale. Njeriu është i mbështjellë nga epshi i tij, nga shejtani, nga joshjet e shumta të kësaj dynjaje. Për sa kohë që ai nuk i shpërthen këto cipa të dynjasë, nuk del prej tyre e as nuk mund ta shohë dritën e jetës tjetër. Sa më shumë që t'i shpërthejmë cipat e epshit që na mbytin, domethënë sa më shumë që ta luftojmë shejtanin, sa më mirë që t'i menaxhojmë si duhet vetët tona karshi joshjeve të dynjasë, aq më të mirë do ta kemi këtë jetë. Pra, epshi, shejtani, dynjaja në përgjithësi na robëron dhe na pengon nga drita dhe nga shijimi i jetës së mirë.

Gjithashtu ky ajet na jep të kuptojmë se kërkesa më e rëndësishme e njeriut është kërkesa për udhëzim. Është më e madhe se çdo kërkesë e dynjasë, çfarëdo qoftë ajo. Në udhëzim qëndron jeta vërtetë dhe lumturia jonë. Ajo që duhet të kuptojmë këtu është se Allahu i madhërisëm po na mëson që drita e udhëzimit është ajo që jep jetë, prandaj dhe furnizohemi me këtë dritë për çdo ditë. Këto ajete, këto hadithe që po i mësojmë së bashku ne i konsiderojmë të jenë një dritë me të cilën na furnizon Allahu i lartësuar. Sa më shumë që të marrim nga kjo dritë, aq më lehtë, më sigurt dhe më këndshëm do të ecim në dynja, pavarësisht errësirave, problemeve, sfidave dhe telasheve. Allahu thotë “Ne e ngjallëm dhe i dhamë dritë me të cilën ecën midis njerëzve”, që i bie se nuk duhet ta mbajmë këtë dritë vetëm për vete, por të ecim me të në mesin e njerëzve, të ecim me krenari, duke qenë shembuj të mirë, duke u bërë një frymëzim për udhëzim për njerëzit e tjerë. Pra, dinin

(fenë) që ta ka dhënë Allahu i lartësuar mos e fsheh, mos e mbaj vetëm për vete, por ndaje me të tjerët.

Dhe në fund Allahu i lartësuar thotë: "Kësisoj jobesimtarëve u duken të bukura veprat që bëjnë". Domethënë, ata mbesin të paudhë në errësirë ndërsa mendojnë se e kanë mirë. Niveli më i ulët në të cilin mund të bjerë njeriu është të jetë i devijuar, të mbetet në punë të shëmtuara, të mbetet larg dritës ndërsa mendon se është duke bërë mirë. Allahu na ruajttë! Atëherë, t'i rishikojmë vetët tona se mos vallë jemi të prekur edhe ne në ndonjë mënyrë nga kjo sëmurdje.

NJË INFORMATË QË NA DUHET SHUMË

Çka është Kurani?

Allahu i madhërishëm thotë:

“Ky është Libri në të cilin nuk ka dyshim. Ai është udhërrëfyes për të devotshmit”. (el-Bekare, 2)

Kësaj radhe po zgjedhim ajetin e dytë të sures el-Bekare, një sure madhështore, me plot dispozita e rregulla, në fillim të së cilës Allahu i përgjigjet një pyetjeje të rëndësishme: Çka është ky libër? Kësaj pyetjeje Allahu i përgjigjet që në ajetin e parë me ”Ky është Libri në të cilin nuk ka dyshim”, ku përdoret përemri “*dhelike*” (në shqip “ky”), që në gjuhën arabe shënon diçka të largët. A thua pse? Allahu i madhërishëm flet për librin e Tij në kuptimin e largësisë për të treguar se ky libër qëndron larg librave të tjerë për sa i përket vërtetësisë, saktësisë, dhe të qenit e tij larg nga çdo ndikim i dorës së njeriut. Me fjalë të tjera, ky është një libër larg çdo mundësie të futjes në të të fjalëve të njerëzve, i lartë në pozitë, që i ngre të gjithë ata që ndjekin mësimet dhe udhëzimet e këtij libri.

Allahu i madhërishëm thotë “*Dhelikel-Kitab*”/Ky është Libri, që do të thotë një libër që ju duhet juve. Nëse bëhet fjalë për një libër të kompletuar, atëherë ja ku e keni. Dhe ne e dimë çfarë rëndësie ka

libri në jetën e njeriut. Njerëzit flasin shpesh për libra të rëndësishëm; cili është shitur më shumë e cili është lexuar më shumë. Kështu, Allahu po na thotë se, kur kemi të bëjmë me libër, atëherë ky është libri që duhet ta lexoni dhe për të cilin duhet të flisni. Pra, Kurani është libër dhe si i tillë duhet të lexohet e jo të varet në mure ose në makina, ose të përdoret për çështje që nuk i takojnë një libri. Kurani është për t'u lexuar, për të medituar rreth tij dhe për ta kuptuar.

Pastaj Allahu i madhërishëm thotë: "... në të cilin nuk ka dyshim". Domethënë, nuk ka dyshim se ky është libër prej Zotit, nuk ka dyshim se ky libër u duhet njerëzve, nuk ka dyshim se ky libër është në përputhje të plotë me logjikën e njeriut dhe me natyrën e tij të pastër, nuk ka dyshim se ky libër është i përshtatshëm për çdo kohë, për çdo vend e për çdo situatë; nuk ka dyshim se ky libër i përgjigjet çdo pyetjeje që ju duhet juve në raport me Zotin dhe me vetveten. Ky libër, pra, largon shumë dyshime, çka nënkupton se leximi i tij mbjell bindje për të vërtetën në zemrën e besimtarit dhe të besimtares. Së këndejmi, sa më tepër që e lexojmë Kuranin, aq më tepër na shtohet bindja për këtë libër dhe për të vërtetën.

Pastaj Allahu thotë "Ai është udhërrëfyes për të devotshmit", që do të thotë se ky libër nuk kërkon asgjë prej jush; ky libër ka ardhur vetëm për t'ju udhëzuar, për t'ju mbrojtur nga lajthitjet, për t'ju mbrojtur nga mashtrimet, për t'ju mbrojtur nga dilemat, për t'ju mbrojtur nga ndikimi i epsheve, për t'ju mbrojtur nga çfarëdo manipulimi në jetën e kësaj bote, për t'ju udhëzuar nga çdo aspekt, për t'ju udhëzuar në rrugët e shpëtimit, të faljes së mëkateve dhe të shpërblimit tek Allahu i madhërishëm.

"... udhërrëfyes për të devotshmit". Dhe devotshmëria fillon nga zemra. Ky libër pason zemrën dhe shpirtin. Sa më e pastër të jetë zemra, aq më tepër përfitohet nga ky libër, siç ka thënë Othmani (ra): "Po të ishin zemrat tuaja njëmendtë të pastra, nuk do të ngopeshin me fjalët e Zotit tuaj."⁴ Atëherë, sa më shumë që t'i pas-trojmë zemrat nga zilia, nga urrejtja, nga lakmia, nga pangopësia e nga të gjitha sëmundjet e zemrës, aq më shumë do të kënaqemi me Kuranin dhe do të përfitojmë prej tij.

Allahu i madhërishëm, pra, tha "për të devotshmit". A thua vallë kush janë të devotshmit? Aliu (ra), kur u pyet për devotshmërinë, tha: "Devotshmëria është t'ia kesh frikën Allahut, të punosh sipas udhëzimeve të Tij dhe të përgatitesh për takimin me Të". Allahu na e lehtësoftë dhe na mundësoftë takim të këndshëm me Të!

⁴ *Xhami el-Uluum vel-Hikem*, f.363.

ORIGJINA E NJERIUT DHE ÇMIMI I JETËS NË DYNJA

*“Ne i thamë: “O Adem, jeto ti dhe gruaja jote në
Xhenet dhe aty hani sa të doni e kur të doni, por mos
iu afroni kësaj peme, se ndryshe do të bëheni të
padrejtë. Shejtani i shtyu të gabojnë e i nxori nga
lumturia ku ishin. “Zbritni – u thamë – do të jeni
armiq të njëri-tjetrit. Në Tokë do të qëndroni, do të
keni furnizim e do të jetoni deri në një kohë të
caktuar”. (el-Bekare, 35-36)*

Ky ajet ka të bëjë me një pjesë tejet të rëndësishme të historisë njerëzore - originën njerëzore. Kjo pjesë e historisë jo rrallëherë keqinterpretohet ose fare nuk bazohet në fakte. Por lajmi këtu na vjen nga Zoti i gjithësisë, nga Krijuesi ynë, i cili nuk ka fillim dhe është Dëshmitar i tërë asaj çfarë ka ndodhur në ekzistencë. Ajo që thotë Zoti i madhërishëm, është e vërtetë e pamohueshme. Kështu, në këtë ajet Allahu i madhërishëm na flet për Ademin (*as*) dhe çfarë ndodhi pas krijimit të tij, gjë që lë të kuptohet se kjo është historia që duhet ta mësojmë, pra historia e pejgamberëve të Allahut, historia e të Dërguarve të Tij, duke filluar nga Ademi (*as*) deri

te Muhamedi ﷺ. Pastaj po ashtu mësojmë edhe për ngjarje të tjera të historisë së njerëzimit.

Gjëja e dytë që mësojmë këtu është se mosmirënjohja për begatitë shpie në humbjen e tyre. Ademi (*as*) pati begati të shumta, por nuk i vlerësoi si duhet dhe u tërhoq nga diçka për të cilën mendonte se është e mirë për të, por ajo doli të ishte një fatkeqësi për të. Kësisoj edhe ne shpeshherë bindemi se begatia jonë qëndron në një çështje të caktuar dhe ky gjykim del të jetë i gabuar. Prandaj Allahu e di më së miri se çfarë na duhet - "... Allahu e di e ju nuk e dini" (el-Bekare, 216). Kësodore, sa më tepër që t'i përulemi Allahut të madhërisëm dhe të jemi të kënaqur me caktimin e Tij, aq më afër dobisë do të jemi. Ndonëse sot, mjerisht, ndodh e kundërta: të keqen e marrim për të mirë.

Allahu i madhërisëm po ashtu tha: "Por mos iu afroni kësaj peme". Mëkati është padrejtësia më e madhe. Njerëzit shpesh flasin për padrejtësi që u kanë shkaktuar të tjerët, por vetë ata janë të zhytur në padrejtësi ndaj vetvetes dhe ndaj Allahut të madhërisëm. Prandaj reflekto për këtë realitet se kjo është shumë e rëndësishme. Ademi (*as*) doli nga Xheneti, por ai do të rikthehet atje. Dhe ky rikthim ka çmim, pasi herën e parë ai u fut në Xhenet pa çmim, pa sakrificë, pa mund. Allahu e nxori nga aty që ai ta vlerësonte këtë mirësi, sepse gjithçka në këtë botë ka çmim. Njeriu, kur del në këtë botë si foshnje, del me mundime, pastaj vazhdon e rritet me sprovat e caktuara për të, që të tregohet se jeta në dynja ka çmim. Atëherë, cili është çmimi që ne duhet ta paguajmë? Për çfarë saktësisht duhet të angazhohemi dhe ku duhet të investojmë në jetën tonë dhe në kohën tonë?

Njerëzit e japin jetën për gjëra të ndryshme: për një argëtim, për një kënaqësi, për një pasuri, për pozitë ... Pa dyshim që ky është një nënvlerësim i madh që i bëhet jetës sonë dhe begatisë që Allahu na dhuroi. Çmimi ynë real është Xheneti, ngase Xheneti është vendbanimi ynë origjinal dhe i përhershëm. Ibn Hazmi ka thënë: "Mos prano çmim tjetër për veten tënde përveç Xhenetit". Pra, mos investo në diçka tjetër pos Xhenetit, ngase ky është investimi i duhur dhe vlerësimi i saktë i jetës dhe i mundit tënd.

Këto ajete gjithashtu na mësojnë se kush është armiku ynë i vërtetë. Dhe ai është Shejtani. Ta luftojmë këtë armik, i cili shpesh arrin të fusë armiqtë mes nesh. Po e luftuam së bashku, do të jemi miq dhe afërt mes vete. Për sa kohë që nuk e luftojmë, do ta luftojmë njëri-tjetrin. Të dimë nga t'i kthejmë shtizat tona dhe kë ta trajtojmë si armik të vërtetë. Dhe si duhet ta luftojmë këtë armik na mëson Allahu i lartësuar. Allahu i madhërishëm na mëson se fushëbeteja e përballimit të këtij armiku është Toka, prandaj në Tokë sigurisht se do të ketë beteja, sakrifica, sfida të llojllojshme. Pra, të dimë nga na vjen armiqtë dhe rreziku më i madh, se kjo përpjekjeje e ka një afat. Posa të vdesim, përfundon përballja me Shejtanin dhe fillon rikthimi ynë në Xhenet. Allahu mundësoftë që të dalim nga dhënjimtarë nga beteja me Shejtanin, që rikthimi ynë të jetë në Xhenet, në vendbanimin tonë origjinal nga ku u nxor Babai ynë. Kështu, pra, fillon dhe mbaron udhëtimi i jetës sonë. Të kuptojmë drejt e të arrijmë lumturinë në dynja dhe shpëtimin e përhershëm në botën tjetër.

MIRËSJELLJA

Në kuadrin e udhëzimeve islame kemi edhe ato që rregullojnë raportet mes njerëzve nëpërmjet komunikimit të mirë. Në lidhje me këtë, i Madhërishmi thotë:

“... do t’u thoni fjalë të mira njerëzve ...”

(el-Bekare, 83)

Kemi përmendur shpesh se Islami ka ardhur me udhëzime të përkryera, që përfshijnë të gjitha aspektet e jetës duke i rregulluar raportet mes nesh dhe Zotit, raportet me vetët tona, raportet me tërë atë që na rrethon, madje dhe me kafshët, me bimët dhe me natyrën në përgjithësi. Për çdo vijë të raporteve ka rregulla të posaçme për atë se si duhet të sillet besimtari dhe besimtarja dhe kjo është ajo që e bën Islamin të veçantë. Ne duhet të mundohemi të kemi raporte të mira në çdo kontekst të mundshëm, duke filluar nga Allahu i madhërishëm. Kur bie fjala për raportet e mira me njerëzit, pa dyshim se këto ndërtohen mbi baza të ndryshme, por konsiderojmë se baza më e rëndësishme e raporteve të mira mes njerëzve është komunikimi i duhur, duke qenë se njerëzit komunikojnë shpesh dhe për arsye të shumta, me qëllim të realizimit të nevojave të ndryshme. Dhe dihet që konflikti mes njerëzve vjen nga komunikimi i vrazhdë, arrogant, dhe nga forma të tjera të pavenda të komunikimit. Në lidhje me këtë, në udhëzimet që u jepen

Beni Israilit e, pa dyshim, edhe neve, Allahu i lartësuar thotë në Kuran: "... do t'u thoni fjalë të mira njerëzve ..."

Domethënë, kur të komunikoni mes vete, komunikoni me fjalë të mira gjithmonë. Çka do të thotë kjo më saktë? Dijetarët kanë thënë se kjo nënkupton që fjalët të jenë të mira në përmbajtje dhe po ashtu mënyra e të shprehurit, domethënë që e folura të bëhet me butësi e me urtësi dhe të jetë e dobishme. Kur besimtari dhe besimtarja komunikojnë mes vete dhe me të tjerët, këtë duhet ta bëjnë në mënyra elegante të komunikimit dhe me një përmbajtje të dobishme dhe frytdhënëse. Dhe këtë duhet ta bëjnë me të gjithë njerëzit pa përjashtim, meqë Allahu po thotë: "... do t'u thoni fjalë të mira njerëzve ...". Domethënë, komunikoni me të gjithë njerëzit, pavarësisht përkatësisë së tyre fetare, etnike, pozitive sociale, e kështu me radhë. Me të gjithë njerëzit duhet të sillemi mirë, sidomos me prindërit, kur dihet se, lidhur me këtë, Allahu thotë: "Mos u thuaj atyre as "uh!" (el-Israa, 23)

Çdo kontekst pastaj e ka edhe mënyrën e posaçme të komunikimit të mirë. Kështu, në rend të parë kemi komunikimin e mirë me prindërit. Pastaj kemi komunikimin mes bashkëshortëve, që duhet të jetë një komunikim, me të vërtetë, i mbushur me dashuri, respekt dhe konsideratë për njëri-tjetrin. Pastaj komunikimi mes prindit dhe fëmijës, që duhet të jetë një komunikim jo i dhunshëm, jo ofendues, jo përbuzës, jo mosmirënjohës, por një komunikim që e inkurajon dhe e stimulon fëmijën. Pastaj komunikimi me punëtorin që e ke nën mbikëqyrje; kur ta urdhërosh, ta bësh këtë në mënyrën që ia ruan dinjitetin e jo ta përbuzësh. Pastaj komunikimi me të varfrin; kur t'i japësh a kur t'i ndihmosh, ta bësh këtë me

mirësjellje. Madje dhe komunikimi me kundërshtarët; kur të diskutosh a të debatosh me ta, kjo të jetë e një niveli të lartë, që të bën të dallohesh me mirësjellje. Gjithashtu edhe me të afërmit, me të vjetrit, dhe me më të rinjtë të komunikojmë në mënyrën që na e ka mësuar Pejgamberi ﷺ, të cilën na e përshkruan Aisha (ra): “Nuk ishte nga ata që bërtiste”, domethënë pejgamberi ﷺ nuk ngrinte zërin, kur fliste, dhe as nuk ofendonte, nuk mallkonte, nuk lëndonte ndokënd. Atëherë, pra, le të jetë ky ajet një inkurajim për ne që ta përmirësojmë komunikimin tonë në përgjithësi.

PËR NATYRËN SHFAJËSUESE TË NJERIUT

Nga treguesit se dikush është serioz, i pjekur dhe i formuar si duhet është se ai e njeh dhe e pranon veten e tij ashtu siç është, merret me atë që i përket dhe nuk ndjek të metat e të tjerëve. Arritja e këtij virtyti kërkon rregulla të cilave duhet t'u përmbahemi dhe në vijim do të flasim për një nga më kryesoret prej tyre. Allahu i madhërishtëm thotë:

*“Po, vërtet që njeriu do të dëshmojë kundër vetvetes,
edhe sikur të paraqesë shfajësimet e veta”.*

(el-Kijame, 14-15)

Në suren el-Kijame, e cila na paraqet skena nga Dita e Gjykimit, Allahu i madhërishtëm flet për natyrën e njeriut. E, kush e njeh njeriun më mirë sesa Allahu! Kështu, Allahu i lartësuar flet për situatën e vështirë që njeriu do ta ketë, kur të dalë para Allahut për t'u gjykuar, pasi t'i paraqiten veprat që i ka bërë, dhe të orvatet të aktrojë edhe para Allahut në përpjekje për t'u arsyetuar padrejtësisht për veprat e këqija që i ka bërë. Fatkeqësisht, shumica e njerëzve janë të këtillë. Allahu i madhëruar na ruajttë e na mësoftë si të jetojmë për të dalë faqebardhë para Tij! Atëherë, çka na mëson ky ajet? Ky ajet na e kujton se njeriu njeh veten e vet më së miri. Njeriu, me të vërtetë, e di çfarë është realisht. Ai e di se a i ka bërë ato vepra për të cilat do të gjykohej, apo s'i ka bërë. Ai vërtet e di,

edhe pse mundohet të shfaqësohet e të arsyetohet. Kjo dukuri është mjaft e pranishme në situata të ndryshme të jetës së njeriut edhe në këtë botë. Madje, gjejmë që realiteti i këtij ajeti të përputhet me gjendjen e secilit prej nesh. E, si të mos jetë kështu, kur kemi të bëjmë me një njoftim nga Allahu i madhëruar. Prej këtui, duam të flasim shkurtimisht për disa aspekte të jetës sonë për të cilat ky ajet flet qartazi, që kjo të shërbejë si një paralajmërim për të qenë më të kujdesshëm.

Fillimisht lidhur me fenë e Allahut të madhërishëm. Feja e Allahut ka rregulla, mësimet e udhëzime. Ka dhe lehtësime të shumta, por njeriu shpeshherë keqpërdor lehtësimet që nuk i takojnë, duke e shpjeguar gjendjen e vet në mënyrën që edhe vetë ai e di se nuk është bash ashtu. Domethënë, gjendja e tij nuk është ashtu siç ai pohon, kur ai synon të përfitojë në ndonjë mënyrë nga lehtësimet. Ti po që mund të përfitosh nga ndonjë lehtësim, meqë hoxhallarët (gjykatësit) mund të gjykojnë në favor tëndin dhe njerëzit të të japin, por ti e di shumë mirë a është vërtet ashtu siç ke pohuar. Prandaj të jemi vetja jonë, ngase sipas kësaj do të gjykohemi edhe tek Allahu, jo sipas miratimeve që njerëzit na kanë bërë për të e na mundësuar ndonjë kërkesë të pamërituar.

Nga ajo që mësojmë këtu është se njeriu e harron veten e tij dhe merret me të metat e të tjerëve. Allahu i madhërishëm po dëshmon se ti e njeh mirë veten tënde, prandaj mos dil jashtë oborrit tënd, shiko punët e tua, merru me të metat e tua. Nëse sheh qartazi një të metë te dikush, këshilloje me të mirë fshehurazi e jo publikisht. Pra, mos i ndiq të metat e njerëzve e as mos u merr me të tjerët duke e harruar veten tënde.

Nga udhëzimet e këtij ajeti të nderuar është se njeriu duhet në vazhdimësi t'i njohë edhe ato aspekte të vetvetes të cilat ndoshta nuk i duken ashtu siç janë në të vërtetë. Për shembull, kur ti lexon Kuranin, gjen aty cilësi të njerëzve që Allahu i qorton. Këtu duhet të ndalesh pak dhe të reflektosh për të kuptuar se mos edhe ti je nga të padrejtët, nga lakmitarët, nga ziliqarët ... Interesohu të pastrohesh sa je në dynja, siç ka thënë Omeri (ra): "Llogarit vetën tënde para se të japësh llogari (te Allahu) dhe vlerëso vetën tënde para se të vlerësohesh, se nesër llogaridhënia do të jetë më e lehtë për ty, nëse ti llogarit veten sot".⁵

Gjithashtu prej asaj çka mund të përfitojmë këtu është që, kur njerëzit na këshillojnë, ta pranojmë këshillën e të jemi mirënjohës ndaj atyre që na këshillojnë, jo të rezistojmë e të shfajësohemi vazhdimisht. T'i pranojmë këshillat e njerëzve e në veçanti t'i pranojmë mëkatet para Allahut të madhërishëm. Nuk ka diçka më fisnike për njeriun sesa t'i pranojë gabimet, lëshimet e mëkatet që i ka bërë, dhe t'i kërkojë falje atij që i ka bërë ndonjë të keqe padrejtësisht. Është fisnike të kërkojmë falje, t'i kërkojmë falje gruas ose burrit, fëmijëve tanë, të afërmve ose prindërve tanë, njerëzve në përgjithësi. Sepse ne e dimë që, me siguri, ka pasur mundësi të biem në ndonjë gabim ose të bëjmë lëshime të pavenda. Atëherë, të mos i fajësojmë të tjerët, por ta kthejmë gishtin nga vetja jonë, se, fundja, ne e dimë mirë se çfarë jemi.

Dhe për fund themi se, nëse njeriu nuk merret me veten e vet, nëse nuk merret me gabimet e veta, nëse nuk e rregullon veten e

⁵ *Muhaasebet el-Nefs* 2.

vet në përputhje me këtë rregull, pa dyshim se do të befasohet nesër nga ajo që do t'i dalë para Allahut. Të mos befasohemi për të keq e të përfundojmë të dëshpëruar, por t'i shkojmë të përgatitur Allahut të madhërishëm.

PËR SUKSESIN DHE DËSHTIMIN

Allahu i madhërishëm i jep sukses kujt të dojë. Sigurisht, sukcesi dhe dështimi janë gjykime të Allahut, por si për suksesin, si për dështimin ka rregulla dhe shkaqe pse ndodhin. Allahu i madhërishëm thotë:

”... Do të dështojnë, me siguri, ata që trillojnë gënjeshtra!” (Ta Ha, 61)

Ky ajet, përveçqë është fjalë e Allahut të madhërishëm, përmban edhe një rregull të rëndësishëm të jetës që tregon për suksesin dhe dështimin. Ky ajet qartazi tregon se mbi çfarë ndërtohet sukcesi dhe pse ndodh dështimi. Ajeti në fjalë qorton një kategori të caktuar të njerëzve ndërsa përgëzon të tjerë. Musai (as) erdhi me argumente të qarta dhe me shpallje nga Zoti i madhërishëm për t'i kthyer njerëzit në rrugën e Zotit dhe për të larguar padrejtësinë që kishte kapluar një popull të tërë. Musai (as) shkoi te Faraoni dhe ia paraqiti argumentet, por Faraoni, në vend se t'i pranonte argumentet dhe të hiqte dorë nga padrejtësia, ai vazhdoi padrejtësinë duke shtuar më tej shpifje dhe akuza. Kështu, ai i ftoi magjistarët që ta mposhtnin Musain (as) me anë të dredhive të magjisë që ata praktikonin, me qëllim që ta shpallnin Musain të dështuar, por ndodhi e kundërta. Para se të ndodhte ballafaqimi mes tyre, Musai iu drejtua magjistarëve me këshillë duke iu thënë:

“Të mjerët ju! Mos trilloni gënjeshtër për Allahun, duke bërë që Ai t’ju shkatërrojë me dënim”. Pastaj Allahu thotë: “Do të dështojnë, me siguri, ata që trillojnë gënjeshtër!”

Dhe kështu ndodhi. Dështuan të gjitha përpjekjet e Faraonit për ta mposhtur Musain (*as*), ngase suksesi dhe dështimi janë në Dorën e Allahut të madhërishëm. Megjithëkëtë, suksesi dhe dështimi ndodhin sipas sebepeve ose arsyeve të caktuara, dhe Allahu askujt nuk i bën padrejtësi. Ka forma të ndryshme të shpifjeve dhe trillimeve në jetën e përditshme të njerëzve, por më e rënda është shpifja ndaj Allahut të madhërishëm. Si ndodh shpifja ndaj Zotit të madhërishëm? Kjo ndodh duke folur në emër të Tij atë që Ai nuk e ka thënë. Për shembull, të thuash se Allahu s’do ta falë filanin ose Allahu nuk do ta udhëzojë dikë, ose Allahu nuk do ta ndihmojë një tjetër. Këto janë shpifje! Ku e di ti kë e udhëzon Allahu? Ku e di ti kë nuk e fal Allahu?

Shpifje është edhe të thuash se Allahu, me siguri, do ta shpërblejë dikë që bën mëkate dhe nuk i kryen obligimet ndaj Allahut të madhërishëm. Pra, edhe kjo është një shpifje, ngase edhe falja, edhe dënimi ndërtohen mbi shkaqe të caktuara, të cilat ne duhet t’i njohim mirë. Ose të thuash forma të tjera të shpifjes ndaj Allahut të madhëruar, si, për shembull, të thuash se Allahu e ka thënë këtë e këtë për fenë e Tij, pa qenë i sigurt për atë çfarë thua, ose të japësh konstatime për gjërat duke i përcaktuar gabimisht si hallall ose si haram. Kjo është shpifje, meqë gjykimi në kësi raste ndërtohet vetëm mbi argumente të qarta dhe mbi fjalët e Allahut. Pra, ki kujdes.

Kemi pastaj shpifjen ndaj Pejgamberit ﷺ në forma të ndryshme, duke trilluar hadithe, duke përhapur thënie që ai nuk i ka thënë . Pastaj shpifja ndaj krijesave të Allahut të madhëruar, ndër të cilat më e rënda është shpifja ndaj dijetarëve, ndaj hoxhallarëve, ndaj njerëzve që përhapin të mirën, duke shpifur se ata nuk po e bëjnë punën për të cilën janë emëruar, se ata janë të shitur, e kështu me radhë. Ne shohim të ndodhin shkelje në disa vende islame nga ana e pushtetit dhe nxitimin për t'i quajtur dijetarët servilë të pushtetit, dijetarë të pushtetit. Të jemi të kujdesshëm! Nga e di ti se këta dijetarë kanë folur, apo s'kanë folur? Nga e di ti se kanë këshilluar, apo s'kanë këshilluar? Të jemi të kujdesshëm, ngase shpifja ndaj dijetarëve është shumë e rëndë. Shpifja për njerëzit e devotshëm a për këdo qoftë nga njerëzit, është shumë e shëmtuar. Njësoj dhe shpifja ndaj grave të pafajshme duke njollosur moralin e tyre, gjë që mund të shpjerë në ndarjen e bashkëshortëve, shkaktimin e ngatërresave mes njerëzve. Sigurisht se ndër motivet kryesore që i shtynë njerëzit të bëjnë shpifje janë zilia, urrejtja, dëshira për t'u njohur, dëshira për autoritet, dëshira për të përfutur materialisht në forma të caktuara. S'ka dyshim se këto janë motive të ulëta, për të cilat Allahu nuk jep sukses. Ai që dëshiron sukses, duhet ta flasë të vërtetën, ta pranojë të vërtetën, të jetë i kujdesshëm për nderin e njerëzve, të jetë i kujdesshëm për autoritetin e njerëzve, të ketë kujdes të mos i lëndojë njerëzit. Sepse Allahu i lartësuar kurrë nuk do t'i japë sukses atij që ndjek rrugën e gënjeshtrave. Mund të paraqitet përkohësisht diçka që mund të duket si sukses a arritje, por fundi i tij, pa dyshim, do të jetë dështimi. Për vërtetësinë e këtij konstatimi kemi përvoja të shumta edhe në këtë botë, e kushedi se çfarë do të shohim në Ditën e Gjykimit. Allahu

na ruajttë nga shpifjet dhe nga çdo punë e keqe që Allahu nuk e do dhe me të nuk jep sukses! Suksesi, sigurisht, ka rrugë tjetër. Atëherë, ta ndjekim atë me të cilën është i kënaqur Allahu i madhërrishëm, që ta arrijmë suksesin e dynjasë dhe shpërblimin e botës tjetër!

KUSH ËSHTË MË I MIRI DHE MË FISNIKU

Kjo është një pyetje për të cilën mund të marrim përgjigje të ndryshme, varësisht nga ajo se çfarë kritere përdoren dhe cila është referenca përcaktuese e këtyre kritereve. Përgjigjen e saktë për këtë e gjejmë në Fjalën e Allahut:

“Më i nderuari (më fisniku) prej jush tek Allahu është ai, që më së shumti ia ka frikën Atij.”
(el-Huxhurat, 13)

Ky ajet përbën një rregull jetësor, që na mëson se kush duhet të jemi dhe si duhet të vlerësohemi. Njerëzit në jetën e kësaj bote përdorin standarde të ndryshme për ta vlerësuar individin. Te shumëkush njeri i mirë është ai, që ka pasuri. Te dikush njeri i mirë është ai, që ka dituri. Te të tjerë njeri i mirë është ai, që ka autoritet. Njeri i mirë mund të konsiderohet nga ndokush edhe ai që është i përvuajtur dhe i sprovuar. Pra, njerëzit përdorin standarde dhe kritere të ndryshme për të përcaktuar se kush është i mirë e fisnik. Sigurisht, Gjykuesi në të gjitha këto mospajtime është Zoti i madhërishtëm, i Cili ka caktuar rregulla dhe na i ka treguar kriteret sipas të cilave mundim të gjejmë se kush është më i miri. Në kapitullin el-Huxhurat, ndër të tjera, Allahu thotë:

“Më i nderuari (më fisniku) prej jush tek Allahu është ai, që më së shumti ia ka frikën Atij.” (el-Huxhurat, 13)

Çka mësojmë prej këtij ajeti? Së pari, ne duhet të shikojmë se kush është më i mirë tek Allahu e jo te njerëzit. Ngase njerëzit sot mund të jenë të kënaqur me dikë e nesër të mos jenë të kënaqur me të; sot për njerëzit je i mirë, nesër je i keq. Njerëzit ndërrojnë qëndrime, pozicione e vlerësime në bazë të interesave të caktuara që ata synojnë, kështu që duhet të synojmë që, para se gjithash, të jemi të mirë tek Allahu i madhërishëm. Kur je i mirë tek Allahu, do të jesh i mirë te të mirët, kurse nuk është edhe aq e rëndësishme, nëse nuk je i mirë për ata që nuk janë të mirë. Sidoqoftë, ne duhet të mundenemi të jemi të mirë për të gjithë.

Nga ky ajet gjithashtu kuptojmë se besimtarët duhet gjithmonë të garojnë për të qenë më të mirët. Njerëzit garojnë për gjëra të ndryshme; garojnë për pasuri, për pozitë, për fuqi - për shumë gjëra. Por ne duhet të garojmë për t'u bërë më i mirë tek Allahu i madhërishëm. Kjo është një garë e hapur dhe gara e vetme në të cilën nuk ka as inat, as urrejtje. Çdo garë e dynjasë ku garojnë njerëzit, është e mbushur me urrejtje, zili, inat, përgojim, shpifje e vese të tjera. Gara për t'u bërë më i miri tek Allahu dhe për t'u ngritur në Xhenet sa më shumë, është një garë ku edhe garojmë, edhe duhemi, edhe respektohemi, edhe ndihmohemi mes vete. Pra, duhet patjetër të jemi pjesë e kësaj gare.

Nga mësimet që na ofron ky ajet është se ne si besimtarë duhet ta synojnë më të mirën dhe të mos kënaqemi asnjëherë me atë që kemi arritur. Me ndonjë punë të mirë, me dijen që duam të arrijmë,

me ndonjë kontribut - ta synojmë gjithmonë më të mirën, të kemi ambicie që të jemi më të mirët gjithmonë.

Nga ajo që përfitojmë këtu është të kuptuarit e konceptit të *takuas*, që ne e kemi përkthyer si "ai që më së shumti ia ka frikën Zotit të madhërishtëm". Por nuk kemi të bëjmë vetëm me frikë, kur bëhet fjalë për devotshmëri. Fjala "devotshmëri" në shqip nuk arrin të përmbledhë të gjitha anët e konceptit të *takuas*. Atëherë, çka është *takua* në të vërtetë? Do t'i përmendim dy definicione që i kanë dhënë dy nga shokët e Pejgamberit ﷺ. Aliu (*ra*) u pyet se çka është *takua* dhe ai u përgjigj: "Devotshmëri është t'ia kesh frikën Allahut, të punosh sipas udhëzimeve të Tij dhe të përgatitesh për takimin me Të". Këto, pra, sipas Aliut (*ra*), janë ambiciet që duhet t'i ketë një i devotshëm. Sahabiu tjetër, Ubej ibn Kabi (*ra*), u pyet nga Omeri (*ra*) për devotshmërinë dhe ai ia ktheu me pyetje: "A ke ecur ndonjëherë në shkretëtirën me plot rreziqe?" "Po, kam ecur" – u përgjigj ai. "Si ke ecur?" – e pyeti Ubeji. Omeri u përgjigj: "Me kujdesin më të madh, duke shikuar mirë ku po i qes hapat e mi". Ubeji tha: "Kjo është *takuaja*". Atëherë, ki kujdes se ku po e vendos fjalën. Ki kujdes ku po e vendos pasurinë. Ki kujdes ku po e merr pasurinë. Ki kujdes për tërë atë që kënaq Allahun e lartësuar. Ky është një ajet që, me të vërtetë, meriton shumë meditim dhe organizim të jetës në përputhje me të.

ÇKA ËSHTE MIRË E ÇKA ËSHTE KEQ

Nga ligjet natyrore që Allahu i madhërishëm ka vendosur është se e mira dhe e keqja janë përjetësisht të ndara dhe duhet të trajtohen si të tilla. Fatkeqësia ndodh atëherë kur njeriu nuk bën dallim mes këtyre dyjave ose kur e ndjek një rrugë thjesht ngaqë në të gjendet shumica, ndonëse nuk kanë argument. Ne duhet të rreshtohemi në anën e së mirës, pavarësisht çmimit ose pasojave. Allahu i madhërishëm thotë:

“Thuaju: “Nuk barazohet e keqja me të mirën, edhe sikur të të habisë bollëku i së keqes. Prandaj kijeni frikë Allahun, o njerëz me intelekt, me qëllim që të shpëtoni”. (el-Maide, 100)

Logjika e refuzon barazimin e së mirës me të keqen, kurse epshi e pranon, madje dhe e favorizon të keqen, nëse i përshtatet.

Ky ajet përbën një rregull madhështor të jetës sonë, që na mëson se si duhet t'i ndajmë gjërat dhe nga duhet të rreshtohemi. Allahu i lartësuar në këtë ajet po tregon se e mira dhe e keqja nuk barazohen. Dikush mund të thotë se e di këtë dhe nuk sheh diçka të re këtu, por ky është gjykim i nxituar. Ky ajet ka zbritur në kuadrin e rregullave që kanë të bëjnë me ushqimin. Allahu i madhërishëm thotë se ushqimi i mirë nuk është si ushqimi i keq, jo vetëm në

kuptim të cilësisë, por edhe në kuptimin e burimit, domethënë si fitohet e nga vjen. Do t'i përmendim disa dobi që dalin nga ky ajet, për të cilat shpresojmë të jenë një material ndihmës për ne në meditim rreth këtij ajeti.

Fillimisht Zoti i Gjithëdijsëm thotë se nuk barazohet e keqja me të mirën. Këtu, pra, kemi dy koncepte: të keqen dhe të mirën. Njerëzit e dinë se e keqja dhe e mira nuk barazohen, por s'i dinë detajet që e bëjnë dallimin. Ne duhet të dimë saktë ku ta marrim udhëzimin për të mirën dhe në bazë të cilave argumente të përcaktojmë çka është keq. Për ne si muslimanë burimi i udhëzimit për këtë është Shpallja e Allahut të madhërishëm. Allahu i madhërishëm në Kuran dhe Pejgamberi ﷺ në hadithe kanë sqaruar se çka është mirë e çka është keq. Kështu, ne gjykojmë për një çështje, për një fjalë a për një vepër se është e mirë ose e keqe mbi bazën e argumenteve që dalin nga Shpallja e Allahut të madhërishëm. Kjo është shumë me rëndësi.

Gjithashtu ajo që duhet kuptuar është se Shpallja nuk ka ardhur të na thotë vetëm “Nuk barazohet e keqja me të mirën”, por të na tregojë se ky është një realitet i pandryshueshëm. Këto dyja, pra, janë të ndara përjetësisht dhe nuk përzihen; e mira e ka rrugën e vet dhe e keqja e ka rrugën e vet. Atëherë, nga do të rreshtohesh ti? A do ta marrësh atë që është e mirë dhe kështu t'i përgjigjesh thirrjes së arsyës për besim, apo do ta marrësh atë që u përshtatet dëshirave tua, pra atë që i plotëson kërkesat e epshit tënd. A do që të jetosh si e thotë mendja e shëndoshë, apo sipas epsheve? Fatkeqësisht, shohim shumë njerëz të jetojnë sipas epsheve të tyre, duke kërkuar vazhdimisht kënaqësi e argëtim, pavarësisht se a është

e dëmshme a e dobishme, e mirë a e keqe, njerëzore a jonjerëzore. Kështu, ne besimtarët jetojmë me standardin e adoptimit të së mirës dhe refuzimit të së keqes të cilin na e bën të njohur Shpallja, .

Këtu po ashtu mësojmë se, përderisa e mira dhe e keqja nuk janë të barabarta, atëherë nuk mund të jenë të barabartë i miri dhe i keqi. Njeriu i mirë, që u bën mirë njerëzve dhe e beson si duhet Zotin e madhërishëm, u bën mirë krijesave të Allahut, e ndihmon popullin e tij dhe e ruan vendin e tij, nuk është njësoj si tradhtari, si spiuni, si ai që bashkëpunon edhe me armikun vetëm e vetëm që të përfitojë diçka. Për të këtillin s'janë me rëndësi dëmet që ia shkakton vendit të tij, popullit të tij a fesë së tij. Pra, i miri dhe i keqi nuk janë të barabartë e as nuk mund të bëhen të barabartë, dhe, rrjedhimisht, as nuk bën t'i trajtojmë si të barabartë. Ai që ka sakrifikuar dhe është dëshmuar si i mirë, nuk mund të jetë i barabartë me atë që e ka bërë të kundërtën. Prandaj ne duhet të jemi të kujdesshëm në këto gjykime, që të dimë si ta vlerësojmë dikë që ka kontribuar për të mirën dhe të dimë si ta gjykojmë atë që ka sjell të keqen.

Nga përfitimet e tjera këtu është se e mira dhe e keqja nuk kanë të bëjnë vetëm me ushqimin, me veshmbathjen, me fjalët a veprat, por kanë të bëjnë me besimin në Allahun e madhërishëm. Besimi i mirë, i cili i përshtatet natyrshmërisë njerëzore dhe i përgjigjet logjikës së njeriut, nuk mund të jetë sikurse një besim që është plot besëtytni, thashetheme, gojëdhëna, zakone të shtrembëruara, dhe as nuk bazohet në argumente. Duhet të sigurohemi që e mira të jetë e ndërtuar mbi argumentet dhe e keqja, po ashtu, të kuptohet

nga argumentet e jo në bazë të turmës që e ndjek. Në këtë kontekst, Allahu i madhërishëm thotë:

“Nuk barazohet e keqja me të mirën, edhe sikur të të habisë bollëku i së keqes”. (el-Maide, 100)

Domethënë, edhe nëse kemi një kallaballëk njerëzish që thonë të njëjtën gjë, kjo nuk e përcakton si të mirë atë gjë. Pra, të të mos bëjë përshtypje turma ose sasia e pasurisë që ka dikush; duhet të shohësh nëse e ka me hallall dhe a është në të drejtën. Përshtypje duhet të të bëjë e mira, edhe nëse është e pakët; të të bëjë përshtypje hallalli, edhe nëse mund të mos jetë i mjaftueshëm. E rëndësishme është që të jemi atje ku Allahu i madhërishëm ka kërkuar të jemi. Allahu na bëftë të mirë e na ruajt nga e keqja!

RRUGA E DUHUR PËR REALIZIMIN E SYNIMEVE

Në rrugëtimin e tij drejt suksesit, njeriut nuk i mjafton vetëm të ketë dëshirë të flaktë për të arritur; ai duhet patjetër të ndjekë rrugën e duhur për këtë. Rrugë e duhur nuk nënkupton të jetë më e vështira ose më e lehta; ajo është e bazuar në argumentet e referencës së besueshme. Allahu i madhërishtëm thotë:

“Nuk është mirësi të hysh në shtëpi nga dera e pasme (siç bënin paganët para Islamit), por mirësia qëndron në të ruajturit nga të këqijat. Hyni në shtëpi nga dyert e tyre dhe kijeni frikë Allahun, në mënyrë që të shpëtoni”. (el-Bekare, 189)

Ky ajet përfshin fusha të ndryshme të jetës sonë. Në injorancën e hershme, arabët e kishin traditë që, kur niseshin për ta vizituar Qabenë dhe vishnin ihramet e tyre, nuk hynin në shtëpitë e tyre nga dera e përparme, por nga ana e pasme. Ky ishte një lloj rituali që e konsideronin të rëndësishëm për haxhin e tyre, ndërsa nuk çanin kokën se a ishin të drejtë, apo të padrejtë; a fitonin si duhet, apo merrnin padrejtësisht pasurinë e tjetrit; a besonin si duhet, apo jo. Për ta ishin me rëndësi vetëm formalitetet teknike të ritualit që bënin. Islami erdhi t'i rrënojë këto besëtytni, të cilat realisht nuk

kanë të bëjnë në esencën e përmirësimit të njeriut. Allahu i madhërishëm tha: “Nuk është mirësi të hysh në shtëpi nga dera e pasme”, që do të thotë se nuk je duke bërë ndonjë sevap të madh me këtë veprim. Mirësia e vërtetë është të ruheni nga të këqijat, kështu që “Hyni në shtëpi nga dyert e tyre dhe kijeni frikë Allahun, në mënyrë që të shpëtoni”. Ky ajet përmban shumë porosi të mira dhe këtu duam t’i përmendim shkurtimisht disa prej tyre.

Së pari, adhurimi i Allahut të madhërishëm është një qëllim madhor në jetën tonë, madje qëllimi parësor. Për të realizuar këtë adhurim duhet ta ndjekim rrugën e duhur. Nuk mundim të adhurojmë në një mënyrë të caktuar thjesht vetëm pse na duket se është mirë të adhurojmë ashtu, qoftë duke ia vështirësuar vetes, qoftë duke ia lehtësuar. Në parim, Islami nuk ka të bëjë as me të vështirën e as me të lehtën, por ka të bëjë me të duhurën. Dhe e duhura këtu nënkupton se adhurimi i saktë ndërtohet mbi dy shtylla elementare: Sinqeritet, pra që veprimi të bëhet vetëm për Zotin, dhe pasim të rrugës së Pejgamberit ﷺ. Domethënë, porta që të çon në realizimin e adhurimit të duhur është sinqeriteti dhe pasimi i Pejgamberit ﷺ. Rrjedhimisht, me të gjitha këto adhurime që i ka kërkuar Allahu, nga ne synohet të arrihen objektiva madhore: pasurimi i shpirtit, fisnikërimi i vetvetes, largimi nga punët e këqija, të qenët i mirë me të tjerët, të qenët produktiv, mbushja e zemrës me dhembshuri e mëshirë, etj. Që këto adhurime të shndërrohen në formalitete pa ndonjë ndikim shpirtëror, pa shkaktuar ndryshim në personalitet, pa dyshim se kjo nënkupton që nuk kemi hy në rrugën e duhur ose nuk i kemi hyrë adhurimit nga porta e duhur.

Ky ajet flet edhe për nevojën e njeriut që të komunikojë me të tjerët. Por edhe komunikimi me të tjerët e ka rrugën e duhur, e ka portën nëpër të cilën duhet të kalohet për t'i arritur zemrat e njerëzve, që është të komunikosh me butësi, me urtësi, me fjalë të mira, me mirënjohje dhe me falënderim. Atëherë, ta gjejmë portën e duhur të komunikimit, që të kënaqemi me komunikim të mirëfilltë në mes vete.

Nga ajo që marrim nga ky ajet është edhe ajo se çdo sukses në dynja ose çdo synim që kemi në dynja ka rrugën dhe mjetet e duhura të realizimit. Islami na mëson t'i marrim sebetet e duhura për realizimin e synimeve. Rizku/furnizimi ka rrugën e duhur, arritja e dijes ka rrugën e duhur, etj. Nuk është e duhura, fjala vjen, që njeriu ta synojë pasurimin dhe të mos shikojë se çfarë rruge po ndjek për të arritur këtë; domethënë, a bëhet me hallall, apo me haram; apo bëhet duke dëmtuar dhe duke shtypur të tjerët. Kur nuk ndjekim rrugën e duhur në kërkimin e rizkut, nuk arrijmë as të përfitojmë. Edhe me dijen është njësoj; ti nuk mund t'i qasesh dijes nga porta që dëshiron vetë ti, meqë ka rregulla që përcaktojnë se nga duhet t'ia fillosh - nga gjërat e thjeshta e duke vazhduar drejt atyre që janë më të komplikuar.

Për më shumë, edhe mospajtimet që kemi mes vete e kanë rrugën e tyre të zgjidhjes. Problemet bashkëshortore ose problemet familjare, bie fjala, kanë rrugën ose portën nga duhet hyrë për të bërë zgjidhje. Nuk mundim t'i zgjidhim problemet pa ndërmarrë masat e duhura, pa e ndjekur rrugën e duhur, dhe një nga rrugët e duhura për zgjidhjen e problemeve është t'i pendohemi Allahut të madhë-

rishëm. Sepse, siç thuhet të ketë thënë Aliu (*ra*), mëkati e komplikon jetën, ndërsa *teubeja* (pendimi) e rregullon. Pra, duhet të presim që pendimi i vërtetë të jetë rrugë e duhur për zgjidhjen e problemeve dhe tejkalimin e telasheve.

RAPORTI MES PËRPJEKJES DHE SUKSESIT

Çdo njeri ka dëshirë të jetë i suksesshëm dhe të arrijë diç në jetën e tij. Që kjo të shndërrohet në realitet dhe të mos mbetet vetëm një dëshirë, ai duhet të japë mundin dhe të ndjekë rrugën e duhur. Për këtë Allahu i madhërishëm thotë:

“Ata që luftojnë për çështjen Tonë, sigurisht, Ne do t’i udhëzojmë drejt udhëve Tona. Vërtet, Allahu është me punëmirët!” (el-Ankebut, 69)

Ky është ajeti i fundit i sures el-Ankebut, që ndërlidhet me ajetin e parë të kësaj sureje:

“Vërtet mendojnë njerëzit se do të lihen të thonë “Ne besojmë”, pa u vënë në provë?!”

Allahu i madhërishëm përmend se sprovat ose testimet e vazhdueshme në rrugëtimin jetësor të njerëzve në dynja janë ligji i Allahut. Kërkohej përpjekje për të arritur në Xhenet dhe për të arritur kënaqësinë e Allahut. Në fakt, angazhim dhe përpjekje duhen për të arritur çfarëdo qoftë në dynja. Allahu i lartësuar thotë: “Ata të cilët bëjnë xhihad (luftojnë për çështjen Tonë)”. Kjo jetë, sigurisht, është një betejë e vazhdueshme. Ibn el-Kajimi ka thënë se xhihadi më i madh është ta luftosh egon, t’i luftosh cytjet e shejtanit dhe kurthet e tij, t’i luftosh joshjet e kësaj bote e të mos lejosh që të të

robërojnë, por t'i shfrytëzosh si duhet dhe të vazhdosh rrugëtimin. Dynjaja është një korridor dhe stacioni i fundit është Xheneti. Pra, angazhohu dhe bëj përpjekje të vazhdueshme për ta arritur vendqëndrimin përfundimtar.

Ose këtu Allahu thotë: “Ata që luftojnë për çështjen Tonë”, domethënë ata që angazhohen dhe bëjnë përpjekje për çështjen Tonë, në rrugën Tonë. Sigurisht, kjo ka një kuptim të rëndësishëm për të cilin duhet reflektuar. Këtu kuptojmë dy gjëra: E para është se përpjekja duhet të jetë e sinqertë për Allahun e madhërishëm, pra për ta arritur kënaqësinë e Allahut, dhe e dyta është se përpjekja duhet të jetë në rrugën e Allahut. Ngase ka njerëz që angazhohen e përpiqen, por nuk janë të sinqertë. Ka dhe të atillë që angazhohen e përpiqen, por jo në shërbim të kauzës së duhur. Ne vazhdimisht duhet t'i verifikojmë këto dy qëllime madhore gjatë rrugëtimit, gjatë përpjekjeve tona. Pra, të reflektojmë nëse angazhimi dhe përpjekja që bëjmë vërtet i shërben qëllimit të takimit me Allahun, arritjes në Xhenet, arritjes së kënaqësisë së Allahut të lartësuar. Apo dhe nëse do të kemi shpërblim për të. Sepse ka mundësi që ta arrijmë shpërblim për të gjitha punët e dynjasë - për gjumin, për pushimin, për punën me të cilin synojmë rrizkun e dynjasë, për autoritetin, etj. - në qoftë se i përmbahemi udhëzimit që gjithçka të bëhet sipas asaj që Zoti ka kërkuar dhe për shkak të asaj që Ai ka kërkuar. Atyre që angazhohen e përpiqen sipas këtij standardi Allahu i madhërishëm u jep garanci se “Sigurisht, Ne do t'i udhëzojmë drejt udhëve Tona”. Dhe nuk ka sukses më të madh sesa të arrish tek Allahu i lartësuar nëpërmjet rrugës së Allahut! Nuk ka sukses më të madh sesa të jesh i udhëzuar në dynja, në mesin e shumë rrugëve të tjera që të devijojnë, që të shmangin nga rruga e duhur.

Pra, suksemi më i madh është të qenët i udhëzuar. Me pak fjalë, për çdo gjë në dynja duhet përpjekje. Respekti dhe shërbimi ndaj prindërve kërkon mund, arritja e suksesit në mësim kërkon mund, zbatimi i asaj që dimë kërkon mund, ndryshimi i gjendjes kërkon mund. Atëherë, të kuptojmë nga ky ajet se çdo gjë në dynja ka çmim dhe, kushdo që është i gatshëm ta paguajë çmimin e qëllimit, me lejen e Allahut të madhërishëm, do të arrijë sukses.

Përmbledhtas, nga ky ajet duhet të kuptojmë se kjo dynja nuk jepet falas. Për të ka një çmim që duhet paguar dhe për ta paguar çmimin duhet pasur parasysh dy çështje me rëndësi: Sinqeritetin ndaj Allahut, që ta fitojmë kënaqësinë e Tij, dhe rrugën që ndjekim, pra që rruga të jetë e duhura. Kjo, *inshaallah*, do të na bëjë krenarë në dynja dhe në Ahiret.

MËKATI SI BARRË PERSONALE DHE KOLEKTIVE

Allahu i madhërishëm thotë:

“... Kushdo që bën diçka, punon për vete dhe askush nuk ngarkohet me barrën e tjetrit”. (el-En’ám, 164)

Ky ajet përmendet në disa vende në Kuran dhe përbën rregullën e rëndësishme kuranore të drejtësisë. Ajeti fillimisht na përgëzon për drejtësinë hyjnore, pra që Allahu është i drejtë dhe askujt nuk do t’i bëhet padrejtësi, gjë që nënkupton që edhe ne duhet të jemi të drejtë. Allahu i lartësuar këtu thekson se, kushdo që bën diçka, e bën vetëm për veten e vet. Çdo punë të mirë që ne bëjmë dhe nga ajo përfitojnë edhe të tjerët, realisht është për të mirën tonë, edhe pse të tjerët po ashtu marrin nga rezultati i punëve tona. Por sigurisht që përfituesi kryesor në këtë jemi vetë ne. Së këndejmi, ne nuk bën ta ndërldhim aktivitetin tonë me mirënjohjen a mosmirënjohjen e njerëzve. Ne bëjmë punë për Allahun dhe u bëjmë mirë njerëzve, dhe kjo duhet të na mjaftojë. Allahu nuk ia humb mundin askujt, prandaj dhe mundin tonë nuk e zhbën mosmirënjohja e njerëzve. Tek Allahu çdokush merr shpërblimin e merituar.

Për më shumë, puna që kryejmë nuk duhet të jetë arsye për vetëpëlqim, për t’u përmendur te njerëzit e për t’u lavdëruar para tyre, ngase, në rend të parë, ti po i bën mirë vetes sate. Pra, ti do ta

marrësh me siguri shpërblimin, kështu që nuk ke arsye t'u mbesësh në qafë njerëzve me lëvdata, me përmendje, e gjëra si këto.

Nga ky ajet marrim vesh po ashtu se, edhe kur njeriu bën diçka të keqe, barra e kësaj të keqeje i ngarkohet vetëm atij, pra askush nuk ngarkohet me barrën e tjetrit. Allahu i madhërishëm përmend se e keqja është barrë që të rëndon në dynja dhe në Ahiret. Mëkati është barrë edhe në dynja, edhe në varr, edhe në Ditën e Gjykimit. Mëkatimi, pra, është barrë, kështu që lirohu prej saj dhe mos lodh veten me të. Meqë mëkati të rëndon vazhdimisht dhe të lodhë, në momentin kur ti pendohesh dhe i kthehesh Allahut duke e hequr qafesh atë, ndihesh sikur i rilindur.

Ky rregull i drejtësisë na mëson edhe ta marrim fajin përsipër e të mos fajësojmë të tjerët. Çdokush do të japë përgjegjësi për fajin që e ka bërë. Dhe në padrejtësi mund të bien edhe prindërit, edhe mësuesit, edhe punëdhënësit, etj. Prindi, për shembull, mund t'i privojë të gjithë fëmijët nga ndonjë mirësi ose t'i dënojë, për shkak se ndonjëri prej tyre ka bërë keq. Vetëm ai që ka bërë keq duhet të mbartë pasojat për të keqen që ka bërë, jo të gjithë. Nuk bën, për shembull, të dënohen të gjithë nxënësit, për shkak se njëri nxënës s'i ka bërë detyrat. Çmimin e së keqes duhet ta paguajë vetëm ai që e ka bërë të keqen. Pikërisht ne muslimanët kemi qenë viktima të këtij lloji të padrejtësisë. Për shkak të veprimeve të individëve të papërgjegjshëm që bënë vepra të tmerrshme, të gjithë muslimanët e kanë paguar çmimin e atyre akteve duke u etiketuar si terroristë. Allahu i madhërishëm nuk do ta dënojë as fëmijën, babai i të cilit s'ka qenë burrë i mirë, e as nuk do ta dënojë babanë pse fëmija i tij s'ka qenë në rrugën e duhur. Çdokush mbart barrën e vet.

Çdokush do t'i dalë përpara Allahut me mëkatet e veta. Por këtu duam të theksojmë edhe një gjë me rëndësi: Nganjëherë, nëse vetë ti nuk e ke bërë mëkatin, nuk do të thotë se nuk je pjesëmarrës në të. Pra, nganjëherë mund të jesh pjesëmarrës në mëkat dhe të mbartësh barrën e mëkatit të dikujt, për shkak se ke kontribuar në mëkatim në ndonjë mënyrë të caktuar. Prindi, nëse nuk e ka edukuar fëmijën duke e mësuar se çka është e keqja, do ta mbartë barrën e mëkatit të fëmijëve të tij, edhe pse vetë ai nuk e ka bërë mëkatin që e kanë bërë fëmijët. Ngase nuk e ka kryer obligimin e duhur të këshillimit. Andaj të kemi kujdes, sepse, nëse ne si muslimanë nuk e luftojmë të keqen duke folur kundër saj, duke mos e përhapur të mirën me metoda dhe mënyra që kemi në dispozicion dhe mbetemi indiferentë ndaj së keqes, madje bashkëjetojmë me të keqen e të tjerëve, edhe ne do të jemi përgjegjës për atë të keqe, edhe nëse vetë ne nuk e bëjmë atë të keqe. Pra, në kësi rasti ne nuk bëjmë mëkat në kuptimin e kryerjes së mëkatit, por në kuptimin e pasivitetit, izolimit, inferioritetit ndaj mëkatit. Edhe kjo në vetvete është një lloj mëkatimi, andaj të mos mendojë dikush se ky ajet e shfajëson. Duhet patjetër të aktivizohemi, të angazhohemi me mundësitë që kemi, me një fjalë, me një këshillë, apo dhe me më pak se kaq. Me rëndësi është që të mos tregohemi indiferentë karshi së keqes. Të koordinohemi së bashku në luftimin e të keqijave, që të mos përfundojmë si pjesëmarrës në të keqen e asaj që ne vetë nuk e bëjmë. Allahu na ruajttë nga e keqja! Allahu na liroftë nga barra e mëkatit! Allahu na e mundësoftë ta takojmë të penduar Atë!

SHTRIRJA E PËRGJEGJËSISË NJERËZORE

“Mos shko pas diçka për të cilën nuk ke dijeni. Vërtet, dëgjimi, shikimi dhe zemra, të gjithë këta do të merren në përgjegjësi.” (el-Isra, 36)

Allahu i madhërishëm në këtë ajet jep disa udhëzime tejet të rëndësishme, të cilat duhet të ndikojnë në vetëdijesimin tonë për fjalët dhe veprimet tona. Sot, për shkak të vërshimit të informatave dhe mundësisë së lehtë për t’iu qasur informatave të llojllojshme, shohim njerëzit të mos jenë të kujdesshëm në atë çfarë flasin ose në atë çfarë përcjellin. Ky ajet na mëson se si të jemi më të kujdesshëm në fjalët dhe veprimet tona.

Allahu na porosinë që të mos flasim, të mos ia mësojmë ndonjë punë, të mos shkojmë pas ndokujt, dhe të mos i përgjigjemi ndonjë thirrjeje përveçse me dije, me informata të sakta, me njohuri të duhura. Islami është një fe e dijes, jo një fe e pasimit të verbër, jo një fe e traditës a e zakoneve të paarsyeshme. Ajeti i parë që zbriti që “*Ikre*”/”*Lexo*”. Por çka të lexohej? Ku të merrej dija? Të lexohej Fjala e Allahut të madhërishëm, Shpallja e Zotit. Kjo është shumë me rëndësi që të kuptohet.

Në jetën e përditshme ne ndikohemi nga informata e koncepte të cilat më pas na shndërrohen në bindje dhe, rrjedhimisht, në sjellje

e reagime. Andaj duhet të jemi shumë të kujdesshëm se çfarë themi, pas kujt shkojmë, cilave punë u hyjmë. Allahu i lartësuar pastaj e plotëson këtë këshillë në mënyrë të mrekullueshme duke thënë:

”Vërtet, dëgjimi, shikimi dhe zemra, të gjithë këta do të merren në përgjegjësi.”

Pse përmendet dëgjimi dhe zemra? Ngase këto dyja janë të ndërlidhura me dijen. Njeriu mëson nëpërmjet veshit e syrit dhe kupton nëpërmjet zemrës. Andaj ki kujdes se kujt po i vë veshin, ku po i lëshon sytë dhe çfarë po pëshpëritë në zemrën tënde. Ngase ajo që ti dëgjon, shndërrohet në dituri, pastaj në bindje, pastaj sipas saj ti edhe flet. Ki kujdes se çfarë shikon, se, po shikove ku nuk duhet dhe mbush zemrën me lakmi duke shikuar në begatitë e tjerëve e duke nënçmuar begatitë që i ke, kjo do të ndikojë në sjelljet e tua. Pra, kujdes çfarë po fut në zemrën tënde, ngase zemra është pjesa më e ndjeshme e trupit, që, siç ka thënë edhe Pejgamberi ﷺ, "... Nëse ajo është në rregull, i tërë trupi do të jetë në rregull ..." ⁶ Zemra furnizohet nga dëgjimi dhe shikimi, kështu që ki kujdes se çfarë po fut në zemrën tënde nëpërmjet këtyre shqisave. Disa nga dijetarët kanë thënë se njeriu do të llogaritet sipas asaj që ka dëgjuar e ka shikuar dhe ka kuptuar nga kjo. Allahu na mundësoftë që ajo që dëgjojmë e shikojmë të jetë e dobishme dhe që të marrim mësim

⁶ Hadithi i gjatë: "... Kini kujdes! Në trup është një copë mishi e cila, nëse është në rregull, i tërë trupi do të jetë në rregull; nëse ajo prishet, i tërë trupi do të prishet. Kjo është zemra." (*Sahih el-Buhari* 52, libri 2, hadithi 45.)

prej tyre! Allahu na i mbushtë zemrat me dobi dhe dije të shëndoshë, dhe na e mundësoftë të bëjmë vepra të duhura dhe të flasim fjalë të qëlluara!

ÇELËSI I SUKSESIT - DEVOTSHMËRIA DHE DURIMI

Allahu i madhërishëm thotë:

“... Atë që ruhet (nga gjynahet) dhe bëhet i durueshëm, Allahu e shpërblen, se Ai kurrë nuk ua humb shpërblimin punëmirëve”. (Jusuf, 90)

Në këtë ajet, Allahu i madhërishëm përmend një konstatim të rëndësishëm të Jusufit (as), i cili, pas një rrugëtimi të gjatë në sprova e telashe, duke kaluar nëpër padrejtësi të ndryshme që rënduan mbi të, në fund përmend një rregull jetësor, që përfshin në vetvete dy elemente të cilat përbëjnë çelësin e suksesit të vetë Jusufit (as) dhe jo vetëm të Jusufit, por të kujtdo që i përmbahet kësaj rregulle. Kështu, në fund të këtij udhëtimi, në ajetin e 90-të sures Jusuf, Allahu i madhërishëm thotë: “... Atë që ruhet (nga gjynahet) dhe bëhet i durueshëm, Allahu e shpërblen, se Ai kurrë nuk ua humb shpërblimin punëmirëve”.

Kush është nga punëmirët? Jusufi (as) kaloi nëpër sprova të ndryshme, por gjithmonë ishte punëmirë. Po si ia doli që në çdo situatë të ishte punëmirë? Ngase kjo nuk është aspak e lehtë. Allahu i madhërishëm përmend devotshmërinë dhe durimin si arsyt kryesore

përse Jusufi qëndroi punëmirë në çdo situatë, pavarësisht se a gjendej në bunarin ku e hodhën, në tregun ku e shitën, në pallatin ku shërbeu, në burg a në pozitën me autoritet. Natyrisht, gjasat janë që edhe ne do të gjendemi në situata të papritura e të vështira, por, nëse reagojmë me devotshmëri dhe durim, gjithmonë do të dalim të suksesshëm. Të reflektojmë më tej për shembullin e Jusufit (*as*) në këtë ajet. Jusufi fillimisht përjetoi një padrejtësi të madhe nga ana e vëllezërve të tij, të cilët e ndanë padrejtësisht nga familja dhe e shitën si një skllav në tregun e Egjiptit. Pas kësaj Jusufi vazhdoi rrugëtimin në pallatin mbretëror si një shërbëtor, që po ashtu ishte padrejtësi ndaj tij, por ai vazhdoi t'u përshtatej rrethanave duke qenë vazhdimisht punëmirë. Në ndërkohë Jusufi iu ekspozua një padrejtësie tjetër; gruaja e ministrit të madh i ofroi atij veten e saj, gjë që nuk ishte lehtë të refuzohej, por ai e bëri këtë. Ajo kërkoi prej tij që të bënin zina duke provuar ta joshte, por Jusufi nuk pranoi. Për pasojë, gruaja e ministrit e kërcënoi Jusufin për këtë refuzim dhe ai u detyrua të zgjidhte burgun në vend të këtij mëkati. Pasi Jusufi doli nga burgu, Allahu e gëzoi me pushtet, me autoritet, me pasuri, por ai prapë mbeti punëmirë dhe vazhdoi kësisoj deri në fund të jetës së tij.

Edhe ne në jetën tonë të përditshme u ekspozohemi padrejtësive, joshjeve, kërkesave për të bërë punë të këqija. Ndoshta edhe ndodh të gjendemi në situata kur nuk është lehtë t'u themi jo kënaqësive e përfitimeve. Shpeshherë nuk është lehtë t'i përballojmë padrejtësitë që na bëhen. Ndoshta nuk vlerësohemi sa duhet ose nuk merret parasysh kontributi ynë, megjithatë duhet të jemi të bindur gjithmonë se Allahu nuk ia humb mundin askujt që është punëmirë.

Dhe kjo mjafton. Ky ajet është inkurajimi më i madh i mundshëm për ne për arritjen e virtyteve të devotshmërisë dhe të durimit, që mundësojnë vazhdimësinë në punë të mira në çdo rrethanë. Çka nënkupton devotshmëria në këtë kontekst? Devotshmëria është një forcë e brendshme, që të shtyn t'i kryesh obligimet dhe të bësh punë të mira, pavarësisht rrethanave në të cilat gjendesh. Çka nënkupton durimi? Durimi është po ashtu një forcë e brendshme, që të frenon të mos bësh punë të këqija, pavarësisht rrethanave në të cilat gjendesh. Devotshmëria, siç ka thënë Aliu (*ra*), është të punosh atë që ka kërkuar Allahu i lartësuar, pastaj të jesh i kënaqur me atë që Allahu të ka dhënë, domethënë të pajtohesh me hallall dhe të mos lakmosh haramin. Aliu po ashtu e shpjegoi devotshmërinë si përgatitje për takimin me Allahun e madhërishëm. Këto, pra, janë tre komponentë që të bëjnë të kujdesshëm. Në anën tjetër, durimi është një forcë e brendshme, që, e mbështetur nga ideja për shpërblimet dhe për pasojat e këqija që mund të sjellë veprimi i keq, e pengon besimtarin të bëjë keq. Durimi, po ashtu, na duhet edhe në bërjen e punëve të mira, meqë kryerja e tyre nënkupton vështirësi në formën e keqtrajtimit a zullumit nga ndokush ose thjesht vështirësi në kryerje. Në këtë ajet, pra, gjejmë udhëzim dhe përgëzim që Allahu i madhërishëm nuk ua humb mundin punëmirëve.

LEHTËSIMI NGA ALLAHU

Allahu i madhërishëm thotë:

“Allahu dëshiron që t’jua lehtësojë (barrët), pasi njeriu është krijuar si një qenie e pafuqishme.” (en-Nisa, 28)

Ky ajet flet për një lajm që duhet patjetër ta dimë dhe të merremi me të. Ky lajm tregon për dashamirësinë e Zotit tonë dhe për natyrën tonë të brishtë. Lajmi, pra, ka të bëjë me Zotin, dhe lajmet që vijnë për Zotin dhe vijnë nga Zoti, janë lajmet më të mira, më të dobishmet, më të domosdoshmet, dhe më të saktat. Krijuesi ynë këtu flet edhe për ne, për atë se kush jemi ne dhe si na trajton Ai. Kështu, Allahu thotë: “Allahu dëshiron që t’jua lehtësojë (barrët)”.

Allahu i madhërishëm e trajton njeriun në mënyrën që ia lehtëson jetën atij. Kështu, kur Ai i jep, ia lehtëson; kur Ai nuk i jep, ia lehtëson; kur Ai e urdhëron për diçka, dëshiron t’ia lehtësojë barrën; kur Ai e ndalon nga diçka, dëshiron t’ia lehtësojë. Së këndejmi, ajo çka kuptojmë nga kjo marrëdhënie me Allahun është se, gjithçka që vjen nga Allahu, është dëshirë e Tij për të na e lehtësuar, edhe nëse neve na duket si diçka e vështirë. Nisur nga kjo, ne nuk bën ta matim vështirësinë ose lehtësinë e një pune duke u bazuar në vështirësinë ose lehtësinë e kryerjes së asaj pune, por duhet të shohim se ku shpie ajo dhe çfarë largohet me të. Nëse ti kupton se me një ibadet largohen shumë probleme të dynjasë, mjerime e

dënime në Ahiret, bindesh sa pak ka kërkuar Allahu prej nesh për të na i larguar të gjitha këto. Të largohesh nga një punë e ndaluar ose të bësh një punë të obliguar nganjëherë nuk është e lehtë. Në këtë mund të hasësh në vështirësi, sprova e probleme, mirëpo, kur sheh se çka arrihet me të, e kupton çka do të thotë të ta lehtësojë Allahu.

Lehtësimet nga Allahu i madhërishëm i gjejmë edhe në brendinë e adhurimeve. Kur nuk ke mundësi të marrësh abdes, merr *tejemum*. Kur nuk ke mundësi të falësh namaz në këmbë, falesh ulur. Kur nuk ke mundësi të agjërosh, i plotëson ose i shpague ditët e humbura, e kështu me radhë. Pastaj kemi lehtësimet në udhëtim me shkurtimin dhe bashkimin e namazeve ose me prishjen e agjërit. Po s'pate mundësi të shkosh në haxh, nuk obligohesh ta ngarkosh veten duke marrë borxh për këtë. Kur s'ke pasuri të mjaftueshme për zekat, ti nuk e jep zekatin. Lehtësimet, pra, janë të përfshira në të gjitha shtyllat e Islamit. Pastaj Allahu i lartësuar thotë: "...njeriu është krijuar si një qenie e pafuqishme."

Njeriu di pak dhe kupton pak, por edhe për këtë Allahu e forcon me dije. Allahu i madhërishëm na e lehtëson duke mundësuar që gjërat madhore, të cilat janë jashtë mundësisë së konceptimit tonë, na i lehtësohen me sqarim, me të kuptuarit që na e jep, dhe me pranimin e saj.

Njeriu është i dobët edhe në realizimin e ambicieve të tij; shumë lehtë plogështohet, shumë lehtë zmbrapset, shumë lehtë dëshpërohet e zhgënjehet. Allahu i madhërishëm ia lehtëson këtu duke e inkurajuar vazhdimisht me shpërblime e me premtime të mëdha.

Njeriu është i dobët edhe në ndërtimin e tij. Një virus mund t'i shkaktojë probleme të rënda shëndetësore. Mosfunksionimi i një nervi në trup mund t'ia paralizojë trupin. Kësisoj ne e kuptojmë sa i dobët është njeriu dhe sa shumë kujdeset për të Allahu i gjithëfuqishëm, por si ta kuptojmë arrogancën e njeriut karshi Zotit? Nga e merr njeriu arsyen që të mos i përulet e të mos i nënshtrohet Allahut të madhërishëm! Allahu dëshiron t'ia lehtësojë njeriut, përndryshe ai nuk do t'ia dilte mbanë. As shëndeti i tij, as mendja e tij, e as ndonjë gjë a dikush tjetër nuk ka mundësi t'i ofrojë njeriut fuqi që t'ia dalë mbanë në jetën e kësaj bote. Pa Allahun jemi askush.

Pastaj njeriu është i dobët edhe në durimin (sabrin) e tij. Ai e ka vështirë të bëjë durim. Një epsh i parëndësishëm, një provokim, një joshje mund të na bëjë të poshtëruar dhe të përbuzur. Një sprovë e vogël mund të na e përmbysë tërë jetën, të na çorientojë tërësisht. Por Allahu na forcon me durim dhe na mëson si arrihet durimi. Shkurt, njeriu është i dobët nga çdo aspekt dhe s'mund pa Allahun e madhërishëm. Atëherë, ta kuptojmë vetën tonë. Të kuptojmë se kush jemi në të vërtetë. Ta kuptojmë nevojën që kemi për Zotin tonë. Të kuptojmë se të gjitha këto kërkesa dhe udhëzime hyjnore janë për të na e lehtësuar jetën në dynja dhe për të na e lehtësuar udhëtimin drejt Ahiretit. Çdo kuptim tjetër ngërthen vetëm vështirësim të jetës sonë.

Dhe e fundit që duam të themi lidhur me çështjen e lehtësimit është se Allahu do që ne të mos ia vështirësojmë vetes pa nevojë. T'i përdorim lehtësimet fetare që na janë ofruar dhe të mos e ngarkojmë veten tonë pa qenë të obliguar për këtë. Në anën tjetër, të

mos këqyrim ta bëjmë edhe më të lehtë atë që Allahu e ka lehtësuar, me arsyetimin se feja është lehtësim. Çdo lehtësim vjen nga Allahu, ndërsa ne jemi ata që i vështirësojmë gjërat. Të mësojmë nga Allahu dhe të mbështetemi gjithmonë në Të, që të jemi të fortë në dynja dhe të shpërblyer në Ahiret.

E BRENDSHMJA DHE E JASHTMJA NJERËZORE SIPAS ISLAMIT

Allahu i madhërishëm thotë:

”Kur i shihni ata, pamja e tyre e bukur ju mahnit e, nëse flasin, ju i dëgjoni fjalët e tyre. E megjithatë, ata janë si trungje të mbështetura. Ata kujtojnë se çdo thirrje që dëgjojnë është kundër tyre. Ata janë armiq të vërtetë, andaj ruajuni prej tyre! Allahu i vraftë! Sa shumë që janë larguar (nga e vërteta)?!” (el-Munafikun, 4)

Ajeti flet për një kategori njerëzish e cila, pa dyshim, është kategoria më e rrezikshme e shoqërisë. Allahu i gjithëfuqishëm këtu flet për hipokritët duke na treguar rrezikun që vjen prej tyre, madje duke ia kushtuar një sure të tërë çështjes së tyre. Ky trajtim na tregon sa e rëndësishme është të merremi me këtë dukuri, pra të ruhemi nga këto cilësi dhe njëherësh të ruhemi nga rreziku i kësaj kategorie të shoqërisë. Kështu, kur Allahu flet për të këtillët, thotë: “Kur i shihni ata (hipokritët), pamja e tyre e bukur ju mahnit e, nëse flasin, ju i dëgjoni fjalët e tyre ... ata janë armiq të vërtetë ...”

Në këtë ajet, Allah i madhërishëm e përshkruan këtë kategori njerëzish duke vënë në pah disa cilësi të tyre. Ai i paraqet ata si njerëz që dinë të flasin butë e mirë, që mund të kenë edhe dukje elegante, por të brendshmen e kanë shumë të keqe. Kjo kategori e njerëzve fjalët i kanë të ëmbla, por veprat i kanë shumë të hidhura. Shprehin dashuri ndërsa fshehin urrejtje. Tregojnë respekt ndërsa tentojnë të të nënçmojnë e të të përbuzin.

Këtu Allahu na mëson se kujdesi vetëm për të jashtmen duke e lënë anash të brendshmen, është një deformim njerëzor. Kjo mënyrë e sjelljes sigurisht se është një nga veçoritë e kohës sonë. Kujdesi për të jashtmen duke shpërfillur të brendshmen, është normalja e njerëzve sot. Njerëzit tash vlerësohen sipas asaj që shfaqin, sipas fjalëve të ëmbla që i thonë, sipas elegancës në sjellje, pavarësisht nga veprat që bëjnë. Dikur njeriu është vlerësuar sipas asaj që ka zotëruar, domethënë për dituri ose për aftësi të ndryshme profesionale. Sot, për keqardhje, njeriu vlerësohet vetëm sipas ndikimit dhe pasurisë që ka. Edhe ky po ashtu është një deformim, ku e jashtma konsiderohet më e rëndësishme sesa e brendshmja. Domethënë, pasuria materiale këtu është e jashtma, ndërsa vlerat shpirtërore janë e brendshmja. Për më shumë, pamja e jashtme ose zhveshja tash konsiderohet si njësi matëse për përparim shoqëror, për respektin që duhet të gëzojë dikush, dhe për pozitën që dikush duhet ta ketë në shoqëri. Ne nuk jemi për të imponuar dhunshëm një veshje të caktuar, por ajo që na shqetëson është që zhveshja të bëhet kriter për lartësimin e individëve, ndërsa mbulesa kriter për zhvlerësim. Kjo është e rrezikshme.

Gjithashtu ajo që duhet të kemi parasysh është se dituria është një vlerë e pamasë. Dikur dituria ka qenë mjet për formim dhe edukim, tregues i pjekurisë, kurse sot, fatkeqësisht, ka mbetur vetëm si një mundësi për ndikim dhe përfitim të pasurisë. Edhe këtu njësoj gjejmë deformimin ku e jashtma është më e rëndësishme sesa e brendshme, domethënë dituria më shumë kërkohet për ta fituar të jashtmen sesa për ta përmirësuar të brendshmen.

Për më shumë, në këtë mospërputhje mes të jashtmes dhe të brendshmes gjejmë edhe pretendimin se argëtimi, qeshja dhe hareja si dukje e jashtme janë tregues të lumturisë dhe synohen si qëllim në vete, pavarësisht gjendjes së brendshme. Pra, për shumë njerëz sot me rëndësi është të argëtohen, të dëfrehen, të kënaqen, sepse kjo është lumturia sipas tyre, ndërsa sakrifica për kauza të mëdha, ndihma ndaj të tjerëve, bindjet e brendshme, etj., që realisht janë burimi i lumturisë së vërtetë, nuk vlerësohen dhe nuk shihen si të arsyeshme.

Në fund themi se Islami nuk e injoron absolutisht të jashtmen e as nuk e sheh si problematike interesimin dhe kujdesin për të jashtmen. Madje, ka shumë udhëzime nga Allahu i madhërishtëm dhe nga Pejgamberi ﷺ që të kujdesemi për të jashtmen tonë. Për shembull, Pejgamberi ﷺ na e ka ndaluar shkuarjen në xhami, nëse hamë qepë, meqë era e qepës mund t'i bezdisë të tjerët. Pastaj kemi udhëzime për pastërtinë e rrobave, rekomandime për përdorimin e parfumit, instruksione për rregullimin e safave në xhami, etj. Gjërë si këto, në fakt, i takojnë paraqitjes së jashtme, megjithatë zbatimi i tyre nuk shpërfillet. Pra, Islami nuk e nënvlerëson të jash-

tmen, qoftë dukjen, qoftë të folurit e mirë, qoftë pasurinë; për-kundrazi, i kushton vëmendje, pa e bërë esenciale atë, pa e bërë preokupim kryesor duke e nënvlerësuar të brendshmen, si p.sh. që stili ose eleganca në veshje të jetë më e rëndësishme sesa pastërtia dhe eleganca e zemrës, ose të folurit të jetë më i rëndësishëm sesa mendimi dhe kuptimi i brendshëm, ose lidhja e jashtme fizike të jetë më e rëndësishme sesa lidhja emocionale dhe shpirtërore mes nesh, ose pasuria si e jashtme të jetë esenciale dhe qëllim në vete e jo një mjet për arritjen e qëllimeve fisnike. Kështu, Islami e rregullon për bukuri këtë çështje duke na mësuar që ta përshtatim si duhet të jashtmen me të brendshmen. Ju dëshirojmë meditim të dobishëm rreth këtij ajeti!

PRANIMI I PLOTË I ISLAMIT

Allahu i madhërishëm thotë:

“O besimtarë! Pranojeni Islamin me të gjitha rregullat e tij dhe mos shkoni gjurmëve të djallit, se ai është armiku juaj i përbetuar.” (el-Bekare, 208)

Ky ajet përbën një bazë të rëndësishme për kuptimin e Islamit. Në këtë ajet, Allahu i madhërishëm na thërret me emrin e besimit “O ju që keni besuar”, kështu që tema që do të trajtojmë në vijim ka të bëjë me besimin dhe me të kuptuarit e duhur të fesë.

“Pranojeni Islamin me të gjitha rregullat e tij”.

Nga kërkesat e domosdoshme e të kuptuarit të drejtë të fesë dhe të besimit tonë është të hyjmë tërësisht në fe dhe t’i pranojmë të gjitha rregullat e saj. Fillimisht kjo nënkupton që në çështjet e besimit dhe në çështjet e adhurimit të mjaftohemi me udhëzimet e Islamit, meqë Islami është fe e përmbushur. Kur Allahu i madhërishëm na fton dhe na urdhëron të hyjmë tërësisht në Islam, kjo nënkupton se Islami është një fe e përkryer, që u përgjigjet të gjitha pyetjeve tona, që i sqaron të gjitha dilemat tona, që përmbush të gjitha kërkesat dhe nevojat tona. Pra, është fe e plotë dhe nuk kemi nevojë për huazime nga burime të tjera.

Çka nënkupton më saktë të hysh tërësisht në Islam?

Kjo nënkupton që në çështjet e besimit të mjaftohesh me udhëzimet e Islamit. Islami i ka sqaruar të gjitha çështjet që kanë të bëjnë me besimin dhe nuk ka kurrfarë nevojë për asnjë udhëzim ose mësim tjetër përveç Islamit, kur kemi të bëjmë me besimin në Allahun, në melaiket, në pejgamberët e Allahut, në Librat e Allahut, në Ditën e Gjykimit, në Kaderin e në çështje të tjera të besimit. Të gjitha janë të sqaruara në mënyrë të qartë dhe të plotë. Të hyjmë tërësisht edhe në çështjet e adhurimit, të pranojmë se Islami ka sjellë udhëzime të mjaftueshme dhe të plota, kur kemi të bëjmë me konceptin e saktë të adhurimit, që përfshin tërë jetën tonë. Dhe pjesa e tretë që dëshmon se Islami është i plotësuar, është pjesa e vlerave dhe e etikës, e mirësjelljes me të tjerët. Islami është një sistem i plotë i vlerave dhe i udhëzimeve edukative, i raporteve të mira me të tjerët, prandaj edhe këtu kërkohet një pranim i plotë, që përfundimisht nënkupton besim të drejtë, adhurim të drejtë, dhe sjellje të mirë me të tjerët. Kjo, pra, është hyrja e plotë në fe.

Çështja e dytë që duhet kuptuar te “Pranojeni Islamin me të gjitha rregullat e tij” është respektimi i prioritetëve. Në Islam ka obligime, por ka edhe gjëra që janë vullnetare, domethënë ka sunete, ka veprime të pëlqyera, e kështu me radhë. Andaj hyni në Islam duke respektuar prioritetet, duke kryer fillimisht obligimet/farzet, pastaj të kaloni te sunetet dhe te punët e tjera vullnetare; të largoheni së pari nga haramet e mëdha, pastaj nga gjërat e papëlqyera, e kështu me radhë. Nuk mund të quhet hyrje e plotë në Islam, në qoftë se nuk respektohen prioritetet dhe nuk respektohet kategorizimi i

veprave sipas asaj që Allahu i madhërishëm ka përcaktuar. Respektoji të tjerët, por fillo nga prindërit e tu, nga familja jote, nga gruaja jote, e kështu me radhë. Pra, edhe për sa i përket raporteve ndërnjerëzore ka ngjyrimë, ka prioritete.

Gjithashtu nga ajo që duhet kuptuar nga ky ajet, ku Allahu na fton të hyjmë në Islam në tërësi, është se hyrja në Islam bëhet edhe në sasi, edhe në cilësi. Të gjitha ato udhëzime për besimin, për adhurimet e për mirësjelljen realisht na mësojnë si duhet kryer këto punë, por njëherësh edhe të kujdesemi për përgjegjësinë. Për shembull, namazi largon nga punët e këqija, agjërimi e sjell devotshmërinë, zeqati largon zilinë, lakminë, etj. Prandaj të hyni tërësisht në Islam, t'i kryeni obligimet si duhet, por të mos lini anash as cilësinë e adhurimeve, përjetimin e adhurimeve, dhe ndikimin e adhurimeve në jetën tuaj.

Ajeti pastaj përfundon me "... dhe mos shkoni gjurmëve të djallit, se ai është armiku juaj i përbetuar", nga ku kuptojmë se qasja përzgjedhëse ndaj fesë - duke marrë e lënë sipas tekave – realisht është cytje e shejtanit. Shejtani mundohet ta ndajë njeriun nga feja. Po nuk iu dha kjo mundësi, atëherë ai mundohet t'ia ngatërrojë fenë, duke e bindur që të marrë nga feja çfarë të dojë e të lërë çfarë të dojë – "Adhuro Allahun këtu, por këtu bëj si ta thotë mendja jote". Prandaj duhet të kemi një qasje të kompletuar ndaj fesë sonë, të hyjmë tërësisht në fenë tonë e të mos biem viktimë e cytjeve të shejtanit.

Allahu thotë "... mos shkoni gjurmëve të djallit" e jo mos e ndiqni shejtanin, ngase shejtani i prezanton cytjet hap pas hapi. "Kjo është e lehtë", "Kjo është e thjeshtë", "Kjo është kështu e ashtu", derisa

njeriu ta shohë ku e ka katandisur mendja e tij e ndikuar nga shejtani, ngase Allahu thotë: "Ai është armiku juaj i përbetuar". Allahu i madhërishëm e ka sqaruar këtë realitet, prandaj ta trajtojmë shejtanin si armik dhe të ruhem që të mos i ndjekim hapat e tij, të mos biem pre e cytjeve të tij të shkallëzuara, por të futemi në Islam tërësisht, që të jemi të mbrojtur nga këto cytje të shejtanit dhe nga lajthitjet e *nefsit* (egos) që largojnë nga rruga e Allahut të madhërishëm.

VËSHTIRËSIA VJEN ME LEHTËSIME

“Vallë, a nuk ta hapëm ty (Muhamed) kraharorin (për të pranuar besimin) dhe ta hoqëm barrën, e cila të rëndonte tepër kurrizin, dhe ta ngritëm lart emrin?! Me të vërtetë, pas vështirësisë vjen lehtësimi! Me të vërtetë, pas vështirësisë vjen lehtësimi! Prandaj, kur të çlirohesh (nga punët e ndryshme), përpiqu fort (në adhurim)”. (el-Inshirah, 1-7)

Kjo është një sure e shkurtër, por shumë domethënëse për jetën tonë. Komentimi i plotë i këtyre ajeteve merr shumë kohë, por ne do të ndalemi në dy prej tyre, të cilat përcjellin dobi të rëndësishme dhe një material të çmueshëm për meditim.

Allahu i madhërishëm në këtë sure flet për një hapje, për një çlirim të gjoksit, që i qe bërë Pejgamberit ﷺ. Kjo ka disa kuptime. Një nga këto kuptime është se Allahu i madhërishëm ia largoi Pejgamberit ﷺ ngarkesat shpirtërore dhe problemet e jetës që ia rëndonin gjoksin. Allahu i madhërishëm e ngriti Pejgamberin ﷺ dhe bëri që të dështonin të gjitha përpjekjet e Kurejshëve për ta nënçmuar atë. Allahu i madhërishëm tregon për këto mirësi që ia dha Pejgamberit ﷺ duke thënë:

“Me të vërtetë, pas vështirësisë vjen lehtësimi! Me të vërtetë, pas vështirësisë vjen lehtësimi!”

Nga këto ajete fillimisht kuptojmë se duhet të vazhdojmë të edukohemi në optimizëm e me mendim të mirë për Zotin, sado që të hasim në vështirësi gjatë jetës. Problemet, me lejen e Allahut, sigurisht se do të kalojnë dhe rrugëdalja e lehtësimet do të vijnë. Kjo është çështja e parë.

Çështja e dytë është se Allahu i madhërishëm këtu flet për vështirësinë dhe për lehtësimin si dy ngjyime të natyrshme të jetës sonë. Në jetë mund të ketë diçka të zezë, por ka edhe shumë të bardha; mund të ketë diçka të pakëndshme, por ka shumë të këndshme. Jetën duhet shikuar me tërë koloritin që përmban, jo vetëm si të njëtrajtshme, jo vetëm me ngjyrimin e vështirësive, të problemeve e të ngarkesave, siç bëjnë shumë njerëz. Ti mund të jesh me sëmundje e me probleme, por duhet ta hedhësh shikimin më tutje dhe të kënaqesh me të gjitha ngjyrimet e peizazhit të jetës. Pra, të fokusohemi te e bukura e të mundohemi të mos e përqendrojmë vëmendjen te ajo që e rëndon jetën tonë dhe na e bën të shëmtuar.

Nga ajo që mund të merret nga kjo sure është edhe një interpretim tjetër i ajeteve “Pas vështirësisë vjen lehtësimi!” Shumë prej dijetarëve e kanë komentuar më ndryshe këtë ajet dhe ne këtu e mbështesim këtë version. Ajetin në fjalë, të transliteruar nga arabishtja si “*Inne meal-jusri jusra*”, në këtë version të interpretimit e gjejmë si “Me (jo pas) vështirësinë vjen lehtësimi”. Kjo nënkupton që lehtësimi nuk na vjen vetëm si epilog i vështirësisë, por ndodh edhe gjatë vështirësisë. Së këndejmi, kur Allahu na sprovon me diçka që mund

të jetë e vështirë dhe e rëndë për ne, zakonisht dërgon edhe lehtësime të shumta, që e mundësojnë kalimin e vështirësisë. Allahu i madhërishëm e solli këtu këtë ajet pas disa ajeteve që flasin për mirësitë e Tij. Nga kjo mësojmë se, kurdo që të gjendemi në sprova e vështirësi, duhet t'i referohemi të kaluarës dhe të mos lejojmë të na burgosë momenti i vështirësive. Çfarë kemi si qëllim me të kaluarën këtu? Kjo është përvoja e mirë me Allahun e madhërishëm, mirësitë që na i ka dhënë, rrugëdalja që na e ka bërë nga situatat të sikletshme. Madje edhe atëherë kur nuk kemi qenë të udhëzuar e të nënshtruar ndaj Allahut të madhërishëm Ai na ka bërë zgjidhje. E, si thua, si është puna tash që – *elhamdulillah* – jemi të udhëzuar, dimë ta lusim Allahun e dimë ta thërrasim. Nëse Allahu të ka ndihmuar në të kaluarën, të ndihmon edhe tash. Atëherë, shërbeu me përvojat e këndshme që ke pasur me Allahun e madhërishëm, kur ju ka ndihmuar në situata të panumërta.

Gjithashtu nga dobite që mund të marrim këtu është se fjalën “*usr/vështirësi*” Allahu e përmend me njëjën e shquar “*el*” (“*el-usr*”), që nënkupton diçka të njohur, ndërsa “*jusra/lehtësim*” e përmend në trajtën e pashquar, që i bie se është e panjohur. Çka do të thotë kjo? Vështirësitë zakonisht dihen. Sëmundjet, varfëria, etj. janë të njohura, kurse lehtësimet që i dërgon Allahu janë të panjohura, të panumërta. Një nga këto lehtësime është durimi që Allahu të jep. Po ashtu është lehtësim pajtimi me caktimin e Allahut. Pastaj shpresa e madhe që Allahu mbjell në zemrën e besimtares dhe të besimtarit se zgjidhja s’është larg është lehtësim i madh, po ashtu. Pastaj kemi lehtësimin e ndërmarrjes së masave për të dalë nga kriza; për shembull, nëse Allahu të ka dërguar sëmundje, ta ka

lehtësuar shkuarjen te mjeku, ta ka lehtësuar çështjen e ndërmarjes së masave për kurim. Pastaj kemi mirësinë e kuptimeve të duhura gjatë sprovës, siç është përulja ndaj Allahut të madhërishtëm, thirrja e Tij për ndihmë, kërkimi i faljes, etj. Pastaj lehtësimi i shkuarjes në Ahiret ose lehtësimi i kalimit nga kjo botë në varr, që e lehtëson Ditën e Gjykimit. Pra, shumë lehtësime vijnë me vështirësinë. Por të mos lejojmë të na kaplojë vështirësia dhe, për pasojë, të na e dirigjojë jetën. Të kujtojmë që me çdo vështirësi ka edhe lehtësime. Të mbajmë mendim të mirë për Allahun e madhërishtëm duke medituuar për të kaluarën tonë të mirë.

Dhe në fund Allahu këtu thotë: “Prandaj, kur të çlirohesh (nga punët e ndryshme), përpiku fort (në adhurim)”. Domethënë, kur të çlirohesh nga punët e përditshme, nga një ngarkesë ose nga ndonjë problem, vazhdo tutje me punët e tjera. Pra, angazhohu dhe mbush kohën me aktivitete të mira, në mënyrë që të kesh më pak kohë për të menduar rreth problemeve.

TË MIRËN TA KTHESH ME TË MIRË

Allahu i madhërishëm thotë:

”Kur ju përshëndet dikush me respekt, kthejani me një përshëndetje më të mirë ose në të njëjtën mënyrë! Padyshim, Allahu llogarit çdo gjë.” (en-Nisa, 86)

Do të flasim për një rregull të rëndësishëm në marrëdhëniet tona. Ky ajet flet për përshëndetjen, gjë që neve mund të na duket diçka e parëndësishme. Mirëpo ky ajet mbart material të dobishëm për një meditim rreth këtij kuptimi. Këtu Allahu flet për përshëndetjen dhe për mënyrën se si të përshëndetemi. Dobia e parë që marrim është kuptimi se Islami është fe e plotë, që na mëson për gjëra madhore, për besimin në Allahun, për besimin në botën tjetër, për adhurimin, për obligimet; por na mëson edhe për përshëndetjen, në mënyrë që ta kemi të koordinuar çdo veprim, sado të vogël, me shpalljen e Allahut të madhërishëm. Pra, deri këtu shkon kujdesi i Allahut ndaj nesh - që gjithmonë ta njohim të duhurën dhe ta bëjmë në mënyrën e duhur. Ky kujdes i Allahut nuk bën të kalojë pa u vërejtur. Duhet ta vërejmë, ta ndiejmë, që kjo të na e shtojë dashurinë ndaj Allahut të lartësuar. Një dobi tjetër paralele me këtë është se Islami na udhëzon që të jemi të kujdesshëm në marrëdhëniet mes nesh, dhe ndërtimi i raporteve të mira mund të fillojë nga mënyra e përshëndetjes, nga mënyra si sillemi në takimin e parë. Islami ka udhëzime të shumta që kultivojnë raportet e mira mes

njerëzve, që lënë të kuptojnë se Islami e lufton përçarjen, e lufton urrejtjen, e lufton konfliktin mes njerëzve.

Ajeti na mëson po ashtu se duhet t'ia dëshirojmë të mirën tjetrit, ngase fjala *es-selam* është një koncept që përfshin në veten e vet paqen, është një urim për jetë të gjatë dhe një ofrim i sigurisë ose i marrëdhënieve të mira. Kur ta përshëndetim dikë me *selam*, ne realisht i ofrojmë siguri nga ana jonë për pasurinë, jetën, dhe nderin e tij/saj. Pra, siguria e besimtarit fillon nga përshëndetja. Besimtari ose besimtarja nuk guxon të jetë burim i pasigurisë për tjetrin, duke ia rrezikuar jetën, pasurinë, ose nderin. Neve na kërkohet që ta përhapim *selamin*, që nënkupton përhapje të paqes, të dashurisë, të mirëkuptimit mes nesh. Kudo që të jetë besimtari ose besimtarja, aty duhet të ketë dashuri, mirëkuptim, dhe paqe. Prandaj, kudo që të jemi, të jemi të mirë, të afërt, dhe të dashur për të tjerët.

Gjithashtu dëgjojmë shpeshherë se duhet të jemi tolerantë, të jetojmë në paqe, siguri dhe dashuri. Por këto vlera po mbeten vetëm në ligjërata. Islami fton në paqe dhe në raporte të mira mes njerëzve. Islami fton për lidhje të fuqishme mes njerëzve dhe për këtë ka udhëzime praktike, duke filluar nga përshëndetja (*selami*). Përshëndetuni me *selam*, pastaj vazhdoni tutje me udhëzime të tjera. Islami është fe praktike, thërret për paqe dhe e promovon atë me udhëzime praktike; thërret në besim në Allahun e madhërishëm dhe na mëson praktikisht si duhet zbatuar besimin.

Pamë që ky ajet flet për përshëndetjen. Disa punë neve mund të na duken tepër të thjeshta për t'u theksuar, por kanë peshë të madhe në jetën tonë. Shiko, fjala vjen, fjalën "*selam*". Pejgamberi ﷺ ka

thënë: "Nuk do të hyni në Xhenet pa besuar", pra pa besim (iman) nuk mund ta arrish Xhenetin. Dhe vazhdon më tej: "Nuk do të besoni si duhet, derisa të duheni mes vete. A dëshironi t'ju mësoj diçka që, nëse e bëni, do t'ju shtohet dashuria mes vete? Përhapeni selamin mes vete".⁷ Një *selam* mund të duket diçka e parëndësishme, por, në të vërtetë, është shumë domethënëse për sa i përket dashurisë e respektit të ndërsjellë.

Së këndejmi, ky ajet na mëson që të mos nënçmojmë asnjë punë të mirë. Dhe, kur bëhet fjalë për punën e mirë, duam që ta bëjmë në mënyrën më të mirë. Këtu Allahu po thotë "Kthejani me një përshëndetje më të mirë". Në parim, besimtari duhet që ta kthejë të mirën me më të mirë ose, nëse nuk ka mundësi, se paku me të mirën e njëjtë. Besimtari kurrë nuk bën ta kthejë të mirën me të keqe. Kur dikush të bën mirë duke të të përshëndetur ose me çfarëdo të mire tjetër, mundohu t'ia kthesh me më të mirë e, nëse nuk mundësi, së paku me të mirën e njëjtë. Ky është një mësim tejet i rëndësishëm për jetën tonë të përditshme.

Gjithashtu Allahu këtu na mëson që të garojmë në punë të mira. Dikush na përshëndet me *selam* dhe ti ia kthen me më të mirë. Dikush na e bën një të mirë, ne ia kthejmë më mirë, mundësisht. Pra, të garojmë në punë të mira, ngase gara në punë të mira për Allahun dhe për ta fituar shpërblimin e Allahut nuk lejon që mes nesh të futet zilia, urrejtja, xhelozia, etj. Në anën tjetër, gara për aspektin material gjithmonë sjell urrejtje, inat dhe zili mes njerëzve.

⁷ *Sahih Muslim* 54.

Allahu i madhërishëm thotë në fund: “Pa dyshim, Allahu llogarit çdo gjë”. Kjo na e sjell ndër mend edhe llogaridhënien për *selamin*. Atëherë, nëse edhe për motivin e përshëndetjes ose të *selamit* do të merremi në llogari, çfarë ta merr mendja për punë më të mëdha, siç është namazi, e punë të tjera madhore në jetën e kësaj bote.

Dhe në fund *selami* është përshëndetje e banorëve të Xhenetit, ngase Xheneti është vendi i paqes dhe i sigurisë. Allahu na mundësoftë që jeta jonë në dynja të jetë e sigurt, të jetë me dashuri, respekt dhe raporte të mira mes nesh! Allahu na bashkoftë në xhenetet e Tij!

NDEJAT DHE AKTIVITETET QË NA DUHEN

Allahu i madhërishëm thotë:

“S’ka kurrfarë të mire në shumë prej bisedave të tyre të fshehta, përveç rastit kur ndokush kërkon që të jepet sadaka ose të kryhet një vepër e mirë apo paqësim ndërmjet njerëzve. Atij që e bën këtë për të fituar kënaqësinë e Allahut, Ne do t’i japim një shpërblim të madh.” (en-Nisa, 114)

Edhe ky është një prej ajeteve që flasin për përditshmërinë tonë, për ndejat tona, për bisedat tona, për takimet tona, duke na udhëzuar t’i organizojmë si duhet këto marrëdhënie mes nesh, që të jenë të dobishme dhe të ruhemi nga humbja e kohës dhe nga mëkatet që mund të ndodhin në këto situata. Allahu i madhërishëm i njeh njerëzit më së miri, i përcjell ata dhe na flet për ndejat e tyre si në ajetin në fjalë. Udhëzimet nga ky ajet i shërbejnë të kuptuarit më të mirë të këtij ajeti për sa i përket organizimit të ndejave dhe takimeve. Ky ajet konsiderohet një nga ajetet më të rëndësishme për përmirësimin e ditëve e javëve tona. Kështu, Allahu i madhërishëm thotë: “Shumë prej bisedave të tyre të fshehta”.

Shpeshherë, kur njerëzit takohen, nuk e bëjnë këtë për ndonjë dobi. Përveçqë që nuk ka mësim a ndonjë përfitim, nga këto ndeja

njerëzit dalin me mëkate, për shkak të përgojimit, të përqeshjes ose të shkeljeve të tjera që bëjnë nga pakujdesia. Andaj të kujdesemi që ndejat tona të jenë burim i dobisë dhe i mirësisë, jo shkak i mëkatimit dhe i armiqësisë. Allahu i madhërishëm pastaj e bën këtu një përjashtim për sjelljet të cilat do t' i bënin të dobishme këto ndeja; ato duhet të karakterizohen me biseda rreth aktiviteteve që janë në dobi të shoqërisë. Nga kjo mësojmë se muslimani, krahas që duhet t' i kryejë obligimet individuale që i ka ndaj Allahut (namazi, agjërimi, etj.), ai nuk bën të tregohet indiferent karshi shoqërisë. Adhurimet individuale që i bën besimtari duhet ta përgatisin dhe ta formojnë ashtu që të jetë i dobishëm për shoqërinë. Nëse realizohet kombinimi mes adhurimit individual dhe kontributit pozitiv për shoqërinë, ky është treguesi më i sigurt i formimit të mirë. Atëherë, ta zhvillojmë një lidhje të fuqishme me Allahun e madhërishëm e cila pastaj do të pasqyrohet në raportet e mira me njerëz.

Kur analizojmë këto vepra të lavdëruara, gjejmë që Allahu përmend “sadaka”, që do të thotë që në ndejat tona të flasim për t' u ndihmuar të tjerëve. Për shembull, të flitet që filani ka borxhe ose nuk qëndron mirë materialisht, të flitet për ndonjë projekt të rëndësishëm dhe për mënyrat si të realizohet, e gjëra si këto. Çështja e sadakasë së besimtarit zhvillohet në dy nivele. Niveli i parë është aktiviteti praktik ku ai jep drejtpërsëdrejti nga pasuria që e ka. Niveli i dytë është që ai, kur s' ka mundësi të japë vetë, t' i inkurajojë të tjerët për këtë. Të mos japësh nga koprracia e as të mos inkurajosh për dhënie është një gjendje e pështirë, që e dënon edhe ajeti kuranor: “Ky është ai që i dëbon ashpër jetimët dhe nuk nxit që t' i jepet ushqim të varfrit”. (el-Ma' un, 2-3)

Pra, as nuk jep, as nuk nxit të tjerët me inkurajim; përkundrazi, ai dekurajon nga sadakaja, dhe kjo është një gjendje shumë e keqe. Pastaj Allahu i madhërishëm thotë: “Një vepër e mirë”.

Në ndejat tona duhet të flitet ose për sadaka, ose për ndonjë projekt mirëbërës, ose për çfarëdo kontributi në ndonjë vepër të mirë. Pra, të flasim për punë të mira, duke filluar nga largimi i pengesave nga rruga deri te veprat madhore. Ndejat tona ose bisedat tona mes dy, tre, katër a më shumë pjesëmarrësve të karakterizohen për punë të mira, për angazhim në dobi të shoqërisë ose për të pajtuar njerëz, bashkëshortë, familjarë, fqinjë, kolegë, etj. Të diskutojmë si t’i pajtojmë ata që kanë qenë shokë e të afërt njëherë, jo të bëhen diskutime me zili e urrejtje, që përçajnë e ndajnë më tej. Pastaj Allahu thotë: “Bisedave të tyre të fshehta”.

Kjo do të thotë që organizimi ynë të mos mbetet i fshehtë ose i brendshëm. Do të ishte mirë që këto aktivitete të brendshme të masivizoheshin duke i përdorur të gjitha kanalet që kemi në dispozicion (mediumë, rrjete sociale). Ne kryesisht shikojmë se është mirë të bëjmë punë të mira dhe ndodhë që të mos inkurajohemi mjaftueshëm nga kjo. Duhet shikuar po ashtu edhe pasojat e mungesës së angazhimit në aktivitetet e mira, ngase edhe kjo është e rëndësishme. Nëse jemi bashkë dhe organizohemi, bëhet mirë, sigurisht. Po nëse s’jemi të organizuar, sa është e keqe kjo? Nëse nuk jemi të organizuar për sadaka e për ndihmesë mes nesh, çka ndodh? Përhapet zilia, urrejtja, lakmia, pangopësia. Nëse nuk flasim për punë të mira dhe nuk organizohemi për të përhapur punët e mira, çka ndodh? Përhapen punët e këqija. Nëse nuk pajtojmë

njerëzit, çka ndodh? Jo vetëm që nuk realizohet pajtimi, por përhapet konflikti e përçarja edhe më shumë.

Pastaj kemi fillimin e ajetit me një gjykim të përgjithshëm “S’ka kurrfarë të mire”. Por nuk gjykon Allahu në mënyrë të përgjithshme, pa përjashtime. Prandaj, edhe atëherë kur mund të mbizotërojnë keqja, ka të mira. Duhet të ekzistojë një e mirë diku, sado e vogël që është. Duhet ta gjejmë këtë të mirë, të fokusohemi në të, të zhvillojmë optimizëm, ta gjejmë një dritë që na inkurajon; jo të përgjithësojmë pavend me “Nuk ka hair këtu!”, “Nuk ka mbetur këtu çfarë të bisedohet!” Allahu i lartësuar na mëson që gjithmonë të gjykojmë me drejtësi dhe të mos fokusohemi vetëm në anët negative dhe të ngelim aty. T’i kemi parasysh edhe anët pozitive të një individi, të shoqërisë, të një grupi të caktuar. Por për t’u realizuar këto aktivitete duhet bashkëpunim në të gjitha nivelet. Duhet të bashkëpunojë qeveria me popullin, me hoxhallarët, me mësuesit, me politikanët, me biznesmenët, pra me të gjitha kategoritë e shoqërisë. Të mos e nënvlerësojmë asnjë person, asnjë mundësi, asnjë aktivitet. Dhe boshti i suksesit në këtë ndërmarrje është sinqeriteti. Allahu i madhërishëm tha që ta kërkojmë këtë për kënaqësinë e Tij, jo për ndonjë interes, për famë, për certifikim a për dekorata. Dhe në fund vjen oferta e madhe. Allahu i madhërishëm thotë se, kush e bën këtë, do të marrë shpërblim tek Ai. Njeriut të mençur i mjafton premtimi i Allahut për këtë. Andaj le të jenë këto vepra e këto aktivitete të përmendura në këtë ajet ajo që përcakton se me kë do të shoqërohemi. Le të jenë ndejat tona të ndërtuara mbi këto aktivitete. Të shoqërohemi me ata që urdhërojnë për sadaka, që nxisin për punë të mira. Dhe në fund t’i përcaktojmë shëmbëlltyrat ose modelet tona në bazë të kritereve të përmendura në këtë ajet.

KOPRRACIA MORALE SI PENGESË E PAJTIMIT MES NJERËZVE

Allahu i madhërishëm thotë:

”Pajtimi është më i mirë. Njerëzit janë të prirë nga koprracia. Por në qoftë se ju silleni mirë dhe ruheni prej të këqijave, Allahu e di mirë çfarë veproni”. (en-Nisa, 128)

Këtu kemi të bëjmë me një ajet i cili flet për raportet bashkëshortore. Për zgjidhjen e problemeve që mund të shfaqen mes bashkëshortëve Allahu i madhërishëm përmend opsionet e duhura dhe mënyrën e duhur të zbatimit. Krahas kësaj, këtu marrim mësim të tjera për jetën, siç është rregulla:

“Pajtimi është më i mirë”.

Domethënë, pajtimi është më i mirë sesa ndarja, por: “Njerëzit janë të prirë nga koprracia”.

Çka nënkupton kjo? Njerëzit janë të natyrave të ndryshme dhe, rrjedhimisht, kanë prirje dhe kërkesa të llojllojshme. Megjithatë, atyre u kërkohet të bashkëpunojnë mes vete, të koordinohen dhe t’i përshtatin kërkesat e tyre me bashkëjetesën shoqërore,

duke filluar nga bashkëshortësia. Por në këtë përpjekje jo gjithmonë ia dalim. Ndonjëherë ndodh që të hasim në kundërshtime, në mospajtime, në diskutime të pafrytshme, madje dhe në konflikte. Prandaj duhet të intervenohet menjëherë, që të gjendet rruga e duhur për tejkalimin e mospajtimeve dhe problemeve, dhe në këtë gjithnjë të favorizohet pajtimi. Ky është opsioni që besimtari dhe besimtarja gjithmonë duhet ta kenë në qendër të vëmendjes. Pajtimi është më i mirë gjithmonë. Natyrisht, ka përjashtime nga kjo rregull, por kjo tash nuk është tema jonë. Së këndejmi, në jetën bashkëshortore ka dallime, sigurisht. Mund të ketë qasje të ndryshme karshi problemeve të caktuara dhe gjërat e njëjta mund të kuptohen ndryshe, por duhet të orvatemi t'i përputhim kuptimet, t'i koordinojmë qëndrimet. Sot, fatkeqësisht, shohim shkurorëzimin të jetë bërë diçka e kollajshme. Pas shumë vjetëve martesë, për arsye banale, ndodh që bashkëshortët të ndahen shumë lehtë. Është rritur me të madhe shkurorëzimi, braktisja e familjeve, braktisja e fëmijëve. Po ta zbatonin këtë ajet njerëzit dhe të merrej kjo rregull e të jetuarit, situata, me siguri, do të ishte më ndryshe. Allahu i lartësuar na udhëzon për pajtim në situata të ndryshme në mënyrën që e favorizon pajtimin madje edhe në situata kritike, si ato të luftërave dhe konflikteve. Ta marrim për shembull suren el-Enfal, një sure që flet për rregullat e luftës. Edhe në këto situata Allahu na mëson si të sillemi. Allahu na ruajt të nga e keqja e luftës dhe na mundësoftë të jetojmë në paqe dhe siguri! Por nuk mund të përjashtohet as ky opsioni, meqë jeta i ka të papriturat e saja. Ne e kemi kaluar një luftë dhe dhëntë Zoti që të mos kemi të tjera! Por duhet të jemi të gatshëm për çdo situatë. Andaj gjithmonë të jemi të gatshëm të pajtohemi mes vete, të

punojmë që të pajtohemi mes vete, në veçanti në situatat kur rrezikohemi nga një armik. Allahu i madhërishëm thotë:

“Të pyesin ty (o Muhamed) për plaçkën e luftës. Thuaj: “Plaçka e luftës i përket Allahut dhe të Dërguarit”.

Dhe para se të sqarohen rregullat se si të ndahet plaçka e luftës dhe rregullat të tjera të luftës me armikun, Allahu thotë:

“Prandaj, frikësojuni Allahut, rregulloni marrëdhëniet midis jush”.

Nëse nuk pajtohemi në një gjendje rreziku, nëse nuk e përkrahim njëri-tjetrin në situata të vështira, atëherë kur do ta bëjmë këtë!? Kështu, edhe në jetën bashkëshortore, edhe në tregti, edhe në fqi-njësi, edhe në çështje të tjera gjithmonë duhet ta favorizojmë opsionin e pajtimit. Po ashtu edhe në situata kritike. Mirëpo kjo mund të jetë problematike, duke qenë se ka pengesa që nuk lejojnë të ndodhë pajtimi. Për një nga këto pengesa po na tregon ajeti në vazhdim: “Njerëzit janë të prirë nga koprracia”.

Koprracia nuk e lejon njeriun të heqë dorë nga një e drejtë e tij, nga diçka që i takon, ngase pajtimi realisht është një kompromis. Me fjalë të tjera, ti nuk mund ta përmbyllësh pajtimin duke kërkuar që të të plotësohen të gjitha kërkesat e tua, ngase atëherë, në të vërtetë, s’do të kishim të bënim me pajtim, por me fitim. Pra, duhet të kuptojmë se në pajtim duhet të bëhet kompromis. Në jetën bashkëshortore, për shembull, nganjëherë duhet të heqësh dorë nga diçka që të takon realisht. Njësoj, në emër të pajtimit me njerëz, ndonjëherë të duhet të heqësh dorë nga ndonjë e drejtë jotja. Por koprracia njerëzore - në kuptimin moral, jo në kuptimin material - bën që të mos ketë gatishmëri të hiqet dorë nga një e

drejtë për hir të pajtimit. Allahu i lartësuar përmend pajtimin si vlerë, ndërsa e përmend koprracinë si problem, çka nënkupton se duhet të mundohemi të instalojmë këtë vlerë në vetët tona, të punojmë për pajtim, të punojmë për afrim mes njerëzve dhe për largim të barrierave mes tyre. Të bashkohemi në emër të Zotit dhe për të mirën që Allahu na e ka mësuar, për të mirën e vendit, për të mirën e të ardhmes sonë. T'i lëmë anash interesat personale, ta vendosim interesin kolektiv mbi çdo gjë, dhe të ecim tutje. Të veprojmë kështu edhe në rrafshin bashkëshortor, edhe në rrafshin shoqëror, edhe në çdo rrafsh tjetër të rëndësishëm. Allahu na udhëzon që të vazhdojmë kështu dhe të ruhem nga punët e këqija, sepse Ai e di mirë çka veprojmë ne. E di Allahu shumë mirë se kush punon për pajtim e kush për ngatërresa. Andaj bëhu nga ata që mundohen t'i largojnë barrierat drejt bashkimit në emër të asaj që Allahu na ka mësuar dhe në emër të asaj që i Dërguari ﷺ na ka udhëzuar. Urojmë për një meditim të dobishëm rreth këtij ajeti dhe zbatim të efektshëm të këtyre mësimëve!

EDUKIMI DHE ZBATIMI I PREMTIMEVE E I ZOTIMEVE

Allahu i madhërishëm thotë:

*”Trego në Libër për Ismailin! Vërtet, ai ishte i sinqertë
në premtimet e veta, ishte i dërguar dhe profet”.*

(Merjem, 54)

Kësaj radhe po shoqërohem nga një ajet që flet për një virtyt të rëndësishëm, të përfaqësuar nga një njeri shumë i madh. Fjala është për të dërguarin e Allahut Ismail, birin e Ibrahimit (as).

Dobia e parë që mund të marrim nga ky ajet është se në kuadrin e udhëzimeve të këtij Libri është edhe të folurit për pejgamberët e Allahut të lartësuar. Domethënë, pjesë e mësimave tona të përditshme duhet të jenë edhe njohuritë për pejgamberët e Allahut. Sa e sa mësim për pejgamberët ka që përmajnë mësimet e përvoja të rëndësishme, të cilat, fatkeqësisht, ne nuk i dimë e as nuk merremi me to fare! Mësimet nga jeta e pejgamberëve duhet të jenë pjesë e librit të jetës sonë ashtu sikurse që këto mësimet janë pjesë e Librit të Allahut të madhërishëm. Ne duhet përditë të mësojmë për pejgamberët e Allahut të madhërishëm, ngase ata janë mësuesit e një-rëzimit, janë shembujt tanë nga të cilët marrim vlerat e shumta praktike që na duhen në jetën tonë.

Çështja e dytë që mësojmë këtu është se Allahu i lartësuar e veçon këtu Ismailin (*as*) me një cilësi që, pa dyshim, e kanë pasur të gjithë pejgamberët. Kjo nënkupton edhe edukatën e babait të tij, Ibrahimit (*as*); pra mënyrën se si ka ndikuar babai i tij në këtë formim. Së këndejmi është shumë me rëndësi që gjurmët tona të jenë të qarta dhe të dukshme te fëmijët tanë, domethënë gjurmët e edukimit, gjurmët e kuptimit të duhur të fesë. Po ashtu edhe tek ata me të cilët rrimë duhet të lëmë gjurmë. Ibn Abasi (*ra*) ka thënë: "Unë dua, madje insisto që, nëse rri me dikë qoftë edhe pak çaste, të shihen tek ai gjurmët e ndejës së tij me mua". Kjo në kuptimin që ai të ketë mësuar diçka a të jetë informuar nga unë lidhur me diçka. Prandaj të mundohemi të lëmë gjurmë të mira te njëri-tjetri, në mënyrë që, kur të vdesim, krahas veprave që marrim me vete, të lëmë pas vetes gjurmë të mira për të cilat na përmendin për të mirë dhe luten për ne.

Çështja e tretë që duhet ta marrim këtu është se Allahu i madhërishtëm përmend çështjen e zbatimit të premtimeve, duke filluar nga dhënia e sinqertë e premtimeve. Kështu, Allahu i madhërishtëm këtu nuk thotë vetëm që ai ka qenë zbatues i sinqertë i premtimeve, por që ka qenë i sinqertë dhe i vërtetë edhe atëherë kur ka dhënë premtime. Këtu shohim që zbatimi i premtimit fillon nga sinqeriteti. Për çfarë premtime bëhet fjalë? Fillimisht për premtimin ndaj Allahut të lartësuar, meqenëse i kemi premtuar Allahut se Ai është i vetmi që ne do ta adhurojmë, që do ta pasojmë vetëm Pejgamberin ﷺ, që do të largohemi nga mëkatet dhe nga të këqijat. Po sa kemi qenë të sinqertë në këtë? Sa jemi të vërtetë në këtë pretendim/premtim ndaj Allahut të madhërishtëm?

Nëse, me lejen e Allahut, jemi të sinqertë dhe të vërtetë, Allahu do të na ndihmojë që ta zbatojmë premtimin. Pra, të shikojmë në sinqeritetin e premtimeve tona, të deklarimeve e të zotimeve tona. Sepse është shumë me rëndësi sa jemi të vërtetë dhe të sinqertë. Po edhe në raport me njerëzit - Sa jemi të sinqertë dhe sa jemi të vërtetë në premtimet dhe zotimet që i bëjmë? Sa e sa herë ka ndodhur që të japim premtime vetëm sa për të thënë diçka, vetëm sa për t'u zotuar! Madje, nganjëherë njerëzit në këtë edhe mash-trojnë. Premtojnë e zotohen, por fare nuk mërzhiten për zbatimin e premtimit. Sa e sa probleme mes njerëzve ka për, fjala vjen, borxhet. Premtojnë se do t'i kthejnë, por nuk e bëjnë këtë. Nuk është kjo cilësi e besimtarit. Allahu na mëson se pejgamberët janë mësuesit tanë, janë shembulli ynë, dhe nga mësimet që marrim nga ta është zbatimi i premtimit dhe i zotimeve, duke filluar nga përp-jekja maksimale dhe e sinqertë për ta zbatuar premtimin e dhënë. Shiko, për shembull, sa shumë ka udhëzime në fe për të qenë të saktë në zbatimin e premtimeve dhe në kryerjen e punëve në kohë. Dikush edhe e kryen punën, por e kryen shumë pas afatit të duhur. Duhet të sigurohemi që ta kryejmë punën, sigurisht, por edhe ta kemi parasysh kohën e duhur të realizimit. Kemi, fjala vjen, nama-zin si obligim në kohë të caktuara. Kjo jo vetëm që na mëson të jemi të disiplinuar, por na mëson edhe ta kryejmë punën në kohën e duhur. Kemi dhe agjërimin. Ti nuk mund të agjërosh kur të duash ose sa të duash. Pra, edhe disiplinimi lidhur me kohën e zbatimit është nga udhëzimet e fesë, andaj të tregohemi të saktë duke respektuar kohën e zbatimit të zotimeve. Atëherë, në premtimet kar-shi Allahut dhe karshi krijesave duhet të jemi të kujdesshëm jo vetëm të zbatojmë, por edhe kur të zbatojmë. Dhe sa shumë kemi nevojë për këtë udhëzim në jetën tonë tash që shohim shkelje dhe shpërfillje të vazhdueshme në këtë aspekt.

NDËRLIDHJA MES BESIMIT DHE SIGURISË

Allahu i madhërishëm thotë:

”Kur Ibrahim i lut: ”Zoti im, bëje këtë vend qytet të sigurt dhe furnizoji me prodhime banorët e tij, ata që besojnë në Allahun dhe në jetën tjetër!” Allahu tha: ”Atë që nuk beson, për pak kohë do ta bëj që të kënaqet e pastaj do ta hedh në dënimin e zjarrit.” Eh, sa vendbanim i keq që është ai!” (el-Bekare, 126)

Njerëzit e kësaj bote gëzojnë begati të shumta e të ndryshme, por jo të gjitha begatitë kanë ndikim të njëjtë në jetën e njeriut. Një nga mirësitë më të mëdha dhe më të rëndësishme që i kemi në jetën tonë është siguria. Nga siguria varen shumë begati të tjera. Në lidhje me këtë çështje, Allahu i madhërishëm përmend një lutje që e ka bërë një burrë i madh, një njeri madhështor, një mësues i madh i njerëzimit, Ibrahim (as), i cili, posa e ndërtoi Qaben duke bërë që njerëzit të kenë arsye të banojnë pranë saj, u lut:

”Zoti im, bëje këtë vend qytet të sigurt dhe furnizoji me prodhime banorët e tij, ata që besojnë në Allahun dhe në jetën tjetër!”

Ky ajet fillimisht na mëson sesi njeriu duhet t’ia dojë të mirën tjetrit. Dhe nga mirësitë më të mëdha që mund t’ua dëshirojmë të

tjerëve dhe vetvetes është siguria. Këtu gjejmë lidhjen e ngushtë që Ibrahim (as) vendos mes sigurisë dhe adhurimit, duke thënë:

”Zoti im, bëje këtë vend qytet të sigurt dhe furnizoji me prodhime banorët e tij, ata që besojnë në Allahun dhe në jetën tjetër!”

Allahu i madhërishëm në shumë vende në Kuran na e paraqet lidhjen e ngushtë mes mirëqenies/sigurisë, besimit dhe adhurimit. Në suren Kurejsh, Allahu përmend begatitë që u qenë dhënë Kurejshëve, përmend furnizimin dhe sigurinë e Kurejshëve, pas çka menjëherë përmend arsyen për këtë, që është ta adhurojnë Zotin e asaj Shtëpie (Qabesë).

“(Shkatërrimin e njerëzve të elefantit Allahu e bëri) Për të mbrojtur fisin Kurejsh, për t’i mbrojtur ata në udhëtimin që bëjnë dimër e verë. Prandaj le të adhurojnë Zotin e kësaj shtëpie (Qabesë), i Cili i ushqen ata në ditë urie dhe i siguron në ditë frike”. (Kurejsh, 1-4)

Ka shumë vende në Kuran ku Allahu bën lidhjen mes besimit në Allahun e adhurimit të Tij dhe sigurisë. Siguria është tejet e rëndësishme, sepse, krahas begatave të tjera, pa të mund të rrezikohet edhe besimi në Allahun e lartësuar. Këtu Allahu i madhërishëm lë të kuptohet se të gjithë ne duhet t’i kontribuojmë realizimit të sigurisë. Mirëpo këtu duhet theksuar se siguria nuk ka të bëjë vetëm me aspektin fizik, pra të ruajtjes nga dëmtimi fizik. Ka shumë forma të sigurisë që duhet zbatuar, por më e rëndësishmja është siguria e besimit dhe e adhurimit. Domethënë, duhet të angazhohemi që njerëzit të jenë të sigurt në besimin e tyre, ta kenë mundësinë të besojnë si duhet, të informohen për besimin e tyre, të jenë të sigurt nga besimet e kota, nga devijimet, nga besëtytnitë

e nga ekstremet e llojllojshme në besim. Pastaj kemi aspektin e sigurisë materiale, pra që njerëzit të jenë të sigurt për pasuritë e tyre. Pastaj kemi sigurinë në lëvizje, që sot po cenohet në forma të ndryshme në një pjesë të vendit tonë. Për sa i përket këtij lloji të sigurisë, shohim po ashtu cenimin e sigurisë së qytetarëve, veçanërisht të fëmijëve, nga qenët endacakë rrugës për në shkollë ose për në punë. Ky shembull i pasigurisë mund t'i duket banal ndokujt, por rreziku është real dhe duhet të merremi seriozisht me të. Pastaj kemi sigurinë në shkolla, çka nënkupton edhe sigurinë e arsimimit cilësor e jo vetëm sigurinë e objektit shkollor. Dime thënë, a janë fëmijët tanë të sigurt në shkolla dhe a jemi të sigurt se po e mësojnë atë që duhet; a janë të sigurt nga informatat e devijuara, nga mësimet e panevojshme, nga disa mësimet që nuk i shërbejnë moralit. Pastaj kemi sigurinë e informimit - A jemi të sigurt në informimin tonë? A po informohemi drejt? A po informohemi saktë? A po informohemi për atë që duhet? Kemi dhe sigurinë e blerjes - Shohim se konsumojmë produkte me përmbajtje të rrezikshme për shëndetin, produkte që iu ka skaduar afati i përdorimit dhe, nëpërmjet manipulimeve me data, na paraqiten si të sigurta për përdorim. Pra, duhet të jemi të sigurt se po blejmë gjëra të sigurta, si nga aspekti i përmbajtjes, si nga aspekti i cilësisë. Pastaj kemi sigurinë e nderit - A jemi të sigurt në nderin tonë? Shpeshherë lexojmë dhe dëgjojmë për dhunë seksuale, për ngacmime mes kolegëve, për vrasje e rrahje. Duhet të garantojmë që njerëzit të jenë të sigurt në nderin e tyre nga çfarëdo ngacmimi a çfarëdo dhune. Kemi pastaj edhe sigurinë e gjuhës - A jemi të sigurt nga gjuha e njëri-tjetrit për sa i përket përgojimit, bartjes së fjalëve, përhapjes së të metave, shpifjeve, akuzave, etj. Ne duhet të jemi të sigurt

nga gjuha e njëri-tjetrit dhe po ashtu nga dora e njëri-tjetrit. Pra, siguria ka shumë dimensione dhe s'ka të bëjë thjesht vetëm me sigurinë materiale ose fizike. Po si të arrihet kjo?

Ajeti po na thotë se kjo arrihet me adhurim dhe me falënderim. Nëse Allahun e falënderojmë për begatitë që i marrim nga Ai dhe njëherësh jemi adhurues të Tij, me lejen e Allahut, vjen siguria. Pastaj, me një bashkëpunim mbarëshoqëror për garantimin e sigurisë për të gjithë, vjen edhe bamirësia. Rrjedhimisht, kur ka bamirësi, ka edhe sadaka, gjë që sipas radhës së natyrshme garanton siguri, meqë do të ketë më pak vjedhje, më pak inate, zili e urrejtje.

Siguria vjen edhe nëpërmjet drejtësisë. Nëse njeriu merr atë që i takon, s'do të ketë padrejtësi. Dhe, kur ka drejtësi, ka edhe siguri. Gjithashtu ajo që garanton sigurinë është ndëshkimi meritore i atyre që cenojnë dhe e rrezikojnë sigurinë në të gjitha nivelet dhe format e saj. Atëherë, të jemi kontribuues për sigurinë me të gjitha kuptimet e saj dhe me të gjitha mundësitë që kemi. Ta ndërldhim ngushtë sigurinë me besimin në Allahun dhe adhurimin e Tij, meqë një nga kuptimet e fjalës "Islam" është siguria. Nëse jemi në paqe me Allahun dhe jemi të sigurt nga dënimi i Tij, për shkak të adhurimit dhe besimit tonë në Të, do të kemi paqe dhe siguri në tokën e Allahut të Gjithëfuqishëm sot në dynja, por edhe nesër do të jemi të sigurt nga ndëshkimi i Tij.

NXITIMI PËR PUNË TË MIRA

Rrëfimi i Musait (*as*) është një nga rrëfimet më të rëndësishme të historisë, që të jep shumë mësimë e frymëzime. Allahu i madhë-rishëm përmend një detaj mbresëlënës në këtë rrëfim, ku thotë:

“Përse nxitove para popullit tënd, o Musa?” (Musai)

*Tha: “Ja, ata shkojnë pas gjurmëve të mia e unë
nxitova te Ti, o Zoti im, për të fituar kënaqësinë
Tënde”. (Ta-Ha, 83-84)*

Rrëfimi i Musait (*as*) përmend ngjarje të rëndësishme dhe situata të ndryshme nga jeta e tij. Si rrëfim është shumë i rëndësishëm, i dobishëm, mbresëlënës, dhe frymëzues. Rrëfimi i Musait diku përmendet në mënyrë të detajuar, diku në mënyrë më të shkurtuar. Allahu i madhërishëm përmend Musain (*as*) që nga lindja e tij, pastaj çfarë ka ndodhur pas lindjes së tij deri në fund të jetës së tij. Pra, është një rrëfim përfshirës. Në këtë rrëfim, Allahu i lartësuar përmend periudhën e Musait (*as*) në mesin e popullit të tij pasi shpëtuan nga Faraoni. Ky ishte një shpëtim i mrekullueshëm, një argument i fuqishëm se çdo gjë është në Dorën e Allahut të madhërishëm. Pastaj Musai (*as*) pati një takim me Allahun e lartësuar për pranimin e Teuratit, një libri udhërrëfyes dhe një udhëzuesi për Beni-Israilin. Musa (*as*) shkoi në kodrën Tur për ta marrë

Librin. Atje ishte caktuar të takohej me Allahun e madhërishëm dhe të fliste me Të. Për këtë ai kishte marrë me vete disa burra nga populli i tij, ndërsa vëllain e tij, Harunin, e kishte lënë për t'u kujdesur për popullatën që kishte mbetur mbrapa. Nga përmallimi i madh që të takohej me Zotin e madhërishëm, Musa (as) nxitoi që të ngjitej në kodrën Tur. Lidhur me këtë, Allahu tregon: "Përse nxitove para popullit tënd, o Musa?"

Domethënë, përse le burrat pas vetes dhe nxitove të vije para tyre. Musai tha: "Ja, ata shkojnë pas gjurmëve të mia ..."

Domethënë, ata nuk do të humbin dhe nuk janë shumë mbrapa, por: "... unë nxitova te Ti, o Zoti im, për të fituar kënaqësinë Tënde".

Kjo shprehje e Musait (as), me të vërtetë, është shumë mbresëlënëse. Nxitimi për ta arritur kënaqësinë e Allahut të madhërishëm buron nga besimi, nga njohja për Allahun, nga dëshira e flaktë për të qenë me Zotin e patëmeta, për të komunikuar me Të, për ta fituar shpërblimin e Tij.

Nga ky ajet marrim mësim të shumta. Nga mësimet kryesore është nxitimi për kryerjen e punëve të mira. Allahu i madhërishëm në disa vende në Kuran na thërret të nxitojmë për punët e duhura, siç është ajeti:

"Nxitoni drejt faljes së gjynaheve nga Zoti juaj dhe Xhenetit, hapësira e të cilit është sa qiejt e Toka dhe që është përgatitur për të devotshmit". (Al-Imran, 133)

Ne sot, fatkeqësisht, shohim një plogështi në vetët tona, njëfarë dembelie në përmirësimin e gjërave, në mësim, në udhëzim, në formim, në edukim, në iniciativa të domosdoshme dhe në marrjen e masave të caktuara për të bërë mirë, për ta ndryshuar situatën për mirë. Më parë bëjmë ankesa dhe preferojmë të justifikohemi, dhe jo rrallëherë të ofendojmë e të qortojmë. Musai (as), si mësues i njerëzimit, na mëson të kundërtën e kësaj ashtu siç na e mësoi edhe Muhamedi ﷺ. Atëherë, të nxitojmë drejt kënaqësisë së Allahut të madhërishëm, të nxitojmë drejt faljes, të nxitojmë drejt punëve të mira, të nxitojmë të marrim masat e duhura për ta përmirësuar gjendjen. Të nxitojmë drejt çfarëdo mundësie që shohim para vetes, qoftë dhe e vogël. Të mos nënçmojmë asgjë nga punët e mira. Janë tri hadithe shumë të rëndësishme, që na e mësojnë rrugën e duhur të veprimit. Prej tyre është ai ku Pejgamberi ﷺ thotë:

”Mos nënçmo asgjë nga punët e mira, qoftë dhe që ta takosh vëllain tënd me fytyrë të buzëqeshur”.⁸

Pra, bëj çfarëdo pune të mirë që e sheh para vetes. Largo ndonjë pengesë, buzëqeshi ndokujt, këshillo ndokënd, ji vazhdimisht pozitiv. Bëhu një që vazhdimisht nxiton drejt punëve të mira, jo një që i prolongon me “Kismet do ta bëj!” Bëje menjëherë!

Një tjetër gjë e rëndësishme këtu është që ta bëjmë një punë të mirë në vazhdimësi. Me fjalë të tjera, nxitimi për të cilin po flasim të mos jetë vetëm një eufori, një emocion që kalon shumë shpejt.

⁸ Muslim.

Le të mbetet ky nxitim deri në fund të jetës sonë. Krahës kësaj, punët e mira duhet t'i bëjmë mirë. Nxitimi në kryerjen e punëve të duhura këtu nuk nënkupton që t'i bëjmë ato shkel e shko, sa për t'i hequr qafesh. Pejgamberi ﷺ ka thënë:

”Bëni punë të mira si duhet, singërisht dhe me maturi. Ta dini se punët tuaja nuk do të bëjnë që ju të hyni në Xhenet. Dhe puna më dashur për Allahun është më e rregullta, edhe nëse është e vogël.”⁹

Prandaj ta bëjmë punën mirë. Nxitimi këtu nënkupton vetëm që puna të kryhet shpejt dhe pa u prolonguar. Sa herë të mendohemi e të kalkulojmë në këtë, do të vonohemi. Natyrisht, fillimisht duhet t'i ligjësojmë punët që bëjmë. Nëse puna është e ligësuar nga ana fetare, është në rregull. Mbetet vetëm të nxitojmë ta bëjmë si duhet. Pra, të nxitojmë t'i marrim masat e duhura. Iniciativat, pra, janë me rëndësi këtu.

Allahu i lartësuar na tregon në Kuran për xhinët që patën rastin ta dëgjonin Kuranin nga Pejgamberi ﷺ. Posa e dëgjuan, shkuan me nxitim te populli i tyre për t'ua përcjellë mesazhin e Allahut. Kështu, kur ti e dëgjon një ligjëratë a një mësim, nxito t'ua mësosh atë të tjerëve. Ke marrë një dije? Nxito t'i shërbesh popullit tënd me të, ngase jeta është e shkurtër dhe mundësitë nuk përsëriten shpesh. I këtilli - që nxiton për t'i kryer punët, pa i vonuar, pa i shtyrë, që nuk arsyetohet e nuk ankohet - është njeri i guximshëm. Sepse, vërtet, duhet guxim për këtë. I këtilli, vërtet, është durim-

⁹ Sahih el-Buhari 6464

tar, i vetëpërmabajtur, i urtë. Nxitimi nuk nënkupton nguti të pamenduar, por nënkupton urtësi dhe seriozitet në veprim. Njeriu që nxiton të bëjë punë të mira, është njeri serioz, pa dyshim; është njeri që shfrytëzon të gjitha mundësitë për të bërë mirë. Këto cilësi duhet të jenë të pranishme edhe te ne, që të nxitojmë për punë të mira, që të ndërmarrim iniciativat e duhura për të bërë mirë, për t'u lidhur mes vete, për t'u pajtuar mes vete, për ta luftuar të keqen, duke filluar nga vetët tona deri te familja dhe e gjithë shoqëria, duke nxituar me përmallim për takimin me Zotin e madhërishëm. Dhe ajo që përmbledh tërë këtë synim dhe që na edukon më së shumti për tërë këtë është namazi. Sepse namazi është takimi ynë me Allahun e lartësuar. Atëherë, të nxitojmë ta falim namazin. Të mos e shtyjmë derisa t'i kalojë koha. Ta falim posa të hyjë koha për të. Ta falim me përkushtim e me përmallim për Allahun. Dhe nga komunikimi me Të ta vazhdojmë jetën sikurse thotë Allahu:

”Dhe, kur të përfundojë namazi, atëherë shpërndahuni nëpër tokë, kërkoni nga mirësitë e Allahut dhe përmendeni shumë Allahun, në mënyrë që të shpëtoni”. (el-Xhuma, 10)

Ta kërkojmë kënaqësinë e Allahut, kudo që të jetë ajo. Të nxitojmë drejt saj pa u plogështuar, pa u hamendësuar, pa u ankuar, pa qortuar e kritikuar. T'u kthehemi vetëve tona për të parë nëse vetë ne e kemi bërë punën tonë dhe nëse kemi pasur mundësi ta bëjmë më mirë. Të nxitojmë ta përmirësojmë situatën, ngase koha po ecën dhe jeta po shkon. Allahu i madhërishëm na bëftë nga ata me të cilët Ai është i kënaqur dhe nga ata që nxitojnë vazhdimisht për ta fituar kënaqësinë e Tij!

GATISHMËRIA PËR T’I MARRË PËRSIPËR

GABIMET

Allahu i madhërishëm thotë:

*”Kur ju goditi fatkeqësia, ndërkohë ju i kishit goditur
më parë armiqtë tuaj dyfish, ju thatë: ”Prej nga na
erdhi neve kjo?!” Thuaj (o Muhamed): ”Kjo ndodhi prej
jush”. Vërtet, Allahu është i fuqishëm për çdo gjë”.*

(Ali-Imran, 165)

Kësaj radhe do të shoqërohem me një ajet që analizon betejën e Uhudit, një betejë e cila mbart mësimet të mëdha dhe një rregull jetësor që duhet ta kemi parasysh vazhdimisht. Beteja e Uhudit ishte një ngjarje vendimtare për situatën e asokohshme. Gjatë tërës kohës së betejës, muslimanët ishin në epërsi, mirëpo nga fundi rezultati u përmbys duke bërë që ana e muslimanëve të pësonte dëmet të mëdha. Pejgamberi ﷺ ua përcaktoi detyrat dhe pozicionin secilit nga luftëtarët muslimanë, por ja që disa në fund e lëshuan pozicionin para kohe dhe kjo u kushtoi shumë shtrenjtë. Allahu i madhërishëm e shqyrton këtë ngjarje në Ali Imran për të na mësuar si t’i zgjidhim problemet, si t’i lexojmë ngjarjet që na ndodhin. Allahu i madhërishëm, lidhur me këtë, thotë:

“Kur ju goditi fatkeqësia, ndërkohë ju i kishit goditur më parë armiqtë tuaj dyfish”.

Domethënë, ju i mposhtët ata në Bedër dhe u shkaktuat dyfish më shumë dëme. Atëherë, përse fituat në Bedër e humbët në Uhud? Pra: “... ju thatë: ”Prej nga na erdhi neve kjo?!”

Allahu i gjithëfuqishëm i shpalli Pejgamberit ﷺ të përgjigjej: ”Kjo ndodhi prej jush”.

Domethënë, për shkak të lëshimeve e gabimeve tuaja. Dhe kërkoni gabimin te vetët tuaja, ngase: “Vërtet, Allahu është i fuqishëm për çdo gjë”.

Ky ajet është shumë domethënës, meqë nuk ka të bëjë vetëm me betejën e Uhudit, por ka të bëjë me shumë beteja të tjera të mëdha në jetën tonë, ku ne nuk fitojmë gjithmonë. Sigurisht, ne na ndodhin gjëra të pakëndshme e jo të mira, kështu që duhet t’i kemi parasysh dobritë në vijim.

Së pari, është tejet e rëndësishme të kemi vetëdijen e duhur për leximin e drejtë të ngjarjeve, që na çon në nxjerrjen e përfundimeve të sakta. Zakonisht njerëzit, në mungesë të udhëzimit e diturisë së duhur, arrijnë konkluzione tejet të gabuara. Kështu, ne duhet patjetër të kemi pikëpamjen e duhur mbi problemet, këndin e saktë nga i cili i shikojmë gjërat.

E dyta çfarë mundim të marrim këtu është shmangia nga analiza e gabuar. Në shumë analiza që njerëzit bëjnë, qoftë kur analizojnë suksesin, qoftë kur analizojnë humbjen a dështimin, ndodh që t’i përjashtojnë faktorët kryesorë nga analiza. Kur kërkojmë suksesin

në ndonjë punë, ndoshta nuk e kemi parasysh sinqeritetin tonë ndaj Allahut, mbështetjen në Allahun, korrektësinë e adhurimit, etj. Në dështimet e tyre njerëzit rrallëherë e konsiderojnë mëkatin ose përçarjen mes tyre si shkaktar të dështimit. Këto, pa dyshim, janë ndër faktorët kryesorë të dështimit dhe të humbjes. Duhet patjetër që në analizat tona të ngjarjeve të përfshijmë të gjithë faktorët dhe t'i renditim si duhet. Dhe në krye të faktorëve kryesorë të dështimit është mëkati. Mëkati është më e keqja që mund të na ndodh; është rrënuesi kryesor i përpjekjeve tona dhe gjëja që e rrezikon më së shumti suksesin dhe arritjet tona në dynja dhe në ahiret.

Allahu i madhërishëm përmend triumfin në Bedër dhe disfatën në Uhud. Dhe kështu e ka dynjaja. Nuk i fitojmë të gjitha betejat dhe nuk na ndodh gjithmonë e këndshmja. Por ne duhet të përpiqemi, ta japim mundin vazhdimisht. Ne nuk mundim ta ndryshojmë këtë rregull të Allahut të lartësuar, duke qenë se sprovohemi vazhdimisht në forma të ndryshme. Nganjëherë na vjen sëmundja, nganjëherë jemi të shëndetshëm. Nganjëherë jemi në mirëqenie, nganjëherë goditemi nga sprova që na e cenojnë mirëqenien. Ajo që duhet të kemi ne parasysh është që gjithmonë dhe në të gjitha situatat të reagojmë si duhet. Kjo është me rëndësi. Ne sigurisht që nuk mundim të përzgjedhim çfarë të na vijë nga dynjaja, por mundim, me lejen e Allahut të lartësuar, të zgjedhim se si do të reagojmë karshi asaj që na ndodh. Domethënë, a do të reagojmë me falënderim, me durim, me analiza të sakta, me kërkim faljeje nga Allahu i madhërishëm, me fuqizim të raporteve mes Tij dhe neve, me përmirësimin e raporteve mes nesh, etj. Mos u shqetëso, por shiko se a po reagon si duhet, a po merr mësimin e duhur. Kthimi te vetvetja është më e rëndësishmja për ne. Atëherë, t'u kthehem

vetëve tona, ngase ky është trajtim i realitetit ndërsa të gjitha të tjerat janë iluzione, ikje nga përgjegjësia. T'u kthehemi vetëve tona; secili vetes së tij, familjes së tij, shoqërisë së tij. Ne i dimë më së miri të metat e lëshimet tona. Të mos i ikim përgjegjësisë që na takon duke ia hedhur gabimet dikujt tjetër. Pa dyshim, dikush tjetër edhe mund të jetë shkaktar i situatës së keqe në të cilën mund të ndodhemi, mirëpo me fyerje e me sharje, me ikje nga përgjegjësia, me llafe të kota e ankesa nuk zgjidhet problemi. Secili duhet t'i kthehet vetes së vet dhe të pyes: Çfarë kam bërë unë? Mund të jetë që ai ose ajo nuk e ka bërë punët e vet, por a e kam bërë unë timen? A e kam edukuar unë familjen time? A i kam edukuar unë fëmijët e mi? Pra, çdokush t'i kthehet vetes së vet dhe ta qortojë atë. Pas kësaj, shumë gjëra do të jenë më ndryshe e shumë më mirë.

Edhe qortimi, pa dyshim, duhet të jetë pjesë e komunikimit mes nesh. Veçse qortimin nuk duhet kuptuar si nënçmim e as këshillimin si përbuzje. Allahu i madhërishtëm i qortoi sahabët, ndonëse ata ishin dhe mbetën krijesat me të dashurat te Ai. I qortoi publikisht, por kjo ishte për të mirën e tyre, për t'i kthyer në rrugën e duhur, për t'ua përmirësuar gabimet. Pra, ta qortojmë dhe ta këshillojmë njëri-tjetrin me fakte dhe me argumente dhe në mënyrën e duhur, duke përzgjedhur kohën e duhur, vendin e duhur, mjetet e duhura, jo të nënçmojmë e të përbuzim. Vetëm kështu e plotësojmë njëri-tjetrin.

Gjithashtu nga ajo që duhet të kemi parasysh është se Allahu i madhërishtëm këtu thotë: "Kjo ndodhi prej jush".

Këtu kemi të bëjmë me një këshillë të drejtpërdrejtë, pa lajka. Në situata të sprovës, pra në vështirësi, nuk duhet të ketë lajka. Nuk

duhet të ketë hipokrizi në situata serioze. Duhet që, me të vërtetë, të kemi guximin e mjaftueshëm që të merremi me problemin, të prekim në “varrë”, pikërisht aty ku qëndron problemi. Kjo mund të jetë e dhimbshme dhe e pakëndshme, por le të kalojë, ngase ky është ilaçi, kjo është zgjidhja. Njerëzit nuk kanë dëshirë të flasin për gabimet e për lëshimet. Më shumë kanë dëshirë të bëjnë lajka. Por kjo nuk është situata për t’u lavdëruar. Sigurisht, edhe lëvdatat, edhe mirënjohjet duhet të zënë vendin e duhur, por qortimi, kërcënimi e Xhehenemi po ashtu duhet të jenë pjesë e komunikimit tonë, ngase ky është realiteti. Situata është serioze, andaj duhet ta trajtojmë seriozisht.

Nga ajo që mësojmë këtu është se, pavarësisht se ishin muslimanë, sahabët nuk respektuan rregullin dhe u ndëshkuan për këtë. Së këndejmi, as ne nuk bën që, vetëm ngaqë jemi muslimanë në rrugë të Allahut (falim namaz, agjërojmë, etj.), t’i injorojmë rregullat e t’i shkelim parimet, ngase dynjaja ka rregulla e ligje që Allahu nuk i shfuqizon për askënd. Pra, sahabët qenë përkrahës të drejtpërdrejtë të Pejgamberit ﷺ, por megjithëkëtë humbën, ngaqë nuk i respektuan rregullat. Atëherë, të marrim mundin e të angazhohemi në emër të Allahut të madhërishëm, të mbështetemi në Atë, pastaj të presim rezultate.

Dhe e fundit që duam ta përmendim është se Allahu thotë: ”Vërtet, Allahu është i fuqishëm për çdo gjë”.

Domethënë, Allahu, pa dyshim, mund të na ndihmojë dhe atë pa ndonjë sebeb nga ana jonë, mirëpo Allahu i gjithëfuqishëm na ndihmon aq sa ne e ndihmojmë fenë e Tij, aq sa ne i ndihmojmë vetët tona, aq sa ndihmohemi mes vete. Me fjalë të tjera, ka rregulla,

dhe marrëveshja jonë me Allahun funksionon në bazë të këtyre rregullave. Prandaj t'u kthehemi vetëve tona, të shikojmë në duatë tona, kur themi "Allahu nuk mu përgjigj!" Sepse Allahu, me siguri, përgjigjet. Vetëm shiko a i je përgjigjur ti, a i ke plotësuar rregullat si duhet, a ke qenë si duhet. Allahu na ndihmoftë dhe gjendjen na e përmirësoftë!

JUSTIFIKIMI I KEQBËRJES

Allahu i madhërishëm thotë:

“Kur ata bëjnë një vepër të shëmtuar thonë: ”Ne i kemi gjetur prindërit tanë që i bënin, por edhe Allahu na ka urdhëruar kështu”. Thuaj: ”Allahu nuk urdhëron të bëhen vepra të pahijshme! Përse thoni për Allahun atë që nuk e dini?” (el-A’raf, 28)

Ky ajet flet për një prirje të dëmshme të njeriut, nëpërmjet së cilës ai orvatet t’i justifikojë veprat e shëmtuara që i bën. Ky nuk është ajeti i vetëm ku Allahu flet për natyrën e njeriut. Allahu i madhërishëm flet shumë për natyrën e njeriut dhe kjo, në fakt, është një nga temat kryesore të Kuranit. Prandaj është mirë që, gjatë leximit të Kuranit, të ndalemi të meditojmë rreth ajeteve ku flitet për ne, për anët tona të errëta dhe ato pozitive. Kjo ngase askush s’e njeh njeriun më mirë se Allahu i madhërishëm. Ai na krijoi dhe Ai na njeh më së miri. Ne kemi shumë nevojë ta njohim natyrën tonë të vërtetë; të dimë kush jemi ne, nga kemi ardhur, çfarë prirjesh kemi. Pra, ta njohim vetën tonë nëpërmjet Fjalëve të Allahut të madhërishëm. Dhe kjo është çështja e parë këtu.

Çështja e dytë është se njeriu bën punë të mira, por edhe punë të këqija. Njeriu gabon dhe kjo nuk është diçka e panjohur. Fundja,

kjo edhe nuk është edhe aq problematike, meqë është pjesë e pandashme e natyrës njerëzore. Domethënë, me a pa qëllim, ne mëkatojmë e gabojmë. Allahu na i faltë mëkatet tona! Çështja fillon të bëhet problematike, kur njeriu mundohet ta arsyetojë gabimin ose mëkatin e tij, siç na e përshkruan Allahu i lartësuar:

“Kur ata bëjnë një vepër të shëmtuar thonë: ”Ne i kemi gjetur prindërit tanë që i bënin...”

Arsyetime me zakone të kaluara. Arsyetime me vepra të caktuara të njerëzve. Kjo, pa dyshim, është një orvatje e gabuar që bën njeriu. Traditat janë të mira, por vetëm kur ligjësohen nga Fjala e Allahut dhe nga fjala e Pejgamberit ﷺ. Jo gjithçka çfarë kanë bërë të parët është në rregull. Jo gjithçka çfarë kanë bërë të parët është për t’u ndjekur. Ngase edhe ata janë njerëz sikurse ne. Edhe ata gabojnë sikurse ne. Është gabim arsyetimi me paraardhës e me të kaluarën, pa e verifikuar me Shpallje. Sa e sa nga veprat e këqija e të shëmtuara bëhen në emër të së kaluarës, në emër të traditës! Kjo është çështje për të cilën, me të vërtetë, duhet medituar.

Çështja e tretë nga ky ajet për të cilën duhet të meditojmë është se njeriu, përveçqë që orvatet t’ia përshkruajë të kaluarës veprën e keqe, ai mundohet edhe ta ligjësojë. Ka njerëz që për veprat e këqija mundohen të gjejnë ajete ose ndonjë rregull nga Shpallja, me qëllim që ta ligjësojnë të keqen. Allahu i madhërishtëm e hedh poshtë këtë ide duke thënë: “Thuaj: ”Allahu nuk urdhëron të bëhen vepra të pahijshme!”

Dhe kësaj mëkati shkon duke u shkallëzuar. Fillimisht njeriu e bën të keqen, pastaj bashkëjeton me të duke u arsyetuar se të parët

e kanë bërë, dhe në fund e ligjëson të keqen. Këtu duhet reflektuar për atë sesi një e keqe, nëse nuk pendohe mi menjëherë dhe nuk largohemi prej saj, shkon gradualisht drejt normalizimit. Dhe ky pranim i së keqes është më i keq sesa vetë kryerja e asaj të keqeje. Prandaj gjejmë që Ibn Abasi (ra) të ketë thënë: “Të gëzohet njeriu me bërjen e mëkatit është më e rëndë sesa vetë mëkati i bërë”. Domethënë, të ndihesh krenar për mëkatin që ke bërë është një e keqe më e madhe sesa vetë mëkati. Edhe në këtë rast orvatja e njeriut për ta justifikuar mëkatin, duke pretenduar se kjo është ajo çfarë do Allahu, është shumë më e shëmtuar sesa vetë mëkati. Këtu shohim pasojat e shtyrjes së pendimit për bashkëjetesën me të keqen dhe normalizimin e saj. Sidomos kur mëkatimi bëhet standard sipas të cilit matet përparimi i njeriut. Kemi gjëra që dikur janë konsideruar shumë të këqija, por, duke bashkëjetuar me to, sot janë shndërruar në standarde me të cilat matet e drejta, liria, ... Me fjalë të tjera, vlerat përcaktohen me njësi matëse të gabuara. Allahu na ruajttë! Duhet të jemi të kujdesshëm që të mos lejojmë shkallëzimin drejt së keqes, të mos e normalizojmë të keqen dhe as të mos bashkëjetojmë me të. Njeriu, sigurisht, mëkaton; por duhet bërë përpjekje ta largojë mëkatin duke u penduar, jo të bashkëjetojë me të e, madje, të orvatet ta justifikojë.

Pastaj Allahu i madhërishëm na tregon kulmin e mëkatimit në këtë kontekst, kur thotë: ”Përse thoni për Allahun atë që nuk e dini?”

Të shpifësh për Allahun e lartësuar, është mëkati më i madh. T’i atribuosh Allahut atë që nuk i takon, është mëkati më i madh. Kjo është e keqja që sjell të keqen tjetër. Nga ky ajet marrim edhe rregullën: E mira e sjell të mirën, e keqja e sjell të keqen. Atëherë,

të mos lejojmë të shkojë e keqja/mëkati deri aty sa të thuhet për Allahun diçka që Ai nuk e ka thënë për veten e Tij. Të pendohemi menjëherë.

Këtu duam ta përmendim hadithin e Pejgamberit ﷺ ku ai i jep një këshillë të përjetshme Muadhit (*ra*) duke i thënë: "Ki frikë Allahun, kudo që të jesh, dhe paso veprën e keqe me një të mirë që ta fshish atë" Domethënë, posa të gabosh, bëj një punë të mirë, kthehu tek Allahu i madhërishëm dhe mos provo të arsyetohesh, mos u orvat ta justifikosh dhe ta normalizosh gabimin. "... Dhe sillu mirë me njerëzit".¹⁰ Ky hadith përbën një prej bazave të raporteve me Allahun e madhërishëm, të raporteve me veten dhe raporteve me të tjerët. Andaj të ruhemi nga zhvillimi i së keqes, të ruhemi nga normalizimi i së keqes, të ruhemi nga bashkëjetesa me të keqen, dhe të pendohemi para Allahut, të kthehemi tek Ai dhe të kemi kujdes se çfarë po themi për Allahun e lartësuar.

¹⁰ *Xhami' et-Tirmidhi* 1987; Tirmidhiu e cilësoi si *hasen sahih*.

KOMUNIKIMI QË NA DUHET

Eleganca e komunikimit është faktori kryesor i raporteve të mira dhe mënyra më e efektshme për edukimin e brezave. Në ajetin në vijim gjejmë një komunikim tejet elegant mes babait dhe të birit, që na sjell dobi dhe mësimë të mëdha. Allahu i madhërishëm thotë:

“Dhe kështu, Zoti yt të ka zgjedhur ty dhe të mëson shpjegimin e ëndrrave dhe e plotëson dhuntinë e Vet ndaj teje dhe familjes së Jakubit, ashtu siç e ka plotësuar më parë ndaj të parëve tu, Ibrahimit dhe Is’hakut. Pa dyshim, Zoti yt është i Urtë dhe i Gjithëdijshtëm”. (Jusuf, 6)

Pa dyshim se aftësia e komunikimit, që na veçon nga krijesat e tjera, është nga mirësitë më të mëdha që Allahu i madhërishëm na e ka dhënë. Me anë të komunikimit, zgjidhim probleme, shprehim dashuri e dhembshuri. Ky komunikim na bën të ndihemi mirë, të ndihemi se nuk jemi të braktisur e të vetmuar. Por ndodh edhe e kundërta: nëpërmjet komunikimit, shprehet urrejtje, xhelozie e inati mes njerëzve. Mjafton një fjalë për t’u ndarë një çift bashkëshortor. Mjafton një fjalë për t’i futur njerëzit në konflikt. Prandaj është shumë me rëndësi si komunikojmë mes vete. Udhëzimet islame na mësojnë të jemi shumë të kujdesshëm në komunikim.

Lidhur me këtë, kemi përzgjedhur një demonstrim praktik të nivelit të dëshiruar të komunikimit. Kemi të bëjmë bisedën mes babait dhe të birit, më saktë mes Jakubit (*as*) dhe Jusufit (*as*), ku Jusufi, pasi sheh ëndrrën ku i bëjnë sexhde njëmbëdhjetë yje së bashku me Diellin dhe Hënën, pyet babanë e tij, Jakubin (*as*), për domethënien e asaj ëndrre. Këtu zhvillohet një bisedë e shkurtër, por me një përmbajtje mjaft domethënëse:

“Dhe kështu, Zoti yt të ka zgjedhur ty dhe të mëson shpjegimin e ëndrrave dhe e plotëson dhuntinë e Vet ndaj teje dhe familjes së Jakubit, ashtu siç e ka plotësuar më parë ndaj të parëve tu, Ibrahimit dhe Is’hakut. Pa dyshim, Zoti yt është i Urtë dhe i Gjithë-dijshëm”.

Çfarë përfitojmë nga kjo? Fillimisht shikojmë nivelin e komunikimit. Në këtë rast, ndonëse Jusufi (*as*) ishte fëmijë, Jakubi (*as*) komunikoi me të si me një të rritur: “Dhe kështu, Zoti yt të ka zgjedhur ty ...”

Domethënë, Allahu i lartësuar ta ka besuar këtë dhunti ashtu siç ua ka besuar të parëve tu, Ibrahimit (*as*) dhe Is’hakut (*as*). Edhe ne duhet të komunikojmë kështu me fëmijët tanë, pra në një nivel që i bën të ndihen të respektuar, të vlerësuar, të kuptuar. Fëmijët në gjirin e familjes së tyre nuk bën të nënçmohen, të përbuzen e të nënvlerësohen, se kjo do t’i bëjë të dalin për ta kërkuar respektin atje ku nuk e gjejnë dot. Pra, një komunikimi i matur dhe i urtë është më se i rëndësishëm në këtë rast.

Për më shumë, në këtë nivel të komunikimit mes Jakubit (*as*) dhe Jusufit (*as*) gjejmë që Jusufi fëmijë, për shkak të kësaj natyre të

komunikimit me babanë, ndihej i sigurt t'ia rrëfente atij edhe ëndrrat. Ne kemi nevojë për një komunikim të lirshëm e të hapur me fëmijët tanë, me rininë tonë dhe me shoqërinë tonë në përgjithësi. Atëherë, të krijojmë një klimë ku njeriu të guxojë të rrëfeket edhe atëherë kur gabon, kur ka ndonjë dilemë ose problem, duke qenë i bindur se pala tjetër do ta kuptojë. Duhet t'i hapim rrugët e komunikimit, që fëmijët tanë ta kërkojnë zgjidhjen te ne, jo jashtë shtëpisë, jashtë rrethit të hoxhallarëve, jashtë rrethit të mësuesve, jashtë rrethit të njerëzve të duhur, ku zakonisht gjejmë të kundërtën - shthurjen, devijimin, keqpërdorimin, manipulimin. Në këtë kontekst, një djalë i ri erdhi te Pejgamberi ﷺ dhe i tha: "O i Dërguari i Allahut, më jep leje të bëj *zina*...".¹¹ Njerëzit rreth Pejgamberit ﷺ ishin aq të lirë me të në komunikim, saqë edhe këtë ia kërkuan. Kjo nuk nënkupton mungesë të edukatës në komunikim e as nuk është tallje. Njeriu, kur ka problem a ndonjë telashe, i rrëfeket atij për të cilin është i bindur se do t'i ndihmojë me lejen e Allahut të madhërishtëm. Ne, vërtet, kemi nevojë për këtë lloj besueshmërie dhe mirëkuptimi në komunikimin tonë bashkëshor-tor, në raportet prind-fëmijë, dhe në shoqëri në përgjithësi.

Një dobi tjetër që nxjerrim këtu është se Jakubi (*as*) e zhvendosi vëmendjen e Jusufit (*as*) nga problemet që mund t'i sillte e ardhmja te zgjidhja e tyre, nga vështirësia e sprovës në të cilën mund të binte te mirësia e saj. Domethënë, ëndrra paralajmëronte një mundësi të zilisë së vëllezërve të Jusufit (*as*) ndaj tij, por babai i tij ia zhvendosi fokusin te mirësia e pritshme, duke ia kujtuar se Allahu i

¹¹ *Musned Ahmed* 21708.

madhërishtëm e kishte zgjedhur për këtë dhe Ai do ta përgatisë për këtë. Kemi, pra, një komunikimin plot optimizëm dhe inkurajim për atë çfarë pritej të vinte. Kësodore edhe sot, kur bisedojmë mes vete, kur diskutojmë me rininë e zhgënjyer, me fëmijët tanë të dëshpëruar për të ardhmen, t'u themi se po i kuptojmë dhe po e dimë se e kanë vështirë, pastaj t'ua numërojmë mirësitë që i gëzojnë dhe mundësitë reale për një të ardhme më të mirë. Sigurisht që kemi nevojë ta mbushim njëri-tjetrin me optimizëm dhe të inkurajojmë, ngase, me të vërtetë, është shqetësues ky zhgënjim kolektiv që po e dëshmojmë tani. Më tej, Jakubi (*as*) ia rikujton Jusufit sesi edhe në të kaluarën gjyshëritë e tyre qenë favorizuar nga Allahu. Si njerëz me mision, edhe ata kanë përjetuar sprova e telashe, por gjithmonë Allahu i madhërishtëm u ka dalë në ndihmë duke u bërë rrugëdalje nga vështirësitë. Është shumë e rëndësishme që njeriu t'i rikujtojë mirësitë që i ka pasur, që mbi to ta ndërtojë të ardhmen duke e kaluar njëherësh me sukses të tashmen. Kujto, pra, që Allahu të ka udhëzuar, të ka ndihmuar, të ka ruajtur, të është përgjigjur në shumë lutje. Me anë të këtij kujtimi, ne thyejmë barrierat e pesimizmit, të zhgënjimit e të dëshpërimit që na i vendos shejtani. Me kujtimin e Ibrahimit (*as*), të Is'hakut (*as*) e të Ismailit (*as*) në këtë kontekst, gjejmë një lidhje me paraardhësit në formën e marrjes së tyre si model për t'u ndjekur. Së këndejmi, është më rëndësi që edhe fëmijët tanë të kenë një model të denjë për t'u ndjekur. Assesi nuk bën të kemi si model njerëzit e zhgënjyer e të dëshpëruar, njerëzit e shthurur, njerëzit të cilët i bën të lumtur vetëm materialja dhe i zhgënjën mosarritja e materiale. Duhet kërkuar njerëz që janë të formuar si duhet mbi bazën e besimit dhe udhëzimeve të Shpalljes. Është pamasë e rëndësishme

me çfarë modeli po i lidhim fëmijët tanë. Jakubi (*as*) e lidhi Jusufin (*as*) me shembullin e Ibrahimit (*as*). Po ne me cilët shembuj po i rritim fëmijët tanë? Si kush dëshirojnë të bëhen fëmijët tanë? Kush i frymëzon? Kjo është shumë e rëndësishme. Pra, kemi të bëjmë me një parapërgatitje për sfidat që pritet të ndodhin. Jakubi (*as*) e paralajmëroi Jusufin në mënyrë të tërthortë, duke e vërë në dijeni se e ardhmja e tij do të jetë me sfida e telashe ndërsa e shoqëroi këtë paralajmërim me mirësitë që Jusufi do t'i pranonte dhe e inkurajoi me shembujt e mëparshëm pejgamberik. Njësoj edhe ne duhet t'i përgatisim fëmijët tanë për të ardhmen që i pret; jo me llastime e me plotësim të çdo kërkesë që ata bëjnë, por me një edukim që i bën të gatshëm të ballafaqohen me sfidat e jetës.

E fundit dhe më e rëndësishmja, Jakubi (*as*) e lidhi Jusufin (*as*) me Allahun e madhërishëm, duke lënë të kuptohet se babai i tij pejgamber (Jakubi), të parët e tyre pejgamberë dhe të gjitha masat e tjera janë vetëm sebepe (shkaqe) dhe se çështja më e rëndësishme është të kesh një raport të shëndoshë me Allahun fuqiplotë, meqë:

“Zoti yt është i urtë dhe i gjithëdijshëm”.

Të jesh i bindur se çdo caktim i Allahut është urtësi. Në fillim ti mund të mos e kuptosh këtë, por nuk bën të zhgënjehesh e të dëshpërohesh; ti duhet gjithmonë të mbështetesh në Allahun e lartësuar. Të lidhemi me Zotin e gjithësisë, i Cili është i urtë dhe gjithmonë vendos gjërat në vendin e duhur; dhe është i gjithëdijshëm, e di hallin tënd, i di vështirësitë e tua. Atëherë, pse të mërztësh, kur je në Dorën e të Urtit, të Gjithëdijshmit, i Cili të sheh kudo, të përcjellë dhe dëgjon lutjet e ankesat e tua. Ky, me të vërtetë, është burimi kryesor dhe më i rëndësishëm i optimizmit dhe i

guximit në jetën tonë. Të lidhemi me Allahun duke e njohur Atë dhe duke zbatuar mësimet nga kjo njohje në të gjitha sferat e jetës sonë, si në mirëqenie, si në sprova. Meditim të frytshëm!

ZOTI YNË NUK HARRON KURRË

Allahu i madhërishëm thotë:

“Dhe Zoti yt nuk harron kurrë.” (Merjem, 64)

Kësaj radhe do të shoqërohemi me një ajet të shkurtë në formulim, por shumë domethënës për sa u përket mesazheve dhe udhëzimit që ofron. Ky është ajeti i 64-të i sures Merjem, ku Allahu i përgjigjet Pejgamberit ﷺ për një pyetje që ai ia ka bërë Xhibrililit (ar). Kjo ngjarje ndodhi në Mekë, kur ardhja e Shpalljes u vonua më shumë zakonisht. Kështu, pasi Shpallja u ndërpre për një kohë dhe Xhibrili (as) nuk vinte te Pejgamberi ﷺ, Kurejshët filluan ta përqeshnin Pejgamberin ﷺ duke thënë se e braktisi ai që i vinte. Në këtë rast, Allahu i madhërishëm e zbriti edhe ajetin në suren ed-Duha: ”Allahu nuk të braktisë ty”. Kur më në fund i vjen Xhibrili me Shpallje, Pejgamberi ﷺ e pyet: ”Sa mirë do të ishte të na vizitoje më shpesh!” Sepse Pejgamberi ﷺ u përmallua për Xhibrilin (as), u përmallua për fjalët e Allahut, prandaj kërkoi të dinte arsyen e vënimit të Xhibrililit. Allahu i lartësuar iu përgjigj pyetjes së Pejgamberit ﷺ duke thënë:

“(Xhibraili tha): “Ne (engjëjt) zbresim vetëm me urdhrin e Zotit tënd. Atij i përket gjithçka që është para nesh, gjithçka që është pas nesh dhe gjithçka që është në mes. Dhe Zoti yt nuk harron kurrë”.

Domethënë, Allahu i madhëruar as nuk të harron e as nuk të lë anash kurrë, o Muhamed. Nga ky ajeti mund të nxirren dobi të rëndësishme. “Zoti yt nuk harron kurrë” fillimisht duhet kuptuar se Allahu i madhërishëm nuk i harron krijesat dhe vazhdon t’u dërgojë Shpallje njerëzve, t’i mësojë e t’i udhëzojë. Domethënë, edhe pse njerëzit e harrojnë Allahun, nuk e përmendin, nuk interesohen për Të, nuk kujdesen të zhvillojnë raporte të duhura me Të, Ai prapë kujdeset për ta. Allahu i lartësuar nuk i harron njerëzit ashtu siç njerëzit e harrojnë Allahun. Allahu në vazhdimësi na furnizon me mirësi në forma të ndryshme. Allahu i lartësuar na furnizon, ndonëse njerëzit nuk e falënderojnë për këtë. Kjo, sigurisht, duhet të na shtojë dashurinë për Allahun, kujdesin ndaj Tij, fuqizimin e raporteve me Të. Sa kujdes të madh që tregon Allahu duke mos e harruar askënd, madje as atë që e mohon Atë e as atë që e shan. Nga ajo që kuptojmë nga “Allahu nuk harron” është edhe ajo se në kuadër të Shpalljes Allahu ka përfshirë të gjitha udhëzimet e mundshme. Gjithë çfarë na duhet është në Shpallje. Nuk ka nevojë për plotësime. Të gjitha janë të përfshira në Shpalljen e Allahut e lartësuar. Allahu thotë:

”... Sot jua përsosa fenë tuaj, e plotësova dhuntinë Time ndaj jush dhe zgjidha që Islami të jetë feja juaj”. (el-Ma’ide, 3)

Allahu, pra, e ka plotësuar Islamin. Kjo fe është e plotë dhe ne duhet t’i përmbahemi, t’i nënshtrohemi, t’i përulemi. Ngase Allahu i madhërishëm nuk ka harruar çka duhet të përmbajë libri i saj - Kurani. Ne jemi ata që harrojmë. Secili autor që e shkruan një libër, në botimet e ardhshme ka çka të shtojë ose të heqë. Nganjëherë shton diçka që nuk e ka ditur fillimisht kur e ka shkruar librin.

Ndonjë zbulim a mësim ka ardhur më vonë, prandaj shton, ngase nuk di dhe mëson më shumë. Ose ka harruar të shkruajë diçka dhe e plotëson më pas. Kështu, ky ajet na mëson se Allahu i ka përmendur të gjitha në Kuran, ndërsa në heshtjen e Tij për gjërat ka urtësi dhe mësimë ashtu siç ka urtësi dhe mësimë në të folurit e Tij për to.

Allahu nuk harron kurrë. Allahu e nuk e harron bamirësinë e askujt, kurse njerëzit e harrojnë. Sa e sa njeriut i ke bërë mirë dhe ke harruar që i ke bërë mirë! Por edhe vetë ti ke harruar bamirësinë e dikujt që të ka bërë mirë. Vetëm Allahu nuk harron, edhe nëse bamirësia mund të jetë e vjetër me dekada e shekuj. Të gjitha janë të regjistruara. Të gjitha janë të shënuara dhe askujt nuk i humb mundi. Allahu i madhërishëm nuk harron kurrë këdo që ka bërë mirë qoftë dhe sa një grimcë; nuk harrohet e as nuk përbuzet.

Por vetëm sikur njeriu ta dinte edhe anën tjetër të “Allahu nuk harron”!

Allahu nuk e harron as padrejtësinë që i është bërë ndokujt. Dikush ka bërë zullum në të kaluarën dhe mendon se, me kalimin e kohës, ai zullum do të tretet dhe harrohet. Por Zoti yt nuk e harron kurrë as padrejtësinë e ndokujt që nuk është penduar për të. Mëkati nuk harrohet. Njeriu bën gynahe e shkelje ndërsa jeta vazhdon për të duke menduar ai se, me bamirësinë e kujdesin e Allahut ndaj tij, është harruar edhe mëkatimi dhe shkeljet. Assesi. Nuk është harruar, por ka mbetur i regjistruar. Pra, të të mos mashtrojë mirësia e Allahut ndaj teje, të të mos mashtrojë mbulimi që Allahu i bën mëkatit tënd, ngase kjo nuk harrohet. Pendohu para Allahut dhe ktheju Atij.

Nuk harrohen as duatë e shumta që i bëjmë Allahut të lartësuar. Ndoshta ne kemi menduar se janë harruar ose janë lënë pa përgjigje, por ato janë deponuar te Allahu dhe Ai të shpërblen për ato dua atëherë kur Ai e di se është më së miri dhe në mënyrën që Ai e di se është më mirë për ty. Asnjë dua drejtuar Allahut dhe e bërë sinqerisht nuk humb. Atëherë, mos u zhgënje për lutjet e kërkesat që ke bërë, ngase të gjitha do të plotësohen me lejen e Allahut të madhërishëm. Ato ose plotësohen në dynja sikurse ke kërkuar, ose plotësohen në dynja duke të ta larguar ndonjë fatkeqësi që ka pasur të të godasë, ose Allahu e deponon dhe ta ruan për Ditën e Gjykimit, atëherë kur do të të duhet më së shumti. Pra, me rëndësi është që dua ja nuk humb.

Këto janë disa nga kuptimet e “Dhe Zoti yt nuk harron kurrë”. Ta kujtojmë Allahun dhe të mos e harrojmë. Të kënaqemi me besimin se Zoti nuk harron dhe me kujdesin e Tij ndaj nesh. Meditim të frytshëm!

PËR TALENTIN

Allahu i madhërishëm thotë:

"Kur Musai kërkoi ujë për popullin e tij, Ne i thamë:

"Bjeri gurit me shkopin tënd!" Atëherë, nga ai shpërthyen dymbëdhjetë burime, dhe çdo fis e dinte burimin e vet. Ne thamë: "Hani e pini prej begative të Allahut dhe mos bëni të këqija e mbrapshti në Tokë!"

(el-Bekare, 60)

Në këtë ajet Allahu i madhërishëm përmend një nga mirësitë që ia dha Beni Israilit. Beni Israili ishin populli i Musait (as), që u persekutuan nga ana e Faraonit për një kohë të gjatë. Allahu e dërgoi Musain (as) që t'i shpëtonte nga tmerri i zullumit të ushtruar mbi ta. Ngjarja është e gjatë dhe ka shumë detaje të rëndësishme dhe interesante, mirëpo ky ajet flet për një pjesë ku Allahu i madhërishëm përmend begatitë që u dha atyre:

"Kur Musai kërkoi ujë për popullin e tij, Ne i thamë: "Bjeri gurit me shkopin tënd!" Atëherë, nga ai shpërthyen dymbëdhjetë burime, dhe çdo fis e dinte burimin e vet. Ne thamë: "Hani e pini prej begative të Allahut dhe mos bëni të këqija e mbrapshti në Tokë!"

Në këtë rast të veçantë tregohet për gjendjen e një mungese të ujit në të cilën u gjenden Beni Israili, të cilët i kërkuan Musait (*as*) t'i lutej Allahut t'i furnizonte me ujë. Dhe Allahu i lartësuar bëri që të dilnin burime të ujit. Ata ishin dymbëdhjetë fise, kështu që dolën dymbëdhjetë burime. Secili fis kishte burimin e vet, në mënyrë që të mos u shkaktonte probleme konsumimi i tij. Në fund, Allahu i madhërishtëm u tha:

”Hani e pini prej begative të Allahut dhe mos bëni të këqija e mb-rapshti në Tokë!”

Nga ky ajet fillimisht kuptojmë si Allahu i madhërishtëm kujdeset për robërit e Tij, veçanërisht kur ata i respektojnë urdhrat e Tij. Allahu nuk ua dha këtë mirësi Beni Israilit thjesht vetëm për shkak se ishin Beni Israili dhe populli i zgjedhur i Allahut (ngase nuk ka popull të zgjedhur në këtë kuptim), por për shkak se e dëgjuan Musain (*as*) dhe ndoqën mësimet e tij. Atëherë, kushdo që ndjek urdhrat e kërkuar dhe jep mundin në këtë, shpërblehet. Pra, shpërblimi bëhet sipas angazhimit dhe mundit, jo sipas përkatësisë racore. Përzgjedhja ndërtohet mbi besim, devotshmëri, etj., jo thjesht mbi prejardhje. Nuk ka dallim arabi ndaj joarabit e as joarabi ndaj arabit; as i bardhi ndaj të ziut e as i ziu ndaj të bardhit. Kjo është ajo që e bën të veçantë Islamin në luftimin e racizmit.

Mësimi që po ashtu mund të marrim nga ndarja e burimeve të ujit është se Allahu i madhërishtëm i ka ndarë edhe aftësitë e njerëzve. Dihet që njerëzit dallojnë në prirje e në talente. Nisur nga kjo, secili nga ne duhet të kërkojë të gjejë se me çka i përshtatet natyra në të cilën e krijoi Allahu i madhërishtëm. Natyrisht, ne të gjithë jemi krijuar që ta adhurojmë Allahun e lartësuar, mirëpo aftësitë

tona dallojnë. Dikush ka më shumë aftësi për lexim, dikush për biznes ... Pra, kemi punë të ndryshme, prandaj duhet ta kërkojmë talentin te vetët tona dhe te fëmijët tanë për të parë çfarë mundim të bëjmë më së miri. Nganjëherë ndodh që prindërit të ndrydhin talentin e fëmijës duke e detyruar të bëjë atë që prindi mendon se është e duhur dhe e mirë, ndonëse fëmija nuk ka talent për të. Nuk bën të insistojmë për arritje të caktuara. Ndoshta fëmija vërtet nuk ka kapacitet për rezultate të shkëlqyeshme në shkollë ose për ndonjë punë tjetër. Prandaj është shumë me rëndësi respektimi i aftësive dhe i mundësive. Natyrisht, duhet insistuar gjithmonë në angazhim, por besojmë që e thamë qartë: arritjet nuk realizohen dhunshëm. Secili ka prirje dhe ka talent dhe shoqëria duhet t'i motivojë talentet duke u dhënë hapësirë e mundësi që të zhvillohen dhe të avancohen. Dallimet në prirje janë për ta plotësuar njëri-tjetrin, jo për ta luftuar e për ta përbuzur njëri-tjetrin. Burri dhe gruaja, fjala vjen, kanë dallime të mëdha mes vete, por këto dallime nuk duhet të shndërrohen në armiqësi. Asnjë profesion shoqëror nuk duhet përbuzur; secili në mënyrën e vet është i dobishëm për njerëzit. Ne duhet të respektohem për atë që na dallon dhe kështu ta plotësojmë njëri-tjetrin, jo të luftojmë ose të nënçmojmë njëri-tjetrin.

Nga ky ajet gjithashtu mund të marrim idenë se Allahu i madhë-rishëm i ka dhënë çdokujt ndonjë aftësi. Atëherë, ndaj çdonjërit duhet të ketë respekt. Nuk bën ta nënçmojmë askënd që i bën dobi shoqërisë, çfarëdo qoftë puna e tij. Ne kemi nevojë për të gjithë. Kështu, Islami na mëson që t'i njohim aftësitë tona, t'i njohim ta-

lentet tona, të respektohem mes vete, të plotësohem, të ndihmo-
hem mes vete e të bashkëpunojmë. Kjo është bukuria e fesë së
Allahut të madhërishëm.

Ajo çka mund të kuptohet nga ky ajet është edhe ajo se njeriu duhet
të investojë në talentin ose prirjen që ia ka dhënë Allahu. Shiko çka
i tha Allahu Musait (as): “Bjeri gurit!” Domethënë, jep mundin.
Allahu nuk bëri që thjesht të dilnin burimet nga Ai, por i tha Musait
t’i binte gurit. Atëherë, edhe ti bëje tënden, “bjeri” çështjes me
talentit tënd, “bjeru” punëve tua, angazhohu e mundohu. Sa e sa
njerëzve Allahu u ka dhënë inteligjencë, mirëpo ata nuk investojnë
në këtë duke lexuar për të avancuar, ngase janë të mashtuar me
inteligjencën që kanë. Është për keqardhje injorimi i mundësive që
Allahu t’i jep. Të investojmë në talentin e në aftësitë që kemi. Nëse
gjen që Allahu të ka dhënë një aftësi a prirje të caktuar, investo
shumë në të, që ta bësh si është më së miri ose ashtu siç është i
kënaqur Allahu, në mënyrë që ta falënderosh për aftësinë që ta ka
dhënë.

Nga ajo që kuptojmë këtu, po ashtu, është se mirësitë - aftësitë,
talentet - që na ka dhënë Allahu i madhërishëm, duhet t’i shfry-
tëzojmë për kënaqësinë e Tij dhe në dobi të njerëzve, jo për të bërë
shkatërtime a ngatërresa. Sa e sa njerëzit kanë ndonjë talent që,
fatkeqësisht, e shfrytëzojnë për të keq! Gjen njerëz që dinë të sillen
e të bëjnë zgjidhje, mirëpo i përdorin këto aftësi për gjëra të
gabuar. Gjen të guximshëm që, fatkeqësisht, e përdorin guximin
për gjëra të mbrapshta. Allahu i madhërishëm thotë në fund të
ajetit “... mos bëni të këqija e mbrapshti në Tokë!” Pra, mos bëni

keq në Tokë. Njeriu nuk bën ta përdorë talentin e vet në dëm të njerëzve.

Pas tërë kësaj, themi se, nëse Allahu i madhërishëm nuk të ka ndarë hise në ndonjë aftësi të veçantë, duhet të pajtohesh me këtë dhe të mos ndihesh i nënçmuar. Ka njerëz që u është dhënë talenti, por nuk janë të kënaqur me të, nuk investojnë në të, nuk e përdorin si duhet dhe mbesin gjithmonë duke lakmuar atë që kanë të tjerët. S'ke pse shikon në atë që u është dhënë të tjerëve, kur ke çfarë të japësh vetë ti. Të kënaqemi me atë që Allahu na ka dhënë dhe do të jemi njerëzit më të lumtur dhe me të kënaqur në jetën e kësaj bote. Allahu na e përmirësoftë gjendjen dhe na e mundësoftë që, me talentet që kemi, të kontribuojmë në atë që Allahu është i kënaqur dhe në atë që ka dobi për njerëzit.

OPTIMIZMI I NGULITUR NË MENDËSINË E

BESIMTARIT

Musai (*as*) iku me popullin e tij nga arroganca dhe dhuna e Faraonit. Ndërsa po ndiqeshin nga Faraoni dhe ushtria e tij, ata u gjendën në një situatë tejet të vështirë dhe pa rrugëdalje. Musai (*as*) këtu na e jep një mësim madhështor për optimizmin, duke na e dëshmuar se zhgënjimi e dorëzimi para vështirësive nuk janë opsione për besimtarin. Allahu i madhërishëm thotë:

”Kur dy grupet panë njëri-tjetrin, shokët e Musait thirrën: ”Me të vërtetë, na zunë!” Ai tha: ”Kurrresi! Në të vërtetë, me mua është Zoti im. Ai do të ma tregojë rrugën”. Dhe Ne i shpallëm Musait: “Bjeri me shkopin tënd detit!” Menjëherë deti u nda dhe çdo pjesë e tij u bë si mal i madh.” (esh-Shu’ara, 61-63)

Nuk është e panjohur që Musai (*as*) është një nga pejgamberët më të përmendur në Kuran. Allahu i madhërishëm ka përmendur shumë aspekte të jetës së Musait (*as*), të cilat janë mësimet dhe frymëzim për ne. Por këtu do të përqendrohemi në një situatë tejet të rëndë në të cilën u gjind Musa (*as*) së bashku me popullin e tij. Faraoni, së bashku me magjistarët që e përkrahnin, u mposhtën publikisht para popullit të tyre nga Musai (*as*). Dihet që Faraoni

akuzonte Musain (*as*) për bërje të magjisë dhe e ballafaqoi me magjistarët që i shërbenin pushtetit të tij, me qëllim që ta dëshmonte publikisht se Musai nuk ishte pejgamber i Zotit siç pohonte. Por ndodhi e kundërta e asaj çfarë synonte Faraoni: U mposht vetë ai së bashku me magjistarët e tij. Madje, magjistarët e tij, të bindur se shenjat që solli Musai s'ishin magji e kësaj bote, por një mrekulli nga Zoti, iu kthyen të penduar Allahut të lartësuar. Kjo e tërboi edhe më shumë Faraonin, i cili mori vendim t'i torturonte dhe t'i ekzekutonte magjistarët e penduar. Kur Musai (*as*) kuptoi zemërimin e Faraonit, me lejen e Allahut, vendosi të largohej natën së bashku me popullin e tij, në mesin e të cilëve kishte fëmijë, gra e pleq. Në mëngjes, posa Faraoni mori vesh se Musai (*as*) me popullin e tij kishin ikur, mblodhi ushtrinë dhe iu vu pas që t'i kapte. Kështu, ndërsa Faraoni po i ndiqte, Musai (*as*) me popullin e tij vazhdonin të iknin, derisa u gjenden buzë një deti që s'e kalonin dot. Në këtë situatë, ata që ishin me Musain, të frikësuar ngaqë Faraoni po u afrohej dhe nuk shihnin rrugëdalje, nisën të ndienin zhgënjim:

”Kur dy grupet panë njëri-tjetrin, shokët e Musait thirrën: ”Me të vërtetë, na zunë!”

Këtu ndërhyu Musai (*as*) duke shfaqur bindjen e tij të plotë për ndihmën e Allahut: ”Kurrresi! Në të vërtetë, me mua është Zoti im. Ai do të ma tregojë rrugën”.

Pas këtij pohimi të bindshëm që shprehu Musai, Allahu e instrukttoi: ”Bjeri me shkopin tënd detit!” Menjëherë deti u nda dhe çdo pjesë e tij u bë si mal i madh”.

Në këtë mënyrë iu hap shtegu i shpëtimit nëpër det fiseve të Beni Israilit. Po çfarë përfitojmë nga kjo ngjarje?

Kështu, ata që ishin me Musain (*as*), posa u ndien të kanosur, menjëherë nisën të shprehnin vlerësime negative: “Na kapën!”, “Na zunë!”, “Mbaruam!” Situatat, vërtet, mund të jenë zymta dhe sprovat të duken pa rrugëdalje, por nuk duhet të nxitohet me gjykime. Mos thuaj mbaruam, por përmbahu, shqyrto rrethanat dhe mundësitë. Nga kjo, pra, mësojmë se nuk bën të nxitojmë në vlerësimin e situatave, të njerëzve, ose të sprovave.

Tjetra që mësojmë nga ky shembull është optimizmi që duhet të ketë besimtari. Ky është një optimizëm që buron nga besimi (imani) i tij dhe është pjesë qenësore e personalitetit të tij. Ky optimizëm nuk varet nga rrethanat e jashtme. Besimtari nuk është i atillë që vetëm kur të nisë të agojë “mëngjesi” dhe të ikën “nata” nis të tregohet optimist. Njerëzit në përgjithësi nisin të disponohen me të parë shenja pozitive të dukshme, mirëpo besimtari i vërtetë shfaq optimizëm edhe në situata në dukje të pashpresa. Njësoj edhe Musai (*as*), në situatën në fjalë, nuk pa rrugëdalje, por, megjithatë, shprehu bindje të fortë se Allahu do t’i bënte zgjidhje edhe aty. Edhe atëherë kur nuk duket të ketë rrugëdalje, edhe atëherë kur nuk duket të ketë arsye për shpresë, edhe atëherë kur nuk duket të ketë mundësi për zgjidhje, besimtari gjithmonë, nëpërmjet besimit, e ka një derë të hapur nga ku sheh rrugëdalje. Dhe i mjafton Allahu atij që e njeh Atë dhe mbështetet në Të.

Nuk qe kjo hera e parë që Allahu i madhërishëm e ndihmoi Musain (*as*). Allahu e kishte ndihmuar në shumë situata më herët, duke e shpëtuar nga zullumi i Faraonit, duke i bërë strehë kur ishte i vetëm

në arrati, duke i mundësuar vendbanim të sigurt dhe miqësi me familje të mirë. E, sa e sa herë Allahu na ka shpëtuar e na ka ndihmuar edhe ne! Sa e sa herë Allahu u është përgjigjur lutjeve e kërkesave tona! A nuk janë të mjaftueshme këto prova që të guxojmë të shpresojmë edhe në situata që na duken të pashpresa? A nuk është e mjaftueshme kjo përvojë e mirë me Allahun që të jemi të bindur se Ai nuk do të na lërë as kësaj radhe? Atëherë, të shërbehemi me përvojat e mira që kemi pasur me Allahun, me përvojat e pejgamberëve dhe të njerëzve të mirë, që ta freskojmë zemrën dhe ta ndiejmë rrugëdaljen nga çdo situatë e vështirë. Sepse Allahu fuqiplotë është Ai, që e mundëson zgjidhjen kurdo dhe kudo, siç është thënë: “Edhe po u bënë bashkë toka dhe qielli për të të shtypur, Allahu do të të nxjerrë nga ai mes”. Sepse gjithçka është në Dorën e Tij dhe Ai është i Gjithëfuqishëm, i Gjithëdijshëm, i Urtë.

Në këtë kontekst kemi gjithashtu edhe bindjen për vërtetësinë e premtimit të Allahut të madhërishëm. Domethënë, si komponentë të shpresës kemi besimin në Allahun ose njohjen e Tij, përvojat e mira me Allahun, dhe premtimin e Allahut se do të na ndihmojë. Këto janë të mjaftueshme për ta gjetur shpresën në çdo situatë, pavarësisht se si i sheh rrethanat ti. Allahu i lartësuar ka premtuar se do t’i ndihmojë të devotshmit dhe do t’u ndihmojë atyre që u është bërë e padrejtë. Allahu po ashtu ka premtuar se do të na përgjigjet në lutjet tona. Andaj të jemi të bindur për këto premtime që na i ka dhënë Allahu, ngase: “(Ky është) premtimi i Allahut, e Allahu nuk e thyen premtimin e vet, por shumica e njerëzve nuk e dinë”. (er-Rum, 6)

Allahu, pa dyshim, do të të shpërblejë edhe për durimin e pritjes së përgjigjeve në lutjet e tua. Prandaj bindu për vërtetësinë e premtimit të Tij, sepse Allahu e di më së miri se kur është koha për realizimin e premtimit të Tij. Ne nuk e dimë, prandaj presim me bindje, me mendim të mirë për Allahun, me nënshtrim dhe mbështetje të plotë në Allahun e madhërishëm, ashtu siç bëri Musai (as):

”Kurrresi! Në të vërtetë, me mua është Zoti im. Ai do të ma tregojë rrugën”.

Pra, Allahu e bën zgjidhjen dhe e di si e bën. Musai (as) nuk tha se tani Allahu do ta bëjë këtë ose atë e të mendohej kësisoj t’ia propozonte Allahut mënyrën si do të dëshironte t’i ndihmonte atij. Ne s’e bëjmë këtë, meqë jemi të bindur se Allahu e di më së miri; Ai na udhëzon, Ai na njeh më së miri, dhe çështjen e rrugëdaljes ia lëmë në dorëzim Atij. Sa bukur është të besosh, të shpresosh dhe të jesh i bindur për diturinë e Allahut të madhërishëm, për urtësinë e Tij e për bujarinë e Tij. Kështu, kur Musai (as) shprehu këtë bindje në mënyrën që e bëri, rrugëdalja iu bë nga nuk e kishte pritur fare. Ndoshta ai ka menduar shumë opsione të shpëtimit, por që t’i hapej shtegu i shpëtimit në mes të detit ishte e papritur për të dhe këdo tjetër në atë situatë. Pra, t’ia lëmë në dorëzim çështjen Allahut ndërkohë që ndërmarrim masat e kërkuara nga ne. Vërej sesi Allahu i madhërishëm e instrukttoi Musain me “Bjeri me shkopin tënd detit!” Dhe Musa (as) i tha “po” praktikisht duke e ndërmarrë këtë masë të kërkuar nga Allahu. Atëherë, t’i marrim edhe ne masat e duhura, të angazhohemi e të punojmë, ta bëjmë atë që kemi mundësi e pastaj të mbështetemi në Allahun, t’i varim shpre-

sat tek Ai, dhe të mos zhgënjehemi kurrë, sepse ky është një prem-tim që Allahu u ka dhënë të devotshmëve: “Atij që i frikësohet Allahu, Ai do t’i gjejë rrugëdalje (nga çdo vështirësi)”. (et-Talak, 2)

Domethënë, atij që beson në Allahun, ruhet nga e keqja, i kryen obligimet dhe, krahas kësaj, ndërmerr masat e duhura, Allahu do t’i bëjë rrugëdalje nga nuk e mendon.

Dhe në fund këtu mësojmë për përfundimin e keq të mizorëve e të padrejtëve. Faraonit, me siguri, kurrë s’i ka shkuar ndër mend se do të përfundonte ashtu siç përfundoi. Prandaj ky është një kërcënim për mizorët, për keqbërësit e mëkatarët, të cilët nuk i pendohen Allahut të madhërishëm dhe nuk çojnë ndër mend se mund t’iu vijë një përfundim i keq në këtë jetë. Allahu na ruajttë! Pra, t’i kthehem Allahut të penduar, t’i mbështetemi Atij, të shpresojmë në Të, të ruhem nga padrejtësia dhe të mundohemi që gjithmonë të kemi raporte të mira me Të.

KRITERI I DREJTË

Në jetën tonë kemi nevojë për një peshore të saktë me të cilën i matim fjalët dhe veprat tona. Një njësi matëse shumë të rëndësishme e gjejmë në ajetin vijues:

“O njerëz! Në të vërtetë, Ne ju krijuam ju prej një mashkulli dhe një femre dhe ju bëmë popuj e fise, për ta njohur njëri-tjetrin. Më i nderuari prej jush tek Allahu është ai që i frikësohet më shumë Atij. Vërtet, Allahu është i Gjithëdijshtëm dhe për Atë asgjë nuk është e fshehtë”. (el-Huxhurat, 13)

Ky ajet flet për një njësi matëse të saktë dhe shumë të rëndësishme. Flet për të gjithë njerëzit, pa dallim ngjyrash, gjuhësh a çfarëdo dallimi tjetër. Flet, me të vërtetë, për një kriter që, nëse e përdorim, me lejen e Allahut të madhërishëm, do të bashkohemi, do të bashkëpunojmë, do të na largohen zilia, urrejtjet e të tjera vese që kanë njerëzit. E, si të mos jetë kështu, kur kemi të bëjmë me Fjalën e Allahut, me fjalën e Krijuesit, i Cili kujdeset për ne dhe e dëshiron vetëm të mirën për ne. Në suren el-Huxhurat, në ajetin e 13-të, Allahu i madhërishëm thotë:

“O njerëz! Në të vërtetë, Ne ju krijuam ju prej një mashkulli dhe një femre dhe ju bëmë popuj e fise, për ta njohur njëri-tjetrin. Më

i nderuari prej jush tek Allahu është ai që i frikësohet më shumë Atij. Vërtet, Allahu është i Gjithëdijsëm dhe për Atë asgjë nuk është e fshehtë”.

Nga kjo fillimisht mësojmë se të gjithë jemi krijesa të Allahut të madhërisëm dhe kemi prejardhje të përbashkët, pra kemi vetëm një Zot. Në Kuran, Allahu shpeshherë na thërret “O ju njerëz!”, domethënë të gjithë ju njerëzit, kudo që të jeni dhe në çdo kohë që jetoni, çfarëdo prejardhje që keni, çfarëdo ngjyre që keni a çfarëdo gjuhe që flisni, Zoti i madhërisëm po ju flet. Prandaj këtë thirrje, me të cilën Allahu i madhërisëm po ju drejtohet, merreni seriozisht dhe dëgjojeni me vëmendje se çfarë po thuhet. Dhe çfarë thotë Allahu pas kësaj thirrje?

“Në të vërtetë, Ne ju krijuam ju prej një mashkulli dhe një femre”.

Nga kjo kuptojmë që origjina e njeriut është origjinë e nderit dhe e privilegjit. “Ne ju krijuam” do të thotë se ne jemi krijesa të Allahut të madhërisëm, i Cili na krijoi prej një mashkulli dhe një femre. Pra, dihet prejardhja jonë. Dihet pikënisja jonë. Dihet kush janë prindërit tanë. Ne kemi parë sesi në jetën e përditshme një nga, ndoshta, ofendimet më të rënda që mund t’i përjetojë njeriu është që të mos i dihen prindërit ose prejardhja. Për shembull, fëmijët që, fatkeqësisht, refuzohen nga prindërit pas lindjes, fëmijët e braktisur që nuk u dihen prindërit, dhe të ngjashmet me këto. Atëherë, ne na dihen prindërit, ne e dimë kë e kemi baba e kë nënë. Allahu i madhërisëm që në fillim, nëpërmjet thirrjes “O ju njerëz” dhe nëpërmjet “Ne ju krijuam” dhe “prej një mashkulli dhe një femre”, na tregon se sa i kujdesshëm është ndaj nesh, sa na do dhe sa na ka nderuar. Do të ishte mirë të meditojmë rreth kësaj. Pastaj

Allahu i madhërishëm më tej thotë: "Ju bëmë popuj e fise, që të njiheni ndërmjet vete."

Domethënë, popujt që janë dhe që kanë qenë, fiset e njerëzve, familjet e kështu me radhë, e kanë një origjinë. Ndarja e njerëzve në popuj e gjuhë të ndryshme, është mirësi nga Allahu i madhërishëm dhe kjo nuk duhet të përdoret si arsye për armiqësi mes njerëzve. Në një vend tjetër në Kuran, ku numërohen argumentet për ekzistimin e Allahut të madhërishëm, për atë se Ai është i vetmi që meriton të adhurohet, ndër të tjera, thuhet:

"... dhe shumëllojshmëria e gjuhëve dhe e ngjyrave (racave) tuaja". (er-Rum, 22)

Dallimet mes gjuhëve të popujve janë të shumta dhe të mëdha, por të gjitha i kupton Allahu i lartësuar, ngase Ai i ka krijuar. Prandaj është me vend që në dallimet mes njerëzve - ngjyrat, zakonet, gjuhët - ta shohim madhësitë e Allahut.

Dobia e radhës nga ky koncept është se dallimet mes njerëzve nuk duhet të shndërrohen në armiqësi e konflikt. Shumë nga këto dallimet janë pasuri, janë një mundësi e artë për ta plotësuar njëri-tjetrin. Jo çdo herë që kemi mendime të ndryshme duhet të ndahemi e të urrehemi. Dallimi në qëndrime mund të jetë pasuri sikurse që është pasuri dallimi në gjuhë e në ngjyra. Sepse për të gjitha këto Allahu thotë "për ta njohur njëri-tjetrin", pra që të bashkëpunoni ndërmjet vete, ta plotësoni njëri-tjetrin, të shkëmbeni përvoja dhe ta ndërtoni atë që Allahu i madhërishëm ka kërkuar nga ju – rolin e mëkëmbësit në dynja. Sa bukur që Allahu i madhërishëm që në fillim të ajetit na drejtohet me një gjuhë nderimi, privilegji dhe përzgjedhjeje që nuk e gëzojnë krijesat e tjera. Më tej, kur Allahu

flet për vlerën e individit, na vë në dijeni se asnjë njeri nuk merr vlerën e tij nga ngjyra, prejardhja ose familja. Vlera reale e njeriut ose epërsia e tij ndaj të tjerëve matet si në vijim:

“Më i nderuari prej jush tek Allahu është ai që i frikësohet më shumë Atij”.

Këtu Allahu jep mundësinë për një garë mes njerëzve, domethënë kush po bën më shumë vepra të mira dhe kush po largohet më shumë nga punët e këqija. Ky duhet të jetë projekti i jetësor i secilit prej nesh, pra që të garojmë vazhdimisht në punë të mira dhe në largimin nga punët e këqija. Po garuam kësisoj, pa dyshim se gara do të kalojë në bashkëpunim, në dashuri dhe respekt të ndërsjellë, në afrim mes nesh, jo në zili e urrejtje, ndarje e luftëra. Në anën tjetër, garat që bëjnë njerëzit për pasuri, për pushtet a për çfarëdo qoftë nga jeta materiale e dynjasë, sigurisht që njeriun e bën të egër, të vrazhdë dhe të acaruar. Sot, për keqardhje, shohim sa pak ka dhembshuri, mëshirë e dashuri në mesin e njerëzve. Pa dyshim, sot ka begati të mëdha, por gara se kush po bën më shumë, gara për t’ia rrëmbyer tjetrit e për ta shkelur tjetrin na e ka zbehur anën njerëzore. Së këndejmi, Allahu i madhërishëm na thërret të kthehemi dhe të bëhemi më të njerëzishëm, të kthehemi në origjinën tonë, të bashkëpunojmë mes vete duke garuar në devotshmëri e në punë të mira dhe duke u munduar ta marrim atë që Allahu e ka shpallur si arritje të madhe. Pra, normalja e raporteve njerëzore është bashkëpunimi, plotësimi i njëri-tjetrit dhe ndihma e ndërsjellë, jo urrejtja, ndarja e luftimi me njëri-tjetrin. Allahu i madhërishëm e ka zbritur këtë kriter, me qëllim që të gjitha këto ne t’i arrijmë duke e ndjekur udhëzimin e Tij dhe njëherësh të kuptojmë

që urrejtjen dhe armiqësinë mes njerëzve e ka futur djalli i mallkuar, kurse mësimet e Allahut kanë ardhur për t'i pajtuar njerëzit, për t'i larguar keqkuptimet dhe konfliktet mes tyre. Pra, është djalli i mallkuar ai, që nxit urrejtje mbi baza të prejdardhjes, të gjuhës, të ngjyrës, e mbi baza të tjera nga interesat e dynjasë, që ose janë materialiste në natyrën e tyre, ose janë pjesë e injorancës, e anës së errët njerëzore. Allahu i madhërishëm na e solli këtë dritë, që të na e ndriçojë rrugën e shpëtimit. Nga kjo kuptojmë se devotshmëria është boshti i unitetit njerëzor dhe njësia matëse ose kriteri për suksesin e vërtetë. Me fjalë të tjera, njësia matëse e suksesit nuk janë arritjet e dynjasë, por është devotshmëria, që nënkupton largimin nga punët e këqija dhe bërjen e punëve të mira.

Dhe për fund, devotshmëria nuk është pretendim, nuk është një titull që jepet, por është mirësi nga Allahu i lartësuar dhe Ai e di më së miri se kush është i tillë. Prandaj nuk ka pretendime, por ka angazhim dhe punë. Lidhur me këtë, Allahu i lartësuar ka zbritur dispozita dhe udhëzime, zbatimi i të cilave të bën të devotshëm, kështu që nuk ka të bëjë kjo me pretendime e lëvdata të kota që i thurim njëri-tjetrit, sepse: “Allahu është i Gjithëdhijshëm dhe për Atë asgjë nuk është e fshehtë”.

Domethënë, Allahu i di punët tona, i di zemrat tona, i di nijetet tona. Andaj të kujdesemi që karshi Allahu të jemi të pastër, të singertë, të vërtetë dhe të mirë. Kjo është ajo që duhet ta ndjekim në jetën e kësaj bote. Allahu na pastroftë dhe na nderoftë në dynja dhe në Ahiret, dhe na bëftë nga robërit e Tij të udhëzuar dhe të dobi-shëm për njëri-tjetrin!

PYET, KUR NUK DI

Allahu i madhërishëm thotë:

“... pyetni dijetarët e Librit, nëse nuk e dini (këtë).”

(en-Nahl, 43; el-Enbija, 7)

Kjo është një rregull e jetës. Para se gjithash, kjo duhet të jetë kultura e çdo besimtari. Prandaj duhet të pajisemi me këtë virtyt dhe ta praktikojmë në të gjitha fushat e jetës sonë. Ky ajet, sigurisht, përmban mësim dhe udhëzime të shumta, nga të cilat do t'i përmendim disa me lejen e Allahut të madhërishëm.

Fillimisht, kur Allahu na thotë t'i pyesim dijetarët për atë që nuk e dimë, na lë të kuptojmë se njerëzit ndahen në dy kategori: ata që dinë dhe ata që nuk dinë. Kështu, ata që nuk dinë, e kanë për obligim t'i pyesin ata që dinë; ata që dinë, duhet t'u japin përgjigjen atyre që nuk dinë. Ata që dinë, duhet të përgjigjen me dije dhe me argument, ngase vetëm kështu plotësohet kjo kërkesë e Allahut të madhërishëm. Vetëm kështu largohet injoranca. Vetëm kështu njerëzve u largohen dilemat dhe u përmbushen kërkesat.

Këtu gjithashtu kuptojmë se është e domosdoshme që në shoqëri të kemi njohës të të gjitha fushave, sepse njerëzve u duhen gjëra të ndryshme në jetë. Duhet të jemi të organizuar që në shoqërinë tonë të kemi njohës të besueshëm, njerëz të popullit dhe të vendit, që

sa më pak të kemi nevojë t'i kërkojmë ata jashtë shoqërisë ku jetojmë. Kësodore duhet studiuar edhe drejtimit të cilat e përmirësojnë jetën dhe ua largojnë problemet njerëzve në fusha të ndryshme, qoftë fetare, qoftë shkencore, qoftë sociale, qoftë shëndetësore.

Ky ajet po ashtu na mëson të pyesim për atë që vërtet na duhet, të pyesim për të vepruar e jo sa për të kundërshtuar. Pra, ne duhet të pyesim gjithsesi, por duhet të pyesim për gjëra që na përkasin, përgjigjja e të cilave na çon në veprim ose rezultat i të cilave është largimi i një dileme a sqarimi i një paqartësie. Shkurt, ne duhet të pyesim, me qëllim që të informohemi për atë që na hyn në punë. Atëherë, të mësohemi të pyesim për gjëra që na përkasin, ngase sot shohim njerëzit të pyesin për gjëra që nuk u duhen, pa pasur ndër mend të punojnë me to. Dijetarët e hershëm muslimanë na kanë mësuar që të mos pyesim për tema të caktuara, jo për shkak se nuk ka përgjigje ose njerëzit nuk kanë të drejtë të pyesin, por për shkak se thjesht nuk na hyn në punë përgjigjja. Kur njerëzit pyesin dhe merren me atë që nuk u përket, ngjallen debate e diskutime të pa-nevojshme. Andaj duhet të edukohemi me udhëzimet e Pejgamberit ﷺ, i cili ka thënë:

”Pjesë e përsosurisë së Islamit të një njeriu është lënia e asaj që nuk i përket atij”.¹²

Ka çështje të shumta që nuk na përkasin e as nuk na duhen, kështu që nuk kemi nevojë të bëjmë diskutim dhe debat për to. T'i pyesim ata që janë kompetentë dhe janë ekspertë të çështjes, jo ta pyesim,

¹² *Ef-Tirmidhi*, 2318; *Ibn Maxhe*, 3976.

fjala vjen, njeriun më të afërt. Sigurisht, duhet filluar nga ata që i njohim, por me kushtin që ata të kenë dije. Domethënë, në rend të parë kemi dijen, pastaj vjen në shprehje afërsia dhe njohja e individëve.

Ajo çfarë përfitojmë nga ky ajet është edhe lirimi nga përgjegjësia. Në qoftë se pyesim për atë që na duhet dhe i pyesim ata që duhet për të marrë përgjigje të sinqertë e jo për të ndjekur lehtësimet e për t'ia bërë vetes qejfin, me lejen e Allahut, ne shkarkohemi nga përgjegjësia para Allahut të madhërishëm duke e lënë përgjegjësinë të bjerë mbi ata që japin përgjigjen. Kjo meqë në këtë mënyrë ne veprojmë sipas asaj që na ka mësuar Allahu i madhërishëm. Allahu na ka mësuar t'i pyesim dijetarët dhe ne i pyesim dijetarët, jo për të kundërshtuar, jo për t'ia lehtësuar vetes, as për epsh a për ndonjë interes, por pyesim sinqerisht për të marrë përgjigjen e duhur. Atëherë, nëse puna vërtet qëndron kështu, do të jemi të shkarkuar nga përgjegjësia para Allahut të madhërishëm.

Ajo çka po ashtu mësojmë këtu është se fatkeqësia më e madhe është të pyeten injorantët ose ata që nuk janë kompetentë. Sot, fatkeqësisht, shohim njerëzit të mos hezitojnë të flasin në shumë fusha, pa qenë kompetentë a përgjegjës për ato fusha. Këtë ndërhyrje veçanërisht e gjejmë në çështjet e fesë, në format e konstatimeve kuturu, si: “Kjo është obligim dhe kjo nuk është obligim”, “Mendoj se kështu e kërkon koha jonë dhe vendi ku jetojmë”, etj. Së këndejmi, thuhet se, një ditë prej ditësh, një njeri kaloi pranë Rebias, hoxhës së Imam Malikut, dhe e sheh duke qarë dhe e pyet: “Çfarë të bëri të qashë, o dijetar i madh?” Rebia i ktheu: “Bela e madhe ka ndodhur!” “Çfarë është ajo?” Ai iu përgjigj: “Sot

është pyetur për çështjet e fesë ai që nuk është kompetent!” Dome-
thënë, ka nisë një sherr i madh, një traditë shumë e keqe mes
njerëzve. Prandaj të jemi të kujdesshëm që të mos të flasim për
fenë e Allahut të madhërishtëm atë që nuk na takon a që nuk dimë.
Të pyesim dhe, po ashtu, të jemi të përgjegjshëm në përcjelljen e
përgjigjeve të tjerët, ngase ndonjëherë ne pyesim e marrim përgjigje,
por nuk tregohemi të saktë në përcjelljen e përgjigjes. Na
ka rënë ta dëgjojmë shprehjen “Ka thënë hoxha ...”, që edhe mund
të jetë e vërtetë, por hoxha ka përmendur edhe rregulla e kushte
të cilat nuk përcillen së bashku me përgjigjen, gjë që bën të
shtrembërohet dukshëm përgjigja. Pra, të jemi të përgjegjshëm,
të jemi precizë në marrjen dhe përcjelljen e përgjigjeve. Pa dyshim
se i gjithëdijshtëm është vetëm Allahu i madhërishtëm, kështu që të
mos hezitojmë të themi “Nuk di” për atë që pyetemi, kur vërtet
nuk e dimë, veçanërisht kur kemi të bëjmë me dijen rreth Allahut
të madhërishtëm. Edhe nëse kemi qenë në haxh a *umre*, edhe nëse
falim namaz për një kohë të gjatë, edhe nëse ke shami në kokë -
çfarëdo statusi fetar që mund të kemi, në bazë të cilit dikush mund
të na marrë për të ditur rreth fesë, të mos hezitojmë të themi “Nuk
e di”. Sepse kjo është nga treguesit e edukatës e të frikës ndaj
Allahut të madhërishtëm. Allahu na e përmirësoftë gjendjen! Allahu
na e mundësoftë që të merremi me çështje që na përkasin dhe që
na duhen, që ndikojnë në formimin dhe edukimin tonë, dhe t’i pye-
sim ata që duhet dhe të pyesim për atë që duhet, pa anashkaluar
edhe detajet me rëndësi. Ky ajet ka ardhur në suren en-Nahl dhe
në suren el-Enbija, pra në suren që flet për pejgamberët, për të na
treguar se mësuesit e njerëzimit që duhet pyetur për çështjet ma-
dhore të jetës janë pejgamberët e Allahut të madhërishtëm. Ata janë

shëmbëlltyrat e mësuesit për ne. Prandaj për çështjet e mëdha t'i pyesim peygamberët e Allahut të lartësuar dhe trashëgimtarët e peygamberëve, dijetarët, sepse peygamberët i dinë çështjet ashtu siç i ka shpallur Allahu dhe ashtu siç i ka mësuar Ai.

NJË GRUA SI SHËMBËLLTYRË

Allahu i madhërishëm thotë:

“(Kujto) kur engjëjt thanë: “O Merjeme! Allahu të ka përzgjedhur, të ka pastruar dhe të ka përzgjedhur ty mbi të gjitha gratë e botës. O Merjeme! Bindju Zotit tënd! Bëj sexhde dhe përkulu në ruku bashkë me ata që përkulen (duke adhuruar Allahun)!”

(Ali-Imran, 42-43)

Ky ajet flet për një grua të madhe, të përzgjedhur nga Zoti i madhërishëm për të qenë shëmbëlltyrë për gratë e botës dhe për njerëzit në përgjithësi. Në këtë kohë, kur nevoja për modelet e duhura njerëzore është bërë më se e domosdoshme, kur po tentohet të na imponohen modele të shthurura dhe të deformuara, kemi nevojë shumë për kuptimin e ajeteve që flasin për këta shembuj madhështor, që lanë gjurmë të pashlyeshme në historinë e njerëzimit. Shembulli i kësaj gruaje të devotshme dhe të sinqertë, të përlurur para Allahut të madhërishëm, është i vlefshëm për të gjithë ne pa përjashtime. Të shohim çfarë na tregon Allahu për këtë grua madhështore, pra për Merjemen (*alejha selam*).

“(Kujto) kur engjëjt thanë: “O Merjeme! Allahu të ka përzgjedhur, të ka pastruar dhe të ka përzgjedhur ty mbi të gjitha gratë e botës.

O Merjeme! Bindju Zotit tënd! Bëj sexhde dhe përkulu në ruku bashkë me ata që përkulen (duke adhuruar Allahun)!”

Çfarë mund të marrim nga ky ajet? E para është se Allahu i madhërishëm na tregon se këtë grua e ka përzgjedhur dhe në këtë kontekst fjala “përzgjedhje” përmendet dy herë në ajet. Dhe kjo nuk është përsëritje e panevojshme. Hera e parë është kur Allahu thotë: ”Allahu të ka përzgjedhur (me cilësi të mira)”.

Këtu kuptojmë se Allahu i madhërishëm e ka pajisur Merjemen me cilësi të veçanta, me vlera të larta, dhe pa dyshim që kjo është nga mirësitë e mëdha që Allahu na i dhuron. Në jetën e kësaj bote, Allahu i lartësuar i furnizon njerëzit në mënyra të ndryshme dhe s’do mend se furnizimi më i mirë dhe më i dashur që Allahu i jep një robi është besimi në Të, morali i mirë, cilësitë e mira, nënshtrimi ndaj Tij. Kjo mund të merret edhe si një thirrje për prindërit që të kujdesen për fëmijët e tyre. Prindërit, sigurisht, kujdesen për veshmbathjen e fëmijëve, për ushqimin e tyre, që ata të duken sa më bukur, kur të dalin jashtë, e gjëra si këto. Por, para se gjithash e mbi të gjitha, prioritet duhet të jetë zbukurimi i fëmijëve me edukatë dhe me cilësi të mira. Sot jetojmë në kohën e formaliteteve, në kohën kur njerëzit mundohen në të gjitha format e mundshme të duken bukur. Kjo është në rregull, deri në kufij të arsyeshëm; domethënë, që kjo të mos jetë provokim, mburrje e kotë, mendjemadhësi, e gjëra negative si këto. Por, ajo që është më e rëndësishme se dukja e jashtme, është ana e brendshme njerëzore. Atëherë, Allahu i madhërishëm vërtet të ka përzgjedhur, nëse të ka dhënë edukatë e moral të mirë. Pastaj Allahu i lartësuar thotë: ”O Merjeme! Allahu të ka përzgjedhur, të ka pastruar ...”

Domethënë, të ka pastruar nga çdo vepër e keqe. Njëherë të ka pajisur me të mira, pastaj ka hequr nga ti të këqijat, mëkatet, veset e ulëta, punët e pamoralshme, pra të ka ngritur Allahu i madhërishtëm mbi të gjitha gratë e botës. Këtu shohim se ngritja reale, krenaria reale dhe sukcesi real nënkupton të pajisemi me cilësi të mira, me edukatën e mirë, dhe të pastrohemi duke lënë mëkatimin.

Në kohën tonë kur njerëzit orvaten të ngrihen me pretendime të llojllojshme, ajo që duhet të na bëjë përshtypje dhe të na nxisë për t'u angazhuar dhe përpjekur për suksesin tonë, është pajisja me edukatë të besimit, me edukatë të adhurimit, me edukatë të nënshtrimit ndaj Allahut të madhërishtëm dhe të pasimit të Pejgamberit ﷺ. Pastaj Allahu i lartësuar thotë: "... dhe të ka përzgjedhur ty mbi të gjitha gratë e botës".

Pra, Merjemja është nga gratë e përzgjedhura në mesin e njerëzimit. Janë katër gra që janë të përzgjedhura ndër të gjitha gratë e botës¹³: Hadixheja, gruaja e Pejgamberit ﷺ; Fatimeja, bija e Pejgamberit ﷺ, Merjemja, nëna e Isait (as), dhe Asia, gruaja e Faraonit, e cila, më të vërtetë, ishte një grua që u tregua e qëndrueshme në të vërtetën sikurse gratë e tjera që i përmendëm, të cilat duhet të jenë shëmbëlltyrë për gratë tona dhe për të gjithë ne. Atëherë, çfarë kuptojmë tjetër për Merjemen, për adhurimin e saj, për moralin e saj? Edhe pse Allahu i madhërishtëm e frymëzoi se do ta krijonte në barkun e saj një fryt pa e prekur mashkulli dhe ajo kishte

¹³ Ibn Abbas përcolli: I Dërguari i Allahut ﷺ tha: "Gratë më të mira ndër banorët e Xhenetit janë Hadixha bint Khuwejlid, Fatime bint Muhamed, Merjem bint Imran, dhe Asije bin Muzehim, bashkëshortja e Faraonit" (*Musned Ahmed*, 2896; *sahih* sipas shejh Albanit)

qenë me moral të mirë, ajo prapë shqetësohej për atë se çfarë do të thoshin të tjerët për nderin e saj. Kësisoj do të duhej të ishte edhe kujdesi ynë për moralin, për nderin, për turpin dhe për të gjitha ato që e bëjnë njeriun. Më tej, pasi Allahu i madhërisëm që tha se e kishte përzgjedhur Merjemen me cilësi të mira, çfarë pritej që ajo të bënte?

“O Merjeme! Bindju Zotit tënd! Bëj sexhde dhe përkulu në ruku bashkë me ata që përkulen (duke adhuruar Allahun)!”

Domethënë, meqë je përzgjedhur e je privilegjuar, adhuro Zotin tënd dhe bindju Atij. Fjala (në arabisht) e përdorur për bindje në ajet është “*kunut*”, që nënkupton qëndrimin e gjatë në këmbë para Allahut të madhërisëm, pra një angazhim më të madh adhures. Këtu mësojmë se sa më shumë që Allahu të na begatojë me mirësi të ndryshme, aq më shumë duhet të shihen gjurmët e këtij begatimi në adhurimin tonë, në përkushtimin tonë ndaj Tij. Fatkeqësisht, sot shohim të kundërtën; sa më shumë që njeriu begatohet, aq më shumë largohet nga Allahu i lartësuar. Ne mashtrohemi pas mirësive që na jepen, aq sa fillojmë të bindemi se ato na vijnë për shkak të mençurisë, shkathtësisë e aftësisë sonë. Kështu, rasti i Merjemes na mëson që, kur Allahu të na begatojë me mirësitë e Tij - me dije, me mirëqenie, me rehati – t’i përkthejmë ato në adhurim dhe në përkushtim ndaj Tij. Ky është reagimi i duhur karshi begative që na i dhuron Allahu i madhërisëm, pra më shumë falënderim, më shumë vlerësim, më shumë largim nga mëkatet, dhe jo e kundërta. Atëherë: “Bëj sexhde dhe përkulu në ruku bashkë me ata që përkulen (duke adhuruar Allahun)!”

Është shumë me rëndësi që edhe kolektivi ose shoqëria jonë të jenë ndër ata që bëjnë ruku e sexhde. Për t'i arritur këto cilësi pa dyshim se është shumë e rëndësishme kush është modeli yt, kush është referenca jote për mënyrën e të jetuarit. Modeli individual është shumë me rëndësi, por edhe shoqëria është shumë e rëndësishme. Kështu, Merjemja është shëmbëlltyra e kompletuar, që na e jep mësimin madhor se si duhet jetuar, si duhet falënderuar, si duhet të jemi për të përfunduar në mesin e të përzgjedhurve në Xhenet e po ashtu në dynja. Allahu i madhërishëm na bashkoftë me të mirët në dynja dhe e mundësoftë që të gjithë së bashku të falemi nga Zoti dhe të përfundojmë të bashkuar në xhenetet e Tij!

MBROJTJA PËRFSHIRËSE

Allahu i madhërishëm thotë:

“Thuaj: “Kërkoj mbështetje te Zoti i agimit, që të më mbrojë nga sherri i gjithçkaje që Ai ka krijuar dhe nga sherri i natës, kur kaplon terri, dhe nga sherri i falltarëve që fryjnë në nyje (duke bërë magji), dhe nga sherri i smirëziut, kur vepron me smirë.” (el-Felek, 1-5)

Kjo është sureja e parafundit e Kuranit, e cila zakonisht këndohet së bashku me suren e fundit. Surja el-Felek dhe surja en-Nas janë dy suret e fundit të Kuranit të cilat kanë përmbledhur në veten e tyre kërkimin e shpëtimit nga rreziqet kryesore që e kanosin njeriun, pra nga sherret me të cilat njeriu ballafaqohet në jetën e kësaj bote. Dijetarët kanë thënë se ajetet e sures el-Felek ofrojnë kërkimin e mbrojtjes nga bazat e të gjitha të këqijave që e rrezikojnë njeriun nga jashtë vetes së tij, meqë njeriut i vjen rreziku edhe nga brenda vetes së tij, domethënë nga *nefsi* i tij (egoja). Së këndejmi, Allahu i madhërishëm na mëson që t'i mbështetemi Atij dhe vetëm Atij t'i kthehemi si dhe vetëm nga Ai të kërkojmë mbrojtje. Pa dyshim se vënia e këtyre dy sureve në fund të Kuranit e ka domethënien e vet. Ne e lexojmë Kuranin dhe në këtë mënyrë e njohim Allahun e madhërishëm, kuptojmë se kush është Zoti i lartësuar, mësojmë histori të ndryshme. Ky udhëtim nëpër përmbajtjen e

Kuranit na shpie te përfundimi se ne njerëzit jemi krijesa të dobëta. Ne na kanosin rreziqe të shumta dhe shpëtimi ynë i vetëm është kthimi tek Allahu i madhërishëm. Ne nuk kemi zgjidhje tjetër përveçse t'i kthehemi Zotit të madhërishëm dhe t'i mbështetemi Atij. Ngase vetëm prej Tij vjen e mira. Ai është i vetmi që na mbron. Ai është i vetmi që ka mundësi të na ofrojë mbrojtje dhe siguri të plotë, të na garantojë se do ta realizojë atë që ka premtuar. Kështu, sureja el-Felek fillon me: “Thuaj: “Kërkoj mbështetje te Zoti i agimit”.

Pra, në suren ku janë përmbledhur bazat e sherrit dhe të problemeve njerëzore thuhet “Zoti i agimit”, me qëllim që të na jepet optimizëm dhe shpresë edhe në këtë situatë. Me fjalë të tjera, edhe atëherë kur përmendet e keqja ose problemi, Kurani flet me gjuhën e optimizmit, me gjuhën e agimit, me gjuhën e ditës dhe të dritës. Atëherë, sado që të kemi probleme dhe telashe në jetë, sado që të ketë sherre që na rrethojnë, ta dimë se Zoti i agimit do ta sjellë agimin, Zoti i ditës do ta sjellë ditën pas errësirës, dhe pas zymtësisë e mërziisë do ta sjellë gëzimin dhe lumturinë. Allahu i madhërishëm që në fillim të sures na përgëzon duke na dhënë siharin se do të na ndihmojë dhe se, pas çdo errësire, vjen drita. Kështu duhet të jemi gjithmonë ne, pra të kemi këso qasje optimiste, inkurajuese dhe shpresëdhënëse. Pastaj Allahu i madhërishëm thotë: “... që të më mbrojë nga sherri i gjithçkaje që Ai ka krijuar”.

Allahu na mëson këtu që, krahas kërkimit të mbrojtës nga Ai, duhet gjithashtu të pranojmë se Allahu është i vetmi që i di përmasat e vërteta të së keqes. Sa ka gjëra në dynja që ne i mendojmë si të

mira, por realisht janë të këqija dhe të dëmshme. Prandaj i kërkojmë Allahut të na mbrojë nga çdo gjë e keqe, meqë ne nuk e dimë shtrirjen e së keqes, nuk e dimë se çka mund të jetë sherr për ne, nuk e dimë se çka na rrezikon realisht. Allahut të madhërishëm i mbështetemi që të na mbrojë nga të këqijat që i dimë dhe nga shumë të këqija që nuk i dimë. Këtu, sigurisht, bën pjesë edhe *nefsi* ynë (egoja) ose kërkimi i mbrojtjes së Allahut nga sherri i vetëve tona. Shumë sherre na vijnë nga jashtë, por ka edhe shumë sherre që na vijnë nga vetët tona, prandaj dhe Pejgamberi ﷺ na mësoi të themi: “Kërkoj të më mbrosh nga e keqja e vetes sime!”¹⁴

Njeriu shpeshherë ia sheh sherrin vetes më shumë sesa ia sheh sherrin ndokujt tjetër. Allahu i madhërishëm na mëson t’i mbështetemi Atij për çdo gjë dhe të kërkojmë mbrojtje nga çdo gjë, e njohëm apo nuk e njohëm rrezikun që na vjen. Allahu e di më së miri se çka është e keqe dhe Ai e di më së miri se si na mbron. Pas këtij përgjithësimi, fillojnë kërkesa më të detajuara, si:

”... dhe nga sherri i natës, kur kaplon terri”.

Dihet që natën bëhen kurthet dhe planifikimet e sherrit; edhe në kuptimin e një dritareje kohore të përshtatshme për gjëra të caktuara, edhe me qëllim të shfrytëzimit të errësirës për ta fshehur aktivitetin e lig. Sa e sa sherri planifikohet kundër nesh dhe ne nuk e dimë! Armiqtë tanë thurin kurthe kundër nesh në ndejat dhe

¹⁴ “O Allah, Shpikësi i qiejve dhe i Tokës, Njohës i të padukshmes dhe i të dukshmes! S’ka Zot të vërtetë, përveç Teje. Kërkoj të më mbrosh nga e keqja e vetes sime, nga e keqja e shejtanit dhe nga cytja e tij për të bërë shirk, dhe të më ruash të mos dëmtoj vetveten ose ndonjë musliman”. (et-Tirmidhi)

takimet e tyre natën ose të mbyllur në objektet e tyre. Ne nuk e dimë, kurse Allahu i madhërishëm e di. Atëherë, besimtari, për tërë planifikimet e armiqve dhe tërë këto kurthe kundra tij, kujdesin ia lë Allahut të madhërishëm. Kjo nuk do të thotë që besimtari të mos interesohet për planet që bëhen kundra tij e as që të tregohet mendjelehtë karshi këtyre zhvillimeve; përkundrazi, ai interesohet dhe punon që të mbrohet nga këto të këqija, mirëpo është i vetëdijshëm se ka shumë sherre dhe të këqija të armiqve që ai nuk i di. Pra, mbrojtjen tonë ia lëmë Allahut të gjithëfuqishëm. Ai na mjafton kundër armiqve tanë. Ai na mjafton kundër të gjithë atyre që thurin plane e kurthe kundër nesh, gjë që zakonisht bëhet fshehurazi. Pastaj Allahu i lartësuar thotë:

”... dhe nga sherri i falltarëve, që fryjnë në nyje (duke bërë magji)”.

Domethënë, nga sherri i atyre që bashkëpunojnë me djaj që të na bëjnë të këqija. Ne nuk e dimë kush i bën këto, nuk e dimë si i bëjnë, por e dimë se Zoti i plotfuqishëm i di dhe kjo mjafton. Ne ata nuk i shohim, por e dimë se Allahu i sheh dhe kjo mjafton. Ne nuk kemi ndonjë fuqi kundër tyre, por e dimë se Allahu i madhërishëm është i gjithëfuqishëm, prandaj gjejmë prehjen dhe qetësinë tek Allahu mëshirëplotë përkundër rreziqeve që na kanosen në jetën e kësaj bote. Dhe në fund Allahu i madhërishëm thotë:

”... dhe nga sherri i smirëziut, kur vepron me smirë”.

Kështu, shohim këtë sure, për të cilën thamë se përmbledh bazat e të këqijave, të përmbyllet me të keqen më të madhe - zilinë (smirën). Zili është që njeriu të mos mund ta përballojë dot begatinë e tjetrit, të dëshirojë që tjetri ta humbë atë begati, pa pasur ai vetë në këtë ndonjë interes a dobi, pra ta dojë këtë thjesht vetëm ngaqë

nuk mund ta shohë mirësinë te tjetri. Allahu i madhërishëm na ka mësuar që ta kërkojmë mbrojtjen nga kjo kategori njerëzish, ngase, në këtë gjendje smire e tërbimi, personi mund të bëjë shumë të këqija: mendime të liga, fjalë të dëmshme (përgojim, shpifje, akuza), madje dhe veprime të drejtpërdrejta në dëm tonin. Megjithatë, ziliqari, edhe pse mundohet të të dëmtojë në mënyra të ndryshme, ai më së shumti e dëmton veten e vet. Dijetarët kanë thënë se nuk ka ndonjë të keqe që i bën dëm vepruesit më shumë sesa zilia. Zilia është një nga mëkatet e para që janë bërë në tokë. Iblisi, i cili qe i pari nga ziliqarët, nuk mundi ta përballonte favorin që Allahu i madhërishëm i bëri Ademit (*as*). Atëherë, le ta dinë të gjithë ziliqarët që punojnë me zili se nuk janë tjetër përveçse punëtorë të djallit të mallkuar. Allahu na ruajttë! Njeriu natyrshëm mund të preket nga zilia në situata të caktuara, kur të kaplohet nga ndonjë pakënaqësi, mirëpo nuk bën asses të veprohet sipas shtytjeve të zilisë. Kushdo që lejon vetveten të veprojë sipas zilisë që e ndien, pa dyshim që është person i lig dhe e meriton të kërkohet mbrojtja e Allahut kundër tij/saj. E, ku ka gjendje më të keqe sesa ajo kur miliona muslimanë, nëpërmjet sures el-Felek, i kërkojnë Allahut t'i mbrojë nga ziliqari dhe ti të përfshihesh në këtë kërkesë si një ziliqar nga i cili kërkohet mbrojtja. Allahu na ruajttë nga zilia, nga kokëfortësia dhe nga mendjemadhësia!

TA RUASH FENË NGA CYTJET E SHEJTANIT

Allahu i madhërishëm thotë:

*“Thuaj: “Kërkoj mbështetje te Zoti i njerëzve,
Sundimtari i njerëzve, i Adhuruari (i vetëm me të
drejtë) i njerëzve, nga sherri i djallit cytës që fshihet
(pasi cyt) e që hedh dyshime në gjokset e njerëzve,
(qoftë ai djall) prej xhindeve apo njerëzve!”
(en-Nas, 1-6)*

Kjo sure është sureja e fundit, që, së bashku me suren el-Felek, përmbledhin bazat e sherrit ose të këqijat kryesore për njeriun dhe po ashtu përmbajnë instruksionet për mbrojtjen nga këto të këqija, domethënë si ta kërkojmë ndihmën e Allahut kundër këtyre të këqijave. Në suren el-Felek kemi katër baza të sherreve nga të cilat dalin të këqijat e jashtme që ia vështirësojnë jetën njeriut. Në suren en-Nas përmendet vetëm një sherr dhe ky, vërtet, është një sherr i madh. Nëse njeriu nuk e njeh këtë sherr dhe nuk di si të mbrohet nga ai, mund t'i shkaktojë probleme të mëdha në jetë. Në ajet kemi një formulim shumë interesant lidhur me këtë; kemi tri thirrje të Allahut të madhërishëm së bashku me tre Emra të Tij.

Së pari: ”Thuaj: “Kërkoj mbështetje te Zoti i njerëzve”.

Këtu janë përmendur njerëzit në përgjithësi, kështu që duhet kup-tuar që ky Kuran është mbrojtje për të gjithë njerëzit, ndërsa për ata që nuk e besojnë është mësim dhe udhëzim. Shohim që e keqja e cila përmendet në këtë sure është vesvesi, cytja, ngacmimi nga shejtani të cilit njeriu i është ekspozuar në vazhdimësi. Kjo cytje u bëhet të gjithë njerëzve, veçse me intensitet të ndryshëm; po ashtu trajtimi i saj është i ndryshëm. Fillimisht Allahu i madhërishtëm na mëson ta kërkojmë mbrojtjen e Zotit të njerëzve, pra të njerëzve që i ekspozohen rrezikut të vesveses. Allahu thotë:

”...Zoti i njerëzve, Sundimtari i njerëzve, i Adhuruari (i vetëm me të drejtë) i njerëzve”.

Shohim që këtu kemi tre Emra të Allahut: Rabb, Melik, dhe Ilah. Rabb është Ai, që kujdeset për njerëzit dhe gjithçka është në Dorën e Tij. Melik është Sundimtari, Ai që sundon dhe nga sundimi i Tij nuk përjashtohet asgjë, pra një Sundimtar absolut, Ai që bën çfarë të dojë dhe vetëm ajo që Ai do bëhet, dhe Ai është i vetmi që mund t’i largojë krejtësisht problemet dhe rreziqet nga njerëzit. Dhe në fund kemi emrin Ilah, i Adhuruari, Ai që e adhurojnë njerëzit. Domethënë, ai që e njeh Allahun si Krijues, Furnizues, Sundues, në Dorën e të cilit është gjithçka, patjetër se do ta adhurojë Atë, do t’i nënshtrohet e do t’i përulet. Përmendja e këtyre tre Emrave të Allahut të madhërishtëm na bën të kuptojmë sa e madhe është kjo e keqe, sa shumë duhet ta kërkojmë ndihmën e Tij, sa bindshëm duhet t’i përulemi e t’i nënshtrohemi Atij, për shkak të rrezikut që na vjen nga vesvesi ose cytja e shejtanit. Më tej, Allahu i lartësuar thotë: ”... nga sherri i djallit cytës që fshihet (pasi cyt)”.

Këtu Allahu e përmend djallin dhe e përmend me cilësinë e cytjes, që i bie se mjeti kryesor i djallit kundër nesh është cytja. Por nuk i ka dhënë Allahu pushtet a mundësi atij për të na bërë dëm më shumë sesa cytja. Kështu, nëse arrijmë ta mbyllim derën e cytjeve nga shejtani, me lejen e Allahut, do të jemi të mbrojtur nga sherri i tij, meqenëse ai s'ka tjetër mundësi për të na e dëmtuar zemrën dhe mendjen. Allahu i lartësuar e përshkruan shejtanin si një që ikën, nëse e merr përgjigjen e duhur nga njeriu. Po cila është përgjigja e duhur? Shumë njerëz ankohen se kanë vesvese, veçanërisht në çështjet e fesë. Duhet bërë kujdes që të mos i injorojmë këto cytje duke dyshuar në vërtetësinë e tyre. Cytjet që na vijnë për fenë e Allahut dhe po ashtu cytjet për njeri-tjetrin duhet t'i verifikojmë, jo t'i dorëzohemi menjëherë ndikimit të tyre. Shërimi i cytjes mund të jetë të pyeturit rreth saj, mund të jetë njohja e saj, mund të jetë injorimi i saj, mund të jetë verifikimi i saj, mund të jetë lutja që Allahu të na mbrojë prej saj. Në suren el-Felek, njëherë është përmendur Zoti, pastaj të këqijat nga të cilat i kërkohet mbrojtje Atij dhe kjo mjafton. Mirëpo këtu përmenden tri cilësi të Allahut dhe tre Emra të Tij që duhet t'i përdorim për t'u mbrojtur nga një e keqe. A thua pse? Disa dijetarë kanë thënë se në suren en-Nas bëhet fjalë për rrezikun për fenë e njeriut, dhe rreziku për fenë është më i madhi. Në suren el-Felek kemi të bëjmë me të këqijat që kryesisht prekin dynjanë tonë, pra botën ku ne jetojmë, ndërsa në suren en-Nas kemi një sherr që më së shumti prek fenë tonë. Sa e sa njerëz kanë devijuar, për shkak të cytjeve dhe ngacmimeve të shejtanit nëpërmjet dilemave dhe epsheve! Pra, këtu kemi të bëjmë me një rrezik më të madh, nga çka kuptojmë se besimtari duhet të jetë i kujdesshëm që ta ruajë fenë e tij sikurse e ruan jetën e tij e

pasurinë e tij. Madje edhe më shumë. Fenë duhet ta ruajmë më shumë se shëndetin tonë, jetën dhe pasurinë tonë, ngase feja është gjëja më e shtrenjtë e më e rëndësishme, nëpërmjet të cilës merr kuptim jeta, pasuria, raportet me njerëzit. Kur feja u ekspozohet cytjeve, kjo, pa dyshim, përbën rrezik për bartësin e saj. Pastaj Allahu i madhërishëm thotë: "... që hedh dyshime në gjokset e njerëzve".

Allahu i madhërishëm këtu nuk e ka përmendur drejtpërsëdrejti zemrën. Pse? Ngase cytja e godet gjoksin e njeriut si një oborr të zemrës. Njeriu shpëton, nëse i largon cytjet nga gjoksi, nuk merret me to dhe nuk lejon që t'i futen në zemër. Por, ai që ia hap derën e zemrës cytjeve, pa dyshim se do ta pësojë. Kështu, ky ajet na mëson që të marrim masa në kohën e duhur duke ndërmarr atë që duhet për të larguar të këqijat para se ato të zënë vend në zemrën tonë dhe në mendjen tonë. Pra, të keqen duhet ta luftojmë në kohë dhe ta largojmë në kohë. Dhe në fund Allahu i madhërishëm thotë:

"... (qoftë ai djall) prej xhinëve apo njerëzve".

Domethënë, prej të gjitha cytjeve që vijnë prej xhinëve ose njerëzve. Ne e kuptuam se cytjet vijnë nga shejtani dhe nga xhinët, por këtu Allahu i madhërishëm po na tregon se cytjet mund të vijnë edhe nga njerëzit. Madje, ka nga dijetarët që thonë se cytjet që vijnë nga njerëzit, janë më të këqija se cytjet që vijnë nga djalli. Pse? Ngase cytjet e djallit ne nuk i shohim e as nuk i dëgjojmë; na vjen njëfarë cytje, por mund të largohet. Në anën tjetër, që të kesh cytës një shok të afërt, që vazhdimisht hedh dilema e dyshime duke të ftuar në epsh dhe në të këqija të tjera, sigurisht se kjo është shumë më e rrezikshme. Cytjet nga njerëzit shpeshherë mund të

jetë shumë më të këqija sesa cytjet që vijnë nga shejtani, ndonëse edhe kjo e njerëzve, në thelb, është nga shejtani, duke qenë se shejtani përdor edhe njerëz për qëllimet e tij. Njerëzit mund të jenë shumë të rrezikshëm, prandaj të jemi të kujdesshëm se me kë po rrimë e kë po e lëmë të na flasë.

Kjo është një sure madhështore me të cilën edhe është përmbyllur Kurani, për të na vënë në dijeni se e vërteta është në Kuran, pra në Fjalët e Allahut të madhërishëm, ndërsa cytjet, dilemat, ngacmimet vijnë nga djalli i mallkuar. Nëse arrijmë të mbrohem nga këto cytje, me lejen e Allahut të lartësuar, e vërteta lirshëm do ta gjejë rrugën deri te zemrat dhe mendjet tona, pas çka shndërrohet në bindje të palëkundur, në bazë të së cilës njeriu ndërton jetën e kësaj bote dhe udhëton lirshëm e këndshëm drejt Allahut të madhërishëm. Allahu na mbrojt nga cytjet e shejtanit, qofshin ato që vijnë nga njerëzit, qofshin nga xhinët, dhe na ruajttë nga çdo e keqe që e rrezikon fenë tonë, jetën tonë e pasurinë tonë!

UDHËZIMI I SURES ES-SEXHDE

Transmetohet nga Ebu Hurejre (ra) se i Dërguari ﷺ e kishte zakon që në namazin e sabahut të ditës së xhuma ta këndonte suren es-Sexhde dhe suren el-Insan.¹⁵ Këtu do të flasim për suren es-Sexhde. Çfarë përmban kjo sure, e cila u përzgjodh nga Pejgamberi ﷺ të këndohej në namazin e kësaj dite të bekuar?

Sureja es-Sexhde ka tridhjetë ajete dhe bën pjesë në suret e Mekës. Është shënuar në koleksionin e Buhariut e në atë të Ebu Dawudit se Pejgamberi ﷺ e lexonte këtë sure edhe para gjumit së bashku me suren el-Mulk. Këto janë veçori të rëndësishme të kësaj sureje për të cilat është mirë ta lexojmë, por, para se ta lexojmë, është mirë të njihemi edhe me përmbajtjen e saj. A thua vallë pse Pejgamberi ﷺ e lexonte këtë sure në ditën e xhuma dhe para gjumit? Urtësinë e kësaj e di vetëm Allahu i madhërishëm. Dijetarët kanë thënë se kjo sure përfshin në veten e saj argumente që flasin për madhësitinë e Allahut të lartësuar, për krijimin dhe fillimin e njeriut, për fundin dhe ringjalljen e njeriut, për përfundimin e tij (njeriut) në Xhenet ose në Zjarr. Allahu na ruajttë! Dita e xhuma,

¹⁵ El-Buhari

në anën tjetër, është dita kur u krijua Ademi (*as*) dhe dita kur do të ndodhë Kijameti. Pra, në këtë ditë ndodhin dy ngjarje të mëdha dhe sureja es-Sexhde ia kujton njeriut këtë, që ai të mos mbetet i shkujdesur, meqë problemi ose kriza më e rëndë në të cilën mund të bjerë njeriu është *gafleti* ose shkujdesja. Njeriun mund ta hutojë angazhimi i vazhdueshëm në jetën e kësaj bote, duke e bërë kështu ta harrojë qëllimin për të cilin u krijua dhe u soll në Tokë. Këto janë pyetje dhe tema që vazhdimisht duhet t'ua rikujtojmë vetëve tona, por, për shkak të angazhimeve të përditshme, shkujdesemi dhe harrojmë. Kjo sure, pra, erdhi që të lexohet çdo natë e në veçanti në ditën e xhuma në namazin e sabahut. Sot, për keqardhje, kjo sure nuk lexohet në namazin e sabahut nëpër xhamitë tona, për shkakun se xhemati ynë ende nuk është i gatshëm të qëndrojë aq sa të lexohen këto ajete. Por të shpresojmë që dalëngadalë t'i mësojmë edhe me këtë, duke ua kujtuar që kështu bënte Pejgamberi ﷺ.

Kjo sure flet për madhështinë dhe për vërtetësinë e Kuranit. Dhe s'do mend që besimtari dhe besimtarja duhet ta kenë udhërrëfyes Kuranin dhe pikë referimi për mësimet dhe kuptimet e jetës. Atëherë, t'ua kujtojmë vetëve tona në vazhdimësi e veçanërisht në ditën e xhuma se cila është pika jonë e referimit dhe ku është kthimi ynë përfundimtar.

Nga ajo që mund të mësojmë këtu janë edhe dilemat e idhujtarëve, ku shohim se për çfarë nocione boshe dhe të kota ata e humbën mundësinë e udhëzimit. Pra, këtu kuptojmë se për çfarë arsye të paqëndrueshme njeriu mund ta humbë mundësinë e madhe të udhëzimit dhe të faljes nga Allahu i madhërishtëm. Njeriu po që di të parashtrojë dilema të paqena sa për ta kundërshtuar fjalën e

Allahut dhe për ta refuzuar udhëzimin që Ai dërgoi nëpërmjet Pejgamberit ﷺ. Në anën tjetër, këtu shohim reagimin e madhërishtëm të Allahut ndaj këtyre dilemave dhe fuqinë e argumentimit të cilit njeriu nuk mund t'i kundërvihet, përveç nëse ka anime të panatyrshme ose mundet nga epshet. Epshi është penguesi kryesor i njeriut në pranimin e udhëzimit të Allahut të madhërishtëm. Allahu, po ashtu, përmend edhe përfundimin e atyre që nuk morën këtë udhëzim.

Pastaj Allahu i madhërishtëm flet për cilësitë e besimtarëve, duke treguar se akti kurorëzues i dijes së tyre, i mësimin të tyre, dhe i udhëzimit të tyre është sexhdeja. Pra, kjo sure e ka marrë emrin nga ky akt kulmor i nënshtrimit ndaj Allahut. Sexhdeja është mirësi e madhe. Vërtet që është kënaqësi e veçantë ta vendosësh ballin në tokë për Allahun e madhërishtëm. Por, para nënshtrimit fizik dhe vendosjes së ballit në tokë, duhet të përulet zemra karshi madhështisë së Allahut duke besuar në Të, të përulet zemra karshi argumenteve të Allahut ashtu që t'i pranojë dhe t'i zbatojë ato në jetën e përditshme. Allahu përmend në këtë sure gatishmërinë dhe kënaqësinë e prishjes së gjumit nga besimtarët që lënë shtratin e ngrohtë dhe ngrihen natën për ta shfaqur me sexhde përruljen ndaj Allahut të madhërishtëm:

“Askush nuk di se çfarë gëzimesh janë fshehur për ata (që ata përjetojnë në këtë përkushtim; në jetën tjetër), si shpërblim për punët e mira që kanë bërë”. (es-Sexhde, 17)

Pra, as kënaqësinë që do ta përjetojnë me shpërblimin e Allahun të madhërishtëm nuk mund ta paramendojë askush. Prandaj dija që

kemi, angazhimi ynë, udhëzimi ynë duhet të manifestohen nëpërmjet përluljes e përkushtimit tonë ndaj Allahut të madhërishëm. Me fjalë të tjera, nëse jemi të sinqertë dhe të vërtetë me diturinë që kemi për Allahun, për Ditën e Gjykimit, për fillësën tonë (kush jemi, nga erdhëm, si mund të përfundojmë), pa dyshim se kjo do të na përlulë dhe do të na bëjë t'i nënshtrohemi Tij. Kështu, Allahu në këtë sure na tregon si arrihet kjo dije dhe mbi çka ndërtohet ky përkushtim, ky nënshttrim dhe kjo përlulje para Allahut të madhërishëm, në mënyrë që sexhdeja, me të vërtetë, të jetë kënaqësi dhe burim i fuqisë dhe i ngritjes. Si arrihet kjo? Allahu na tregon se si arritën të ngrihen gjeneratat e mëhershme duke u bërë elitare të përzgjedhur nga Allahu i madhërishëm dhe yje në qiellin e udhëzimit; ata e arritën këtë me durim dhe me bindje. Kushdo që i ka këto dy tipare, me lejen e Allahut të madhërishëm, do ta ketë edhe çelësin e suksesit dhe të ngritjes. Atëherë, për atë çfarë besojmë të jemi të bindur se është e pamohueshme dhe pa alternativë. Të jemi të bindur se ajo që po e synojmë, është e saktë dhe e vërtetë. Të besojmë në Xhenet sikur ta shihnim. Të besojmë në Xhehenem sikur ta shihnim. Ta adhurojmë Allahun e madhërishëm sikur ta shihnim. Për të arritur në këtë shkallë duhet dije, duhet lexim të Kuranit dhe meditim rreth kuptimeve të tij. Kësisoj, edhe nëse në rrugëtimin e kësaj bindje na shfaqen pengesa, sfida e telashe, ne do t'i tejkalojmë me durim. Pra, të duhet udhëzimi që të shtyn drejt qëllimit dhe të duhet durimi që t'i largon pengesat dhe arsyeton sakrificën duke i dhënë përgjigje pyetjes “A ia vlen?” Po, ia vlen. Ia vlen ta prishim gjumin në mëngjes që ta falim namazin e sabahut në xhami. Ia vlen të ngrihemi edhe para sabahut dhe të falim namaz nate për kënaqësinë e Allahut të madhërishëm. Ia vlen t'i braktisim

haramet dhe të këqijat, edhe pse ndonjëherë mund të jenë në kundërshtim me kënaqësinë tonë. Gjithmonë ia vlen. Pra, surja es-Sexhde na mëson ta arrijmë këtë derexhe. Dhe në fund Allahu i madhërishtëm përmend se kjo rrugë nuk është e lehtë. Megjithatë, Allahu e thotë: “Ata pyesin: “Kur do të vijë Gjykimi (Fitorja), nëse e thoni të vërtetën?” (es-Sexhde, 28)

Këtu Allahu i madhërishtëm e përmend çlirimin dhe fitoren a atyre që u përpoqën në këtë rrugë. Ata që morën dije, u përulën në sexhde, bënë durim dhe qenë të bindur, me lejen e Allahut, triumfuan në këtë botë mbi epshet dhe tekat e tyre dhe mbi armiqtë e tyre, dhe arritën që, në Ditën e Gjykimit, të jenë të lumturit dhe ndër ata që do ta gëzojnë kënaqësinë e Allahut dhe mëshirën e Tij. Pra, surja es-Sexhde është sureja e rrugëdaljes, sureja e fitores, sureja e ngritjes, sureja e suksesit dhe e arritjeve të mëdha në dynja dhe në Ahiret. Dhe për të kuptuar tërë këtë na duhet që së pari ta kuptojmë sexhden jo vetëm si një segment i namazit, por si një portë nëpërmjet të cilës hyjmë në një botë tjetër, ngrihemi në një nivel tjetër, i kuptojmë gjërat më ndryshe, madje shumë më ndryshe se të kuptuarit pa sexhde. Sexhdeja është mirësia më e madhe që Allahu i madhërishtëm na ka dhënë, andaj me të drejtë Pejgamberi ﷺ tha: “Robi është më së afërti Zotit gjatë sexhdes ...”¹⁶

Atëherë, t’i afrohemi Allahut me sexhde, me përulje, dhe me thyerje para madhësisë së Tij, që të arrijmë sukses dhe lumturi në dynja dhe në Ahiret.

¹⁶ Sahih Muslim 482.

EDUKATA NDAJ ALLAHUT DHE TË DËRGUARIT TË TIJ ﷺ

Kaptina el-Huxhurat përmbledh mësimë dhe udhëzime edukative, të cilat janë të domosdoshme për formimin e duhur të individit dhe të shoqërisë në përgjithësi. Allahu i madhërishtëm thotë:

*“O ju që keni besuar! Mos nxitoni para (urdhrit të)
Allahut dhe të Dërguarit të Tij dhe kijeni frikë
Allahun! Vërtet, Allahu dëgjon gjithçka dhe është i
Gjithëdijshtëm”. (el-Huxhurat, 1)*

Mbi çfarë baze ndërtohet shoqëria jonë? Cilat janë temat kryesore me të cilat do të duhej të merrej shoqëria? Sepse në vazhdimësi po ndodh që shoqëria të merret me tema që nuk kanë të bëjnë me të realisht, domethënë nuk i kontribuojnë zhvillimit dhe avancimit tonë. Në kuadër të angazhimeve të shumta ditore që kemi, një përqindje e madhe e kohës dhe e energjisë sonë tretet në tema që nuk na përkasin, madje në tema që rrënojnë atë që e kemi ndërtuar deri më tani. Është shumë me rëndësi që të jemi të kujdesshëm se me çfarë tema po merremi, si po i radhisim dhe si po i ndërtojmë ato. Pa dyshim se udhëzim më të mirë, më të qëlluar dhe me të përshtatshëm se Kurani nuk gjejmë për çështjen e edukimit. Në fakt, nevoja jonë për këtë temë nuk shteret kurrë. Nuk mund të

mendohet që besimtari të arrijë një nivel të atillë që të mos ketë nevojë për tema edukative. Kështu, surja el-Huxhurat është një sure që ka zbritur në Medinë, madje nga suret e vonshme të Medinës, që i bie se, me gjithë sakrificën për Islamin që kishin bërë sahabët e Pejgamberit ﷺ dhe përvojën e fituar nga angazhimi shumëvjeçar në devotshmëri, Allahu i madhërishëm prapë i këshilloi për çështjen e edukatës ndaj Tij. Kurse ata kanë pasur nevojë për tema të këtilla në periudhën e Medinës, çfarë të thuhet për ne sot! Kjo sure ngërthen udhëzime që kanë të bëjnë me edukatën më fisnike. Allahu i madhërishëm na mëson se cila është edukata e duhur dhe çfarë e përbën atë, si trajtohet dhe si ndërtohet. Për të mos e zgjatur më tej hyrjen rreth këtij meditimi, po kalojmë tek ajeti i parë i kësaj sureje të bekuar. Kjo sure ka filluar me një thirrje që është thirrja më e ëmbël, një thirrje që na bën nder, një thirrje me emrin e mirësisë më të madhe që Ai na ka dhënë, me një emër që na bën bashkë, me një emër që i rrënon dallimet mes nesh, me një emër që na jep titullin më të mirë të mundshëm në jetën e kësaj bote - “O ju që keni besuar!” Domethënë, ju që keni besuar në Allahun e madhërishëm, ju që keni besuar në Pejgamberin ﷺ, ju që keni gjetur besimin e vërtetë, dëgjoni se çfarë po kërkon Allahu prej jush. Ibn Abasi (ra) ka thënë: “Kurdo që në Kuran ta dëgjoni thirrjen ‘O ju që keni besuar!’, përgatiteni mirë zemrën, sepse, pas kësaj thirrje, Allahu kërkon një urdhër ose një ndalim që duhet zbatuar”. Dhe në këtë ajet kërkesa e Tij është: “O ju që keni besuar! Mos nxitoni para (urdhrit të) Allahut dhe të Dërguarit të Tij ...”

Domethënë, mos u ngutni të vendosni për diçka para se ta merrni udhëzimin për të nga Fjala e Allahut dhe nga fjala e Pejgamberit ﷺ. Këtu Allahu i madhërishëm na mëson se edukata e besimtarit fillon

me Allahun e madhërishëm dhe me Pejgamberin ﷺ. Kjo është renditja e duhur. Pra, ne duhet fillimisht të edukohemi për marrëdhënie të qarta me Allahun e madhërishëm. Çfarë nënkupton kjo më saktë? Kjo do të thotë të kesh besimin e duhur në Allahun, të pohosh atë që i takon Allahut të madhërishëm. Edukatë ndaj Allahut është edhe mirësjellja me Fjalën e Tij - “Mos nxitoni para (urdhrit të) Allahut dhe të Dërguarit të Tij”. Pra, mos e vendosni veten tuaj para Fjalës së Allahut të madhërishëm. Si ka mundësi që njeriu të vendosë diçka para Fjalës së Allahut? Ai mund ta bëjë këtë duke vendosur para Fjalës së Allahut mendimin e vet, fjalën e vet, gjykimin e vet, interesin e vet, përvojën e vet. Nisur nga kjo, gjëja e parë që duhet të bëjmë për t’i verifikuar qëndrimet tona është që ta konsultojmë Fjalën e Allahut të madhërishëm. Nëse shohim që Allahu e ka miratuar, vazhdojmë tutje; nëse Allahu nuk e ka miratuar, përmbahemi dhe nuk vazhdojmë. Pra, duhet shikuar çfarë ka thënë Allahu për atë çështje, e çfarëdo natyre qoftë ajo. Ne nuk bën të besojmë në ndonjë gjë para se të na jap Allahu leje për këtë. Ne nuk bën ta adhurojmë Allahun në asnjë mënyrë tjetër përveç asaj që ka caktuar vetë Ai. Gjithçka duhet verifikuar nëpërmjet Allahut dhe Pejgamberit ﷺ. Kjo edukatë është tejet e rëndësishme, meqë na mëson se cila është pika jonë e referimit, domethënë ku kthehemi ne, kë e pyesim ne, kush është autoriteti ynë më i lartë në të kuptuarit tonë të gjërave. Me fjalë të tjera, nga kërkesat e besimit tonë është sjellja e duhur karshi pikës sonë kryesore të referimit, që nënkupton të jemi të sjellshëm me Fjalën e Allahut të madhërishëm duke mos vendosur opinionet a gjykimet tona para

Fjalës së Allahut dhe para fjalës së Pejgamberit ﷺ. Në këtë kontekst, kur Allahu i ka lavdëruar besimtarët për dëgjueshmërinë e tyre nga fundi i sures el-Bekare, ka thënë:

“Ata thonë: “Ne dëgjojmë dhe bindemi. Faljen Tënde kërkojmë, o Zoti Ynë dhe te Ti do të kthehemi!” (el-Bekare, 285)

Pra, ne do t’i nënshtrohemi dhe do t’i përulemi Allahut në atë çfarë Ai kërkon nga ne. Dhe të na falësh, o Allah, për vonesat tona e për mangësitë tona, meqë, në fund të fundit, te Ti do të kthehemi. Për më shumë, Allahu i madhërishtëm thotë: “Mos nxitoni para (urdhrit të) Allahut dhe të Dërguarit të Tij”.

Përse Allahu e përmend këtu edhe të Dërguarin ﷺ? Kjo ngase, për ta kuptuar drejt Fjalën e Allahut është e domosdoshme ta kuptojmë nëpërmjet Sunetit të Pejgamberit ﷺ. Sot dëgjojmë njerëz të thotë: ”Na mjafton Kurani për çdo gjë!” Por Allahu i madhërishtëm ka vendosur që mënyrës së përcaktimit të çështjeve t’i shoqërohet edhe ajo që vjen nga Pejgamberi ﷺ. Do të mjaftonte, sigurisht, që Allahu të thoshte “Mos nxitoni para (urdhrit të) Allahut” dhe të mos diskutohej për Sunetin, por Ai e përfshiu edhe Pejgamberin ﷺ. Kështu, për të ditur saktësisht çfarë kërkon Allahu nga ne, duhet patjetër të kalojmë nëpër Sunetin e Pejgamberit ﷺ. Allahu i lartësuar, sigurisht, ka kërkuar nga ne ta falim namazin, por mënyra si ta falim, sa namaze të falim, kur ta falim, çka e prish namazin, si merret abdesi, etj. - të gjitha na janë përcjellë nëpërmjet Sunetit të Pejgamberit ﷺ. Po ashtu detajet e agjërit, të zekatit, të haxhit e shumë e shumë të tjera që nuk mund të kuptohen e as të zbatohen

pa Sunetin e Pejgamberit ﷺ. Pastaj Allahu i madhërishëm thotë: “... dhe kijeni frikë Allahun!”

Takwa ose frika nga Allahu i madhërishëm nënkupton që njeriu të punojë sipas dijes së duhur. Andaj themi se nuk ka devotshmëri në eufori, në emocione, në hamendje, në zakone e tradita që nuk përputhen me parimet kuranore. Devotshmëria qëndron në pasimin e urdhrat të Allahut dhe pasimin e Sunetit të Pejgamberit ﷺ. Devotshmëria nuk është një pretendim, por është nënshtrim dhe përulje ndaj vullnetit të Allahut dhe mësimave të Pejgamberit ﷺ. Shikojë Allahu e ka vendosur devotshmërinë pas urdhrat që t’i bindemi Atij dhe Pejgamberit ﷺ. Ky është një mësim, por njëherësh edhe një kërcënim, në rast të mosbindjes sonë të paarsyeshme. Nëse vendosim diçka para Allahut dhe Pejgamberit ﷺ, do t’i hapet mundësia një ndëshkimi të dhimbshëm. Dhe në fund Allahu i lartësuar thotë: “Vërtet, Allahu dëgjon gjithçka dhe është i Gjithëdijsëm”.

Domethënë, fjalët tuaja, qëndrimet tuaja, gjykimet tuaja i dëgjon Allahu dhe e di më së miri çfarë është më e dobishme për ju. Kësodore ne duhet ta ndjekim urdhrin e Allahut e madhërishëm, në mënyrë që t’i arrijmë mirësitë e kësaj bote dhe shpërblimet e botës tjetër. Kjo, pra, është hyrja ose ajeti i parë e sures el-Huxhurat, që na e mëson edukatën që duhet të kemi me Allahun e madhërishëm dhe me Pejgamberin ﷺ. Allahu na udhëzoftë në rrugën e drejtë dhe mundësoftë që të formohemi me kuptimin e këtyre ajeteve, që të jemi nga ata që e ndërtojnë shoqërinë në baza të shëndosha!

EDUKATA NDAJ DIJETARËVE

“O ju që keni besuar! Mos e ngrini zërin tuaj mbi zërin e Profetit dhe mos i flisni atij me zë të lartë siç bëni me njëri-tjetrin, në mënyrë që të mos ju humbin veprat tuaja pa e ndier ju fare”. (el-Huxhurat, 2)

Po vazhdojmë me ajetet vijuese të sures el-Huxhurat, pasi në mësimin paraprak përmendëm ajetin e parë të kësaj sureje ku u fol për edukatën ndaj Allahut të madhërishëm dhe ndaj Pejgamberit ﷺ në kuptimin e respektimit të Fjalës së Tij duke mos vendosur asgjë para saj dhe para udhëzimit të Pejgamberit ﷺ. Pas këtij ajeti, vijojnë ajete që flasin për forma të tjera të edukatës, meqë, siç kemi theksuar, surja el-Huxhurat është një sure e edukimit dhe e formimit të duhur fetar, një sure e ndërtimit të individit dhe shoqërisë. Së këndejmi, sureja vazhdon me disa rregulla të tjera që kanë të bëjnë me Pejgamberin ﷺ, meqenëse ai është mësuesi ynë në këtë proces edukativ. Nëse nuk do të kishim edukatë ndaj tij, do të privoheshim nga shumë mësimë duke mos pasur mundësi ta marrim atë me çfarë e dërgoi Allahu i lartësuar. Prandaj kërkohet që besimtarët të jenë të mirësjellshëm me Pejgamberin ﷺ.

Ka forma të shumta të manifestimit të kësaj educate. Fillimisht Allahu i instrukton ata përreth Pejgamberit ﷺ që të mos e thërrasin

me emër, domethënë jo ta thërrasin “O Muhamed”, por “O i Dërguari i Allahut ose o Pejgamber”, pra ta thërrasin me titullin që ia dha Allahu i madhërishëm. Pastaj kemi instruksionin për të mos ngritur zërat e tyre mbi zërin e tij, kur të flasin me të ﷺ, çka në ato rrethana nënkuptonte që toni i zërit të tyre të ishte nën tonin e zërit të Pejgamberit ﷺ në shenjë respekti ndaj pozitës së tij. Në kohën tonë, meqë ai nuk është gjallë dhe në mesin tonë, kjo ulje e zërit karshi tij duhet të manifestohet me nënshtrim dhe përlule ndaj urdhrave të tij. Kësisoj, pra, ne sot nuk e ngrijmë zërin tonë mbi zërin e Pejgamberit ﷺ. Me fjalë të tjera, nga format e uljes së zërit karshi Pejgamberit ﷺ është zbatimi e asaj që ai ka kërkuar prej nesh, largimi nga ajo që ai ka ndaluar, pranimi dhe vërtetimi i asaj për të cilën ai ka lajmëruar, pastaj dhe, siç thamë në mësimin para këtij, të mos vendosim asnjë fjalë, mendim a qëndrim para fjalës dhe udhëzimit të Pejgamberit ﷺ.

Edukata ndaj Pejgamberit ﷺ, ndër të tjera, nënkupton që ta duam atë më shumë se çdokënd tjetër pos Allahut të madhërishëm. Nuk duhet të ketë një krijesë tjetër që e duam më shumë se Pejgamberin ﷺ me dashuri të respektit, të dëgjueshmërisë, të pasimit dhe të nënshtrimit. Krahës dashurisë së veçantë që duhet të kemi ndaj tij, ne duhet ta kemi atë edhe model në jetë. Besimtari mundohet të bëhet si Pejgamberi ﷺ në adhurimin ndaj Allahut të madhërishëm dhe në mirësjelljen e tij. Ngase ai është i Dërguari i Allahut, njeriu më i devotshëm dhe më i mirë, por megjithatë një njeri të cilin Allahu e ka dërguar për ne që ta ndjekim shembullin tij. Pra, ai që e do Allahun e madhërishëm, duhet ta pasojë Pejgamberin ﷺ.

Këtu duam të shtojmë edhe diçka me rëndësi. Kur dijetarët kanë komentuar ajetin që flet për edukatën ndaj Pejgamberit ﷺ, kësaj ia kanë bashkangjitur edhe edukatën ndaj dijetarëve, ngase dijetarët janë trashëgimtarët e pejgamberëve dhe, rrjedhimisht, edhe trashëgimtarët e Muhamedit ﷺ. Ata na i përcjellin mësimet e Pejgamberit ﷺ duke na mësuar çfarë ka thënë dhe çfarë ka vepruar Pejgamberi ﷺ. Kështu, ne e njohim Allahun dhe Pejgamberin ﷺ nëpërmjet dijetarëve tanë ose mësuesve tanë, të cilët, në fakt, janë përzgjedhur nga Allahu i madhërishtëm për t'i shpërndarë mësimet e Allahut dhe mësimet e Pejgamberit ﷺ në mesin e njerëzve dhe njëherësh të jenë shembull i zbatimit të atyre mësimëve. Prej edukatës sonë ndaj dijetarëve është që, kur ata të flasin, ne të heshtim dhe t'i dëgjojmë, pa u ndërhyrë në fjalët e tyre, pa i kundërshtuar me injorancë dhe me të tjera sjellje që cenojnë integritetin e tyre. Është e vërtetë që dijetarët tanë nuk janë të pagabuar, por duhet pasur kujdes që njeriu të ketë respekt ndaj dijes së tyre, ndaj opinionëve të tyre, dhe të mos i kundërshtojmë ata vetëm për shkakun se nuk na e mbushin mendjen në ndonjë çështje ose nuk na plotësohet ndonjë interes. Pjesë e edukatës ndaj dijetarëve është që të mos i keqpërdorim ose të mos i keqinterpretojmë fjalët e tyre. Jo rrallëherë ndodh që njerëzit të mos e marrin si duhet mendimin e një dijetari të caktuar. Për shembull, dijetari e lejon ndonjë gjë, por me kushte të caktuara dhe njerëzit nuk i përcjellin kushtet e tij duke e paraqitur lejimin e tij si një lejim për çdo kohë dhe rrethanë. Ose anasjelltas: Dijetari e ndalon për një situatë të caktuar një gjë të lejuar përgjithësisht, kurse njerëzit se përfillin atë situatë me arsyetimin se dijetari po e shtrëngon zbatimin e fesë pa

arsye. Sigurisht se është mungesë e edukatës ndaj dijetarëve që të merren fjalët e tyre sipas tekave tona.

Nga edukata ndaj dijetarëve është që t'ua mbulojmë të metat e tyre dhe të mos i përhapim ato. Nëse kemi të bëjmë me përhapjen e gjërave që shihen te dijetarët, atëherë t'i përhapim vlerat e tyre, kontributet e tyre në dije, mësimet e tyre; duke filluar nga sahabët e Pejgamberit ﷺ, që janë elita e dijetarëve, maja e dijes, meqë ata përcollën të parët mësimet e Pejgamberit ﷺ dhe kjo u bart pastaj nëpër gjeneratat deri në kohën tonë. Gjithashtu nuk duhet bartur fjalët e dijetarëve te të tjerët. Për shembull, t'u thuhet personave të caktuar se ky dijetar ka thënë kështu e kështu për ty, siç, për keqardhje, bëjnë njerëzit për ta nxjerrë fjalë kundër një dijetari tjetër. Të këtillët nuk përtojnë t'i bëhen postierë shejtanit me bartjen e këtyre fjalëve, duke futur njerëz në konflikte të panevojshme me anë të hiperbolizimit të mospajttimeve mes tyre.

Pa dyshim se prej edukatës ndaj dijetarë është që t'u ndihmojmë atyre në përhapjen e dijes, t'u gjendemi në nevojat e ndryshme që ata kanë, qoftë si një obligim që kemi ndaj muslimanëve në përgjithësi, qoftë si ndihmë ndaj njerëzve të dijes; t'u jemi mirënjohës për kontributin e tyre në dije dhe të bëjmë dua për ta.

Ka arsye të shumta përse njerëzit nuk janë të edukuar si duhet ndaj dijetarëve. Një nga shkaqet kryesore është injoranca. Injoranti nuk mund të respektojë një dijetar, meqë nuk ia di vlerën atij. Duhet të jemi të kujdesshëm që të lirohemi nga hija e injorancës dhe të njihemi me vlerën e dijetarëve, që t'i respektojmë si duhet.

Po ashtu, siç thamë, nga arsyet e mosshfaqjes së respektit ndaj dijetarëve është se ata mund ta rrënojnë interesin tonë, të flasin ndoshta të kundërtën e asaj çfarë do epshi ynë. Kur njerëzve nuk u përmbushen interesat, flasin keq për dijetarët duke thënë për ta se nuk po dinë e nuk po i kuptojnë situatat. Nuk është se të këtillët vetë dinë ta vlerësojnë çështjen në fjalë, por atyre u pamundësohet ndonjë interes ose u kundërshtohet ndonjë epsh.

Nga arsyet e mungesës së edukatës ndaj dijetarëve sot janë edhe fushatat e egra kundër tyre, ku ata përmenden për të keq, përhapet ndonjë e metë e tyre, shpifet kundër tyre, e kështu me radhë. Duhet të tregohemi të kujdesshëm që të mos bëhemi pjesë e fushatave të këtilla me a pa dashje.

Arsye e mospasjes së edukatës ndaj dijetarëve është edhe zilia. Ka njerëz që nuk mund ta durojnë dikë që është më i dijshtëm se vetë ata në punët e fesë. Ndodh që dikush që është i dijshtëm në çështje të caktuara të mos mund të ulet në gjunjë për të marrë mësim nga dikush tjetër ose të pyesë ndokënd për çështjet e fesë. Prandaj dhe sillet pa edukatë me njerëzit e dijes, veçanërisht me njerëzit e dijes në fe.

Arsye për këtë mund të jetë edhe fanatizmi ekstrem (i egër) ndaj ndonjë dijetari a hoxhe të caktuar. Kjo e bën personin të jetë i vrazhdë dhe i paedukatë me të tjerët. Fanatizmi, pasimi i verbër, dhe ndjekja e një grupi të caktuar, duke i injoruar të gjithë të tjerët, e bën personin të sillet me sjellje të papranueshme dhe në kundërshtim me mësimet e këtyre ajeteve.

Atëherë, një shoqëri e ndërtuar dhe e edukuar si duhet është ajo ku respektohet dhe vlerësohet dija, ku vlerësohen dijetarët dhe njerëzit e dijshtëm dhe u jepet hapësirë që ta shpërndajnë dijen, ku u jepet vendi i merituar dijetarëve, vërtet aty ku shohim edhe zhvillim e ndërtim, përparim dhe ngritje. Në anën tjetër, shpërfillja, përbuzja dhe shkelja e dijetarëve pa dyshim se janë tregues se një popull nuk ka të ardhme të ndritur. Allahu i madhërishëm na dhëntë dije dhe na e mundësoftë t'i respektojmë si duhet dijetarët tanë, duke filluar nga shokët e Pejgamberit ﷺ deri te ata në kohërat tona.

UDHËZIMI I SURES EL-INSAN

Dita e xhuma është një ditë e veçantë për çdo musliman. Kjo ditë ka veçori që besimtarët duhet t'i njohin, në mënyrë që ta respektojnë si i ka hije. Dita e xhuma ka një vlerë të madhe tek Allahu i madhërishtëm dhe ofron mundësi të mëdha për të fituar shpërblime të shumta. Nga veçoritë e kësaj ditë është se Pejgamberi ﷺ e veçonte namazin e sabahut me këndimin e sureve es-Sexhde dhe el-Insan, ndërsa na e rekomandoi leximin e sures el-Kehf gjatë ditës. Pra, kemi tri sure që, me të vërtetë, kërkojnë vëmendje të posaçme nga ne. Në to ka mësimet e udhëzime për jetën tonë, për të ardhmen tonë, për tërë atë që na rrethon. Këto sure përmbledhin në mënyrë të mrekullueshme tërë ciklin e jetës, duke na dhënë mësimet për zgjidhjen e problemeve dhe tejkalimin me sukses të sfidave. Meqë kemi folur në mësimet paraprake për suren el-Kehf dhe suren es-Sexhde, kësaj radhe do të flasim për suren el-Insan.

Sureja el-Insan është titulluar “Njeriu”, meqë flet shumë për figurën e njeriut. Kjo sure vjen menjëherë pas sures el-Kijame, e cila flet për Ditën e Kijametit, për natyrën e thyeshme të njeriut, për origjinën e tij, për marrjen e tij në llogari, në mënyrë që të na e tërheqë vëmendjen drejt temave të rëndësishme për ne. Dhe është tejet e rëndësishme që të merremi me temat për të cilat flet Shpallja, pika jonë kryesore e referimit në përcaktimin e gjërave, sepse këto tema janë pakrahasueshëm më të vlefshme se shumë

tema të tjera të cilat njerëzit sot i kanë bërë prioritete të jetës. Çështja e qëllimit të krijimit tonë, çështja e Ditës së Gjykimit dhe e llogaridhënies, janë tema madhore, dhe pikërisht trajtimi i këtyre temave vijon në suren el-Insan, veçse në mënyrë më të detajuar dhe më të drejtpërdrejtë sesa në suren paraprijëse. Allahu i madhërishëm në fillim të kësaj sureje e bën një pyetje retorike (për të na e tërhequr vëmendjen):

“Vallë, a nuk ka kaluar një periudhë kohore, kur njeriu nuk ka qenë qenie e denjë për t’u përmendur?” (el-Insan, 1)

Allahu i madhërishëm e fillon këtë sure duke na e rikujtuar një kohë kur ne s’ishim asgjë, kur as që përmendeshim si diçka. Domethënë, Allahu ka qenë dhe s’ka pasur gjë tjetër para Tij. Njeriu s’ka ekzistuar fare, pastaj Allahu i madhërishëm e krijoi. Kjo lë të kuptohet se njeriu nuk ka asnjë arsye të jetë mendjemadh, arrogant dhe të ndiejë vetëpëlqim, meqë dikur s’ka ekzistuar fare dhe Allahu e krijoi, e privilegjoj dhe e nderoi. Pastaj Allahu përmend përbërjen e njeriut: “Në të vërtetë, Ne e krijuam njeriun nga një pikë farë e përzier, për ta sprovuar dhe e bëmë që të dëgjojë dhe të shohë”. (el-Insan, 2)

“E përzier” do të thotë me mendje, me shpirt e me gjak. Pra, kemi disa komponentë të qenies së njeriut që kërkojnë të mbahen. Secila prej tyre ka ushqimin e vet dhe kujdesin që duhet t’i kushtohet. Trupi kërkon kujdes me ushqim të mirë, me ujë, me ushtrime fizike etj. Mendja kërkon kujdes me dije të shëndoshë dhe me informata të duhura. Shpirti dhe zemra kërkojnë kujdes me besim në Allahun e madhërishëm dhe me adhurime. Kështu, shohim që Allahu ia kujton njeriut se Ai kujdeset për çdo gjë që i duhet

njeriut, pra ia kujton se Allahu është Kujdestari. Më tej, Allahu thotë:

“Natyrisht që Ne i treguam atij rrugën e drejtë ...” (el-Insan, 3)

Domethënë, Ne ia kemi mësuar atë që duhet duke i dërguar Shpallje që përshtatet me natyrën e tij... : “... që ai të jetë ose mirënjohës, ose mosmirënjohës”. (el-Insan, 3)

Dhe kjo është ndarja kryesore e njerëzve - mirënjohës për begatitë që u ka dhënë Allahu ose mohues të këtyre begative. Prandaj duhet të shikojmë se kush jemi ne realisht dhe çfarë na bën nder dhe na ngre lart. Në këtë kontekst, kjo arrihet duke qenë ne të kompletuar, kur çdo komponenti që na përbën i japim hakun edhe nga aspekti i jashtëm, edhe nga aspekti i brendshëm. Sepse për secilin nga këta komponentë duhet treguar mirënjohje ndaj Allahut të madhërishtëm. Pastaj Allahu përmend epilogun e këtij kategorizimi të njerëzve. Ata që janë mohues, do të marrin ndëshkim të dhimbshëm; ata që janë falënderues, do të marrin shpërblimin. Allahu përmend edhe detaje të këtij shpërblimi që falënderuesit do të marrin pas Ditës së takimit me Të. Për më shumë rreth shpërblimeve që do të marrin falënderuesit është mirë ta lexojmë suren el-Insan, ku gjejmë përshkrime të Xhenetit dhe të begative të pafundme që do t'i gëzojnë banorët e tij.

Ajo që gjithashtu na e tërheq vëmendjen në këtë sure është bami-rësia që njeriu duhet të bëjë. Sigurisht, Pejgamberët e Allahut janë shembulli ynë në të qenët falënderues dhe bamirës. Në përshkrimin e rrugës së drejtë patjetër duhet pasur model ose një pikë referimi për atë se çka është mirë e çka keq, çka është e dobishme e çka e

dëmshme. Dhe në këtë sure gjejmë shëmbëlltyrat që praktikisht na mësojnë se si duhet realizuar besimin në Allahun e madhërishëm - Pejgamberët e Allahut, të cilët na mësojnë se si të arrijmë të bëhemi të kompletuar dhe mirënjohës ndaj Allahut dhe bamirës ndaj njerëzve. Allahu na tregon në këtë sure se si sillen bamirësit e vërtetë:

“Ne ju ushqejmë vetëm për hir të Zotit. Për këtë nuk duam shpërbtim e as falënderim, Ne i frikësohemi Zotit tonë në një Ditë të ashpër, që do t’i bëjë fytyrat të jenë të vrenjtura”. (el-Insan, 9-10)

Këtu Allahu i madhërishëm përmend motivin e besimtarit për atë çfarë ai punon e për çka mundohet. Kësisoj, duke qenë se ai asnjëherë nuk zhgënjehet nga Zoti i tij, mbetet gjithmonë i lumtur dhe i kënaqur. Në anën tjetër, ai që lidhet vetëm me njerëzit dhe shpreson vetëm te njerëzit, duke pritur nga ata mirënjohje dhe falënderime, pa dyshim se do të mbetet njeriu më i zhgënjyer. Ngase njerëzit vërtet dinë të jenë mohues. Kur ata tregohen mosmirënjohës ndaj Krijuesit të tyre, sigurisht se të këtillë do të jenë edhe me njëri-tjetrin. Pra, kjo sure na mëson për motivin e vërtetë të bamirësisë dhe mënyrën si duhet të jemi karshi të tjerëve. Kjo është ajo pjesa e ndritshme e Islamit ku ne mësojmë si të jemi të kompletuar e mirënjohës ndaj Allahut dhe bamirës ndaj njerëzve. I këtillë, pra, është besimtari dhe të gjitha këto ai i bën për Allahun e madhërishëm, për kënaqësinë e Tij, për të marrë shpërblimin e Tij, jo për ta ngritur emrin e vet ose për të marrë mirënjohje nga njerëzit. Pas kësaj, Allahu i madhërishëm prapë i kthehet temës së Xhenetit duke përmendur detaje të shpërblimit që besimtarë do të marrin aty. Nga fundi i kësaj sureje Allahu thekson se pika e

referimit tonë për të gjitha këto mësimet e për këtë udhëzim është Shpallja nga Zoti: “Në të vërtetë, Ne ta kemi shpallur Kuranin ty hap pas hapi”. (el-Insan, 23)

Domethënë, Ne ta kemi shpallur Kuranin pjesë-pjesë, në intervale të caktuara kohore, që ta kuptosh më mirë. Kjo sure na flet për origjinën ose pikënisjen tonë, na flet për përbërjen dhe kategorizimin tonë, për të ardhmen tonë, për motivin me të cilin duhet të veprojmë, dhe si mund të kompletohem në marrëdhëniet tona me Allahun dhe me njerëzit. Në fund thuhet se, për të qenë të suksesshëm në të gjitha këto dhe për të mos devijuar nga objektivat, duhet t’i kthehem pikës sonë të referimit. Ashtu sikurse Allahu na e kujton në fillim se “Në të vërtetë, Ne e krijuam njeriun ...”, ashtu edhe këtu e thekson se “Ne ta kemi shpallur Kuranin”. Dhe kush e njeh njeriun më mirë se Allahu i madhërishëm? Kush e di më mirë se Allahu i madhërishëm çka i duhet njeriut? Askush. Ai që na ka krijuar, është po Ai që është kujdesur që ta kemi Shpalljen si pikë referimi dhe udhërrëfyes në jetën e kësaj bote. Në fund, Allahu thotë:

“Prandaj ki durim për vendimin e Zotit tënd e mos dëgjo asnjë gjynahqar apo jobesimtar prej tyre! Përmende emrin e Zotit tënd në mëngjes dhe në mbrëmje”. (el-Insan, 24-25)

Domethënë, ti bëj durim, ngase do të përballesh me probleme në këtë rrugë. Por ti bëj durim dhe mos u merr me fjalët e njerëzve, mos u merr me pengesat që vendosin njerëzit, por përmende Allahun, lidhu me Të, kërko kënaqësinë e Tij. Kjo është ajo, që të jep shtysë në jetën e kësaj bote dhe të ndihmon t’i tejkalosh problemet dhe sfidat. Sigurisht, më tej Allahu na mëson që të falim namaz

edhe natën, në kohën kur pothuajse të gjithë njerëzit flenë gjumë, që të zhvillojmë një marrëdhënie të veçantë me Të. Dhe krejt në fund Allahu i madhërishëm thotë:

“Në të vërtetë, kjo është këshillë, prandaj, kush të dojë, le të ndjekë rrugën që e shpie te Zoti i tij”. (el-Insan, 29)

Allahu i madhërishëm në përmbyllje të kësaj sureje na këshillon ta ndjekim rrugën e Tij dhe të mos i ndahemi, paçka se Ai na lë të zgjedhim edhe rrugën e gabuar. Pra, ki kujdes dhe bëj përzgjedhjen e duhur. Allahu na e mundësoftë ta bëjmë përzgjedhjen e duhur në jetën e kësaj bote, ta bëjmë përzgjedhjen e duhur lidhur me pikën e referimit, ta bëjmë përzgjedhjen e duhur lidhur me modelin njerëzor që ndjekim! Allahu mundësoftë që ta gëzojmë kënaqësinë e Allahut dhe mëshirën e Tij, ta gëzojmë shpërblimin e Tij në dynja e në Ahiret, të jemi të nderuar në këtë botë dhe të shpërblyer e të privilegjuar në Ditën e Gjykimit!

Titulli:
MYZHDE AGU
Përsiatje kuranore - 1

Auror:
Enis Rama